

Essi Iivanainen ja Hennariikka Partanen

VINTIN VIIKARIT
Varhaisnuorten nuorisotilatoiminnan pilotointi
Sulkavalla keväällä 2015

Opinnäytetyö
Yhteisöpedagogikoulutus

Marraskuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MAMK University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 17.11.2015
Tekijä(t) Essi Iivanainen ja Hennariikka Partanen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö, yhteisöpedagogi
Nimeke Varhaisnuorten nuorisotilatoiminnan pilotointi Sulkavalla keväällä 2015	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tilaaja on Sulkavan peruspalvelut ja vapaa-aikatoimi. Työn tavoitteena oli luoda ja käynnistää varhaisnuorten nuorisotilatoiminta ja osoittaa sen tarpeellisuus Sulkavalla. Toiminta toteutettiin pilotina ja sen tavoitteina oli edistää varhaisnuorten arjenhallinta- ja sosiaalisia taitoja sekä osallisuutta. Menetelmänä käytettiin sosiokulttuurista innostamista. Toiminta suunnattiin vastaamaan havainnoinnista ilmenneisiin Sulkavan 9–12-vuotiaiden varhaisnuorten tarpeisiin nuorisotilan yleistä vapaan osallistumisen ideologiaa kunnioittaen.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin Sulkavan nuorisotila Etelävintillä kevätlukukaudella 2015 perjantai-iltapäivisin. Toimintakertoja oli yhteensä 17. Toteutus alkoi havainnoinnin pohjalta syntyneen idean tarjoamisesta tilaajataholle. Kohderyhmälle tehtiin tarvekartoitus nimettömänä lomakekyselynä Sulkavan yhtenäiskoulussa. Havainnoinnin ja tarvekartoituksen analysoinnin pohjalta suunniteltiin toiminnan raamit. Suunnittelu jatkui koko toimintakauden ajan, jotta toiminnan rakentuminen osallistujien toiveiden ja ideoiden pohjalta mahdollistui ja he pääsivät aidosti vaikuttamaan. Ennen toiminnan käynnistymistä sitä markkinoitiin nuorisotyöviikolla Etelävintillä, minkä kautta toiminta sai näkyvyyttä myös paikallislehdessä. Toiminnasta jaettiin koulun kautta mainokset kohderyhmälle ja tiedotteet koteihin vietäviksi. Mainoksia jaettiin myös julkisille paikoille ja ilmoitustauluille. Varhaisnuorisotilatoiminnan pilotti käynnistyi 16.1.2015 ja jatkui 29.5.2015 asti. Toiminnan päättyessä siihen osallistuneille toteutettiin tarvekartoitusta mukaileva loppukartoitus, jota hyödynnettiin toiminnan arvioinnissa.</p> <p>Tuloksena onnistuttiin luomaan toimiva ja testattu palvelu sekä toimintamalli tilaajan käytettäväksi. Toiminnan sisällöllä ja menetelmällä saatiin edistettyä toimintaan osallistuneiden arjenhallinnallisia ja sosiaalisia taitoja sekä näiden ja toiminnan tarjoamien vaikuttamismahdollisuuksien myötä myös heidän osallisuuttaan. Toiminnan aikana havaittiin kuitenkin yllättävän paljon puutteita toimitiloissa ja toimimista vaikeuttavia haasteita paikallisessa nuorisotyön organisaatorakenteessa.</p> <p>Varhaisnuorisotilatoiminnan toimintamalli on käyttökelpoinen ja mukautuva ajasta ja osallistujien vaihtumisesta huolimatta. Malli soveltuu hyvin nuorisotyön välineeksi nuorisotilaan. Toiminnalla voidaan puuttua varhaisnuorten päämäärättömään hengailuun tarjoamalla mielekästä ja tarkoituksellista tekemistä ja ajan viettämisen muotoja. Lisäksi sillä voidaan ehkäistä yksinäisyyttä ja syrjäytymistä pitkien välimatkojen kunnassa. Tulevaisuutta ajatellen varhaisnuorisotilatoimintaa voidaan hyödyntää esimerkiksi kouluyhteistyössä.</p>	
Asiasanat (avainsanat) nuorisotilatoiminta, varhaisnuoret, arjenhallinta, sosiaaliset taidot, osallisuus, osallistuminen, vaikuttaminen, sosiokulttuurinen innostaminen, kehittäminen	
Sivumäärä 80 + 2	Kieli suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä)	
Ohjaavan opettajan nimi Kirsi Purhonen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Sulkavan peruspalvelut ja vapaa-aikatoimi

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 11/17/2015
Author(s) Essi Iivanainen and Hennariikka Partanen	Degree programme and option Civic Activities and Youth Work, Community Educator
Name of the bachelor's thesis Pilot Program of Youth Centre Activities for preadolescents in Sulkava municipality, Spring 2015	
Abstract <p>This thesis was assigned by the department of municipal and leisure services in Sulkava. The goal of the thesis was to create and launch a youth centre activities program for preadolescents and to demonstrate its necessity in Sulkava. The activity was executed as a pilot program and its goal was to enhance everyday life control, social skills and engagement of preadolescents, and the method used in the activity was socio-cultural animation. The activity was created to respond to the needs of preadolescents aged 9-12 in Sulkava. The needs appeared via ethnographic observation. The ideology of voluntary participation was emphasized in the activity.</p> <p>The thesis was executed in Youth Center Etelävintti in Sulkava on Friday afternoons during the spring semester in 2015, 17 times altogether. The implementation of the activity began from offering the idea to the partner. Then an anonymous survey to map the wishes of preadolescents was performed to the target group at Sulkava comprehensive school. The frames of the activity were planned based on an analysis of the survey and the results of ethnographic observation. The planning continued throughout the whole activity season in order to enable the target group to influence the activity continuously with their ideas and wishes. Before the activity commenced it was marketed at Youth Work Week in Etelävintti, through which it also got visibility in the local newspaper. Advertisements and also bulletins were distributed to the target group and to their homes. Advertisements were also to be seen in public places and on various message boards. The pilot was executed on January 16 2015 and continued until May 29 2015. As the activity concluded a survey to map the thoughts of the participants was performed and it was utilised in the evaluation of the activity.</p> <p>The result of the activity was that it succeeded to become a functional and tested operating model to be used in the future by the municipality. The participants' everyday life control and social skills were enhanced by means of the content of the activity and the method used in it. By achieving this, along with the participants' possibility to be able to influence the activity, the participants' engagement was also enhanced. However, during the activity many deficiencies in the premises as well as challenges in the local organisational structure of youth work which complicated the execution of the activity were noticed.</p> <p>The operating model of Youth Centre Activities for Preadolescents is usable and adaptable despite the time and changing participants. The model suits well for youth centers as an instrument of youth work. The activity helps to intervene the aimless loitering of preadolescents by offering them reasonable and meaningful recreation. Furthermore, the activity can be used as a preventing tool against loneliness and social exclusion in the municipality with long geographic distances. In the future the Youth Center Activities for Preadolescents can be utilized for example in cooperation with schools.</p>	
Subject headings, (keywords) youth center activities, preadolescents, everyday life control, social skills, engagement, participation, socio-cultural animation, development	
Pages 80 + 2	Language Finnish
Remarks, notes on appendices	
Tutor Kirsi Purhonen	Bachelor's thesis assigned by Sulkava municipality, department of municipal and leisure services

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	LÄHTÖKOHTIA SULKAVAN KUNNAN VARHAISNUORISOTYÖN KEHITTÄMISELLE.....	2
2.1	Kohderyhmän havainnointi kehittämisen lähtökohtana	3
2.2	Lapsi- ja nuorisopolitiikka ja lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma ohjaavat lasten ja nuorten palvelujen kehittämistä	4
2.3	Varhaisnuorille tarjotut palvelut Sulkavalla paljastavat tarpeen uuden toimintamuodon kehittämiseksi.....	5
2.4	Varhaisnuorten tarpeet ja toiveet Sulkavan kunnan varhaisnuorisotyön kehittämiseksi	7
3	NUORISOTILATOIMINTA NUORTEN KASVUA JA OSALLISUUTTA TUKEMASSA	8
3.1	Nuorisotila varhaisnuorten toimintaympäristönä ja nuorisotyöntekijöiden kasvatustyön välineenä.....	8
3.2	Sosiaalipedagoginen nuorisokasvatus varhaisnuorten tilatyön viitekehyksenä.....	13
3.3	Varhaisnuoret ja varhaisnuorten tärkeiden taitojen tukeminen tilatoiminnassa.....	17
3.3.1	Varhaisnuoruus	17
3.3.2	Sosiaaliset taidot	19
3.3.3	Arjenhallinta varhaisnuorten elämänhallintaa tukemassa.....	22
3.3.4	Osallisuus syntyy osallistumisen ja vaikuttamisen kautta	23
4	SULKAVAN KUNNAN VARHAISNUORISOTILATOIMINNAN KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT	27
4.1	Kehittämisen tavoitteet ja tarkoitus	27
4.2	Kohderyhmä ja hyödynsaajat	29
4.3	Sosiokulttuurinen innostaminen kehittämisen menetelmänä.....	30
5	SULKAVAN KUNNAN VARHAISNUORISOTILATOIMINNAN KEHITTÄMINEN	32
5.1	Toiminnan sisältöjen suunnittelu	32
5.2	Toiminnan toteutus	33

6	SULKAVAN KUNNAN VARHAISNUORISOTILATOIMINNAN KEHITTÄMISEN ARVIOINTI	47
6.1	Toimintamallin arviointi	48
6.1.1	Toiminnan tavoitteiden arviointi.....	49
6.1.2	Menetelmän arviointi	55
6.1.3	Toiminnan sisällön ja mielekkyyden arviointi.....	58
6.1.4	Muuta toiminnan arviointia.....	62
6.2	Palvelun ja sen tarpeellisuuden arviointi	64
6.2.1	Toiminnan puitteet	67
6.2.2	Toiminnan ja sen jatkumisen edellytykset.....	70
7	POHDINTAA OPINNÄYTETYÖPROSESSISTA, TOIMINNAN ANNISTA JA SEN TULEVAISUUDEN MAHDOLLISUUKSISTA	74
	LÄHTEET	77

LIITTEET

- 1 Tarvekartoitus
- 2 Loppukartoitus

1 JOHDANTO

Media ja ryhmäilmiöt vaikuttavat tänä päivänä yhä nuorempiin. Kaikenlainen torkymedia on helposti saatavilla ja älypuhelin ja muiden digitaalisten laitteiden kautta arkipäiväisesti käsillä. Toisaalta monet mediasisällöt ja digitaaliset pelit edesauttavat sosiaalista toimintaa, etenkin tuodessaan käyttäjiä yhteen. Täten se on myös hyvä väline sosiaalisen osallisuuden syntyä tuettaessa avoimessa nuorisotilatoiminnassa. Ryhmäilmiöt ovat tuoneet mukanaan hengailukulttuurin syntymisen, johon liittyy nuorten keskinäistä uhittelua, yleistä häiriköintiä sekä tahallista roskaamista ja välinpitämättömyyttä. Havaitsimme tällaista käytöstä esiintyvän jo peruskoulun 3.–6.-luokkalaisilla Sulkavalla, mikä osaltaan osoitti tarpeen kehittämistyöllemme ja konkretisoi kohderyhmän tarpeita ja toiminnan tavoitteita.

Kehitimme ilmenneisiin haasteisiin ja kohderyhmän tarpeeseen vastaavan varhaisnuorisotilatoiminnan, jonka toteutimme pilottikokeiluna Sulkavalla. Opinnäytetyömme tavoitteeksi eli kehittämistehtäväksi muodostui varhaisnuorten nuorisotilatoiminnan luominen ja käynnistäminen sekä sen tarpeellisuuden osoittaminen Sulkavalla. Pilottoimamme toiminnan sisällöllisinä tavoitteina oli edistää varhaisnuorten arjenhallinta- ja sosiaalisia taitoja sekä osallisuutta käyttäen menetelmänä sosiokulttuurista innostamista. Tarkoituksenamme oli tuottaa palvelu ja toimintamalli, jotka voisivat myöhemmin vakiintua osaksi kunnan palvelutarjontaa. Palvelun kehittämistarvetta tuki myös se, ettei Sulkavan kunta tarjonnut peruskoulun 3.–6.-luokkalaisille suunnattua avointa ja vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvaa toimintaa. Tänä päivänä useissa muissa kunnissa ja kaupungeissa tarjotaan juuri edellä mainitulle ryhmälle suunnattua varhaisnuoriso- tai junioritoimintaa nuorisotiloilla.

Pilottikokeilu toteutettiin perjantai-iltapäivisin kevätlukukaudella 2015 Sulkavalla, joka on 2789 asukkaan kunta (Tilastokeskus 2015) Etelä-Savossa. Sulkavalla on yhtenäiskoulu, jossa on sekä ala- että yläkoulu ja lukio. Opinnäytetyömme kohderyhmänä olivat Sulkavan yhtenäiskoulun 3.–6.-luokkalaiset, jotka olivat iältään 9–12-vuotiaita. Vuonna 2014 Sulkavalla asui 9-vuotiaita 22, 10-vuotiaita 29, 11-vuotiaita 28 ja 12-vuotiaita 20, eli kaiken kaikkiaan näiden ikäluokkien edustajia oli yhteensä 99 henkilöä (Tilastokeskus 2015). Tämä kertoo mielestämme sen, että Sulkavan kokoisessa kunnassa kohderyhmä on määrällisestikin huomionarvoinen.

Opinnäytetyömme tilaaja on Sulkavan peruspalvelut ja vapaa-aikatoimi. Toiminnallisen osuuden eli pilotoinnin varsinaisena toteutuspaikkana oli Sulkavan nuorisotila Etelävintti, joka sijaitsee yhtenäiskoulun vieressä. Muuna aikana tilalla tarjotaan toimintaa pääsääntöisesti 13–17 -vuotiaille nuorille neljänä iltapäivänä viikossa. Etelävintin aukioloajat ovat sidoksissa lukuvuoden aikana Sulkavan yhtenäiskoulun koulupäiviin, joten se on suljettuna viikonloppuisin ja kaikkina koulun loma-aikoina. Varsinaisen nuorisotilatoiminnan toteutuksesta vastaa hankintasopimuksella Savonlinnan seudun Nuorisotoiminnan Tuki (NuTu) ry. (Sulkava 2014.)

Opinnäytetyön kielellisissä valinnoissa päädyimme käyttämään mahdollisimman selkeää kieltä sekä pyrimme korvaamaan joitakin ammattialamme käsitteitä yleisemmillä vastineilla. Tämän teimme siksi, että opinnäytetyömme herätti kiinnostusta paikallistalossa useissa eri ammattikunnissa ja sitä toivottiin luettavaksi valmistuttuaan. Valinnallemme halusimme ottaa huomioon lukijat heidän omasta erikoistumisalastaan riippumatta ja osoittaa työmme kaikille siitä kiinnostuneille ja edelleen kiinnostuville. Opinnäytetyömme on laaja ensinnäkin siksi, että tavoiteasettelumme on monitasoinen ja pilotti oli pitkäkestoinen, ja toiseksi opinnäytetyömme on samalla toimintaraportti tilaajalle sekä toimintaa mahdollisesti jatkaville työntekijöille, joten se sisältää joitakin seläisiä osioita, jotka on suunnattu ensisijaisesti heille toiminnan jatkoa ja vakiinnuttamista ajatellen.

2 LÄHTÖKOHTIA SULKAVAN KUNNAN VARHAISNUORISOTYÖN KEHITTÄMISELLE

Kehittämistä tarvitaan laadukkaiden ja ajan hermolla pysyvien palveluiden tuottamiseksi. Uusienkin palveluiden kehittäminen ja kokeileminen on kannattavaa ja palvelee erityisesti nuorisotyön kentällä, jonka kohderyhmä elää alati muuttuvassa ympäristössä ja nuorisokulttuurien vaikutuksessa. Samat palvelumallit eivät välttämättä toimi enää muutamien vuosien kuluttua, kun kohderyhmäksi on vaihtunut seuraava käyttäjäikäpolvi, jonka palveluntarve saattaa erota selvästi edellisen tarpeista. Tässä luvussa taustoitamme kehittämistarvetta perustuen ensinnäkin omiin havaintoihimme sulkavalaisten 3.–6.-luokkalaisten vapaa-ajanvietosta ja havainnoista esiin nousseisiin kohderyhmän hiljaisiin tarpeisiin. Lisäksi perustelemme kehittämistarvetta valtakunnallisilla

ja kunnallisilla linjauksilla sekä tuomalla esiin Sulkavalla alakouluikäisille tarjotut vapaa-ajantoiminnat ja niiden eroavaisuudet kehitettävään palveluumme nähden. Viimeisenä esittelemme kehittämistyön kohderyhmäläisten omiin kokemuksiin perustuvia tarpeita palvelun kehittämiseksi.

2.1 Kohderyhmän havainnointi kehittämisen lähtökohtana

Opinnäytetyön aihetta etsiessämme sulkavalaisten alakouluikäisten hengailu, eli päämäärätön oleskelu ja ajan vietto yleisillä paikoilla, oli jokapäiväistä. Huomiomme kiinnittyi heidän toimintaansa ja käyttäytymiseensä koulun jälkeisellä vapaa-ajalla Sulkavan kirkonkylän alueella. Heidän toimintansa nosti myös jonkin verran yleistä negatiivisväyhteistä keskustelua, mikä herätti mielenkiintomme havainnoida ilmiötä aktiivisesti sekä etsiä ratkaisuja ilmenneisiin epäkohtiin. Hengailuilmiöön liittyvän tilanteen kartoittamiseksi sekä kehittämistarpeen tarkentamiseksi havainnoimme aktiivisesti kohderyhmää kevään 2013 ja kevään 2014 välisenä aikana. Havainnointia käytimme kehittämisen välineenä.

Havaitsimme, että huomiota herättävän suuri osa 3.–6.-luokkalaisista jäi koulun jälkeen hengaillemaan keskustaan pienemmissä kaveriporukoissa. Porukat suuntasivat viettämään aikaansa liikuntahallin ja urheilukentän ympäristöön sekä kioskin tai S-market Souturin läheisyyteen. Porukoiden sisällä sekä niiden välillä oli nähtävissä epäsosiaalista käyttäytymistä kuten fyysistä ja psyykkistä kiusaamista, uhittelua sekä ympäristölle häiriöllistä käyttäytymistä kuten liikennesääntöjen tahallista noudattamattomuutta, syljeskelyä ja roskaamista. Havainnoinnin aikana 3.–6.-luokkalaisten puheet päihtymistarkoitukseen soveltuvista aineista lisääntyi. Myös energiajuomien hankkiminen ja nauttiminen erikoisen ”pärinäolotilan” aikaansaamiseksi oli jo havainnoinnin aikana huolestuttavasti lisääntyvä ilmiö.

3.–6.-luokkalaisten käyttäytyminen ja näkyvä hengailu puhutti myös useita kuntalaisia. Havainnoinnin lisäksi kävimme keskustelua satunnaisten kuntalaisten kanssa. Keskustelujen myötä selvisi, että monet muutkin kuntalaiset olivat havainneet tämän ikäryhmän lisääntyneen energiajuomien käytön ja ”kylillä” hengailun, mitkä oli totuttu liittämään vasta ”mopoikäisten” käyttäytymiseen. Keskusteluissa nousi esiin myös ihmettelystä alakouluikäisille suunnattujen iltapäiväaktiviteettien vähyydestä ja huomioita niiden tarpeellisuudesta. Alakouluikäisten ei mielletty kuuluvan ”kylille”.

2.2 Valtakunnalliset ja kunnalliset linjaukset ohjaavat lasten ja nuorten palvelujen kehittämistä

Opinnäyteprosessimme aikana voimassa olevan lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman (2012, 6) suuntaviivat peilautuivat omaan toimintaamme. Ohjelman päämääränä on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistamista sekä parantaa kasvu- ja elinoloja. Nämä heijastuvat suoraan Nuorisolaista (2006 72/2006). Koemme, että varhaisnuorisotilatoiminnalla pystytään vaikuttamaan kaikkiin näihin teemoihin.

Kehittämisohjelman yhtenä kärkitavoitteena on osallisuus, joka tarkoittaa, että lapsilla ja nuorilla on oltava entistä enemmän vaikuttamismahdollisuuksia omaan elämäänsä sekä yhteiskunnassa toimimiseen. Nuorten omaehtoinen toiminta on jatkuvassa kasvussa, mikä tulisi ottaa huomioon osoittamalla nuorten käyttöön tiloja tai neuvottelemalla yhdessä nuorten kanssa uudentlaisista ratkaisuista vapaa-ajan toiminnassa. Osallistumismahdollisuus harrastustoimintaan tulisi olla riippumaton vanhempien lompan paksuudesta. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012, 4.) Tähän tavoitteeseen vastasimme erinomaisesti tarjoamalla kohderyhmällemme vapaata ja ilmaista toimintaa, jossa korostui heidän oma osallistuminen ja vaikuttaminen. Mielestämme 9–12-vuotiailla varhaisnuorilla on halua ja tarvetta vaikuttaa heille tarjotun toiminnan sisältöön. Tämä edesauttaa toimintaan motivoitumista ja sitoutumista sekä sen myötä toiminnan ei-näkyvien kasvatuksellisten tavoitteiden positiivista vastaanottamista ja sisäistämistä omaan käyttäytymiseen.

Toinen Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman (2012, 4) kärkitavoite on arjenhallinta, joka määrittyy lapsen ja nuoren kykenevyydeksi ottaa vastuuta omasta elämästään, taloudestaan ja henkisestä hyvinvoinnistaan. Kasvattajien merkitystä, perheen ja vanhempien lisäksi, tulee ohjelman mukaan korostaa lasten ja nuorten arjenhallinnassa. Arjenhallinta korostui toiminnassamme pääasiallisesti kasvatuksellisen vuorovaikutuksen kautta, jolla pyrimme muun muassa tukemaan varhaisnuorten vastuunottoa ja siihen liittyvien pulmien ratkaisemista sekä johdattelimme elämänarvojen ja hyvinvointia tukevien toimintatapojen pohtimiseen ja sitä myöten uusien käyttäytymismallien löytämiseen.

Sulkavan lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma (2014, 3, 4, 9) tukee päätöstämme aloittaa pilottikokeilu. Ohjelman mukaan Savonlinnan seutu tukee ja kannustaa lasta ja nuorta aktiiviseen ja vastuulliseen toimintaan sekä itsensä toteuttamiseen turvallisessa ja hyvinvointia tukevassa ympäristössä. Seudullisista tavoitteista toimintaamme palveliviksi teemoiksi nousivat aktiivisen ja terveellisen elämän varmistaminen, lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien edistäminen ja tukeminen sekä päihitteettömyyden edistäminen. Ohjelmassa mainitaan toimenpiteenä myös riittävien ja tarkoituksenmukaisten nuorisotilojen takaaminen, mitä halusimme korostaa oman pilottimme perustelussa. Havainnointimme ja haastattelujemme pohjalta varhaisnuorten nuorisotilatoiminnalle Sulkavalla oli tarve, ja siihen halusimme vastata luomalla varhaisnuorisotilatoiminnan tavoitteellisella sisällöllä.

2.3 Varhaisnuorille tarjotut palvelut Sulkavalla paljastavat tarpeen uuden toimintamuodon kehittämiseksi

Selvittäessämme Sulkavalla kohderyhmälle suunnattua palelutarjontaa havaitsimme, ettei Sulkavalla ollut kehittämissuunnitelmamme valmistumisvaiheessa (joulukuu 2014) tarjolla heidän tarpeisiinsa vastaavaa osallistujille maksutonta ja koulun opetussuunnitelmaan sitoutumatonta vapaa-ajantoimintaa. Vaikka paikkakunnalla toimii erilaisten urheilulajien tiimoilta monenlaisia seuroja ja yhdistyksiä, jätimme tietoisesti tällaiset lajisidonnaiset harrastusmahdollisuudet pois tästä selvityksestä. Mielestämme ne keskittyvät enemmän lajitaitoihin ja yksilösuoritusten edistämiseen, vaikka sivutuotteena lajiharrastukset tarjoavat mahdollisuuden sosiaalisten taitojen harjoittamiseen. Ne eivät kuitenkaan keskity sosiaalisen toiminnan ja arjenhallinnan edistämiseen, eivätkä näin ollen ole rinnastettavissa siihen, mihin me tarjoamallamme nuorisotilatoiminnalla pyrimme.

Sulkavalla on järjestetty maksullista aamu- ja iltapäivätoimintaa, mutta vain perusopetuksen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille ja kolmannelta vuosiluokasta eteenpäin vain niille oppilaille, joilla on perusopetuslain mukainen päätös erityisestä tuesta. Toisaalta vaikka toimintaa järjestettäisiin kaikille kohderyhmäläisillemme, emme koe sen palvelevan heidän vapaa-ajanviettotarpeitaan, sillä aamu- ja iltapäivätoiminta pohjaa vahvasti perusopetuslakiin ja sen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä päättää Opetushallitus. (Sulkavan kunnan perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toi-

mintasuunnitelma lukuvuosi 2014-, 3, 10.) Toiminta on siis sisällöllisesti rajattu ja koulu toimintaan pohjautuva palvelu, joka ei mielestämme tukisi samalla tavalla kohderyhmäläisiämme kuin tarjoamamme nuorisotilatoiminta, jonka suunnittelimme varta vasten kohderyhmällemme ja heidän ajankohtaisille tarpeilleen.

Sulkavalla on myös 4H-toimintaa, joka tarjoaa muun muassa maksullista kerhotoimintaa, leirejä sekä lasten ja nuorten tapahtumia. Toiminta voi osin vastata omaa toimintaamme, mutta emme kuitenkaan näe niiden olevan verrattavissa keskenään. 4H-harrastuksissa korostuu vastuullisuus ja yritteliäisyys sekä käytännön tietojen ja taitojen omaksuminen. (Sulkavan 4H-yhdistys ry 2014.) Tarjoamassamme varhaisnuorisotilatoiminnassa taas korostimme osallistujiemme erityislaatuista, heidän osallisuuttaan sekä tietoa ja taitoja, jotka ovat olennaisia elämän ja hyvinvoinnin kannalta. Toimintamme mahdollisti osallistujien omaehtoisen toimimisen ja myös sitä kautta oppimisen. Lisäksi nuorisotilatoiminnan maksuttomuus kertoo sen matalan kynnyksen periaatteesta ja kunnan halusta tarjota laadukasta palvelua, jonka saatavuus ei ole sidottu kuntalaisten sosioekonomiseen asemaan.

Sulkavan seurakunta tarjoaa muutaman kerran vuodessa Donkkis big night -toimintailtapäiviä, jotka on suunnattu esikoululaisista aina seiskaluokkalaisille asti. Toiminta sisältää pitkälti samoja toimintoja, joita omassa toiminnassammekin tarjosimme (askartelu, pelit, leikit, kilpailut, leipominen ym.), mutta niiden lisäksi keskeisessä osassa on raamattuopetus. Tarjoamamme nuorisotilatoiminta taas on uskonnollisesti sitoutumattonta, ja siten kaikki voivat tuntea itsensä tervetulleiksi tilalle. Seurakunnan toimintailtapäiviä on lisäksi niin harvakseltaan, ettei niillä mielestämme ole todennäköistä päästä vaikuttamaan kävijöiden arjenhallinnallisiin valintoihin tai edistää osallisuutta.

Seurakunta järjestää myös partiotoimintaa erikseen 1.–3.-luokkalaisille, 4.–6.-luokkalaisille sekä 7.-luokkalaisille ja sitä vanhemmille nuorille. Vaikka partiotoiminta tukee siihen osallistuvien sosiaalisia ja arjenhallinnallisia taitoja, edellyttää se myös osallistujilta tietynlaista erähenkisyyttä, minkä vuoksi sen voi tietyllä tavalla katsoa lajisidonnaiseksi aktiviteetiksi. Partio toiminta on lisäksi kellonajallisesti haastavaan aikaan, kohderyhmäläisistämme 3.-luokkalaisille klo 17.00 ja 4.–6.-luokkalaisille klo 18, joten se ei ala heti koulupäivän jälkeen, vaan vaatii kauempana asuvalta erilliset kuljetukset molempiin suuntiin tai odottelua kylällä. Näin ollen se ei pysty puuttumaan nuorten

hengailukulttuurin syntymiseen ja ehkäisyyn, vaan sen vaikutus saattaa olla jopa päinvastainen nuorten jäädessä ”tappamaan aikaa kylälle” harrastuksen alkamista odotellessa.

Uutta palvelua kehittäessämme koimme, että sen tulee vastata kohderyhmän ajankäytön haasteeseen ja olla siksi tarjolla heti koulupäivän jälkeen hengailulle otollisessa ajankohdassa. Lisäksi pidimme tärkeänä, että palvelu on tasavertaisuuden nimissä osallistujille maksutonta ja sisällöllisesti perustuu vapaan osallistumisen ideologiaan. Näin sillä voitiin antaa tilaa kaveriajalle ja tukea osallistujia viettämään sitä mielekkäässä, turvallisessa ja valvotussa ympäristössä. Toiminnan osallistujille näyttäytymätön tavoitteellinen sisältö eli ja mukautui osallistujien hiljaisten tarpeiden mukaisesti. Toisaalta sisältö vastasi osallistujien toiveisiin hyvinkin näkyvästi ja tarjosi heille arkisia vaikuttamismahdollisuuksia. Toimintamme oli siis aidosti asiakaslähtöistä.

2.4 Varhaisnuorten tarpeet ja toiveet Sulkavan kunnan varhaisnuorisotyön kehittämiseksi

Aloitimme toiminnan suunnittelun tekemällä tarvekartoituslomakkeen kohderyhmällemme saadaksemme viitteitä heidän kiinnostuksestaan toimintaa ja sen mahdollista sisältöä kohtaan. Testasimme lomaketta eräällä 3.-luokkalaisella, jolta saimme muutamia kehitysehdotuksia, joiden pohjalta saimme laadittua lopullisesta lomakkeesta ymmärrettävän myös kaikkein nuorimmille kohderyhmäläisillemme. Tässä vaiheessa opinnäytetyöprosessia tilaajataho halusi rajata kohderyhmäksi 4.–6.-luokkalaiset. Toteutimme tarvekartoituksen 17.10.2014 lomakekyselynä nimellä Alkukartoituskysely (LIITE 1) Sulkavan yhtenäiskoulun 4.–6.-luokkalaisille. Koulun kautta tavoitimme kohderyhmäläiset kattavasti. Kysely sisälsi toisensa poissulkevia strukturoituja kysymyksiä, monivalintakysymyksen ja avoimia kysymyksiä, joista yhtä käytimme täydentämään strukturoidun kysymyksen vastausta.

Kyselyn tulosten perusteella vastaajista (n=61) 83 % ilmoitti jääneensä joskus tai usein koulupäivien jälkeen kylälle. 67 % vastaajista koki, ettei heille ollut riittävästi tai he eivät tieneet heille suunnatusta vapaa-ajantoiminnasta heti koulun jälkeen. Kohderyhmälle suunnattua nuorisotilatoimintaa piti tarpeellisena 56 % ja mahdollisesti tarpeellisena 39 % vastaajista, vain 3 % ei pitänyt toimintaa tarpeellisena. Vastaajista 31 % il-

moitti halukkuutensa päästä koulun jälkeen nuorisotilalle ja tilalle pääsystä mahdollisesti kiinnostuneita oli 52 %, vain 7 % ei halunnut päästä tilalle. Kysyttäessä osallistumisaikomusta kevään 2015 nuorisotilatoimintaan 13 % vastasi aikovansa osallistua, 75 % piti osallistumistaan mahdollisena ja 10 % ei aikonut osallistua toimintaan.

Halukkaiden ja osallistumaan aikovien väliset erot tuloksissa kertoivat avointen vastausten perusteella siitä, etteivät monet vastaajista pääse halukkuudestaan huolimatta osallistumaan toimintaan suunniteltuna aikana. Useat vastaajat olivat epävarmoja kyyditysten järjestymisestä, eivätkä näin ollen voineet vastata varmuudella osallistuvansa toimintaan.

Analysoituamme kyselyn vastaukset niistä ilmeni mielestämme selvästi kohderyhmämme kiinnostuneisuus tarjoamaamme palvelua kohtaan. Tämä lisäsi varmuuttamme pilottikokeilun kannattavuudesta.

3 NUORISOTILATOIMINTA NUORTEN KASVUA JA OSALLISUUTTA TUKEMASSA

Tässä luvussa käsittelemme nuorisotilatyötä yleisesti sekä nuorisotyöntekijän työskentelyä ja roolia tiloilla. Seuraavaksi esittelemme teoreettisen viitekehiksemme, joka ohjaa työtämme Sulkavan Etelävintin nuorisotilalla ja joka tukee osaltaan menetelmämme, sosiokulttuurisen innostamisen, käyttöä varhaisnuorisotilatoiminnassa. Sen jälkeen avaamme ja perustelemme käyttämämme varhaisnuori-käsitteen. Avaamme myös sosiaalisia taitoja, arjenhallintaa sekä osallisuutta, joiden edistäminen muotoutui tavoitteeksemme varhaisnuorisotilatoiminnassa.

3.1 Nuorisotila varhaisnuorten toimintaympäristönä ja nuorisotyöntekijöiden kasvatustyön välineenä

Nuorisotilojen synty sai aikanaan alkunsa ongelmalähtöisestä tarpeesta saada häiriköivät nuoret pois kaduilta, mikä on yhä nykyäänkin tapa jäsentää nuorisotyötä. Nuoriso määrittäyty usein ongelmaksi, johon ratkaisuna nähdään tiukennettu valvonta ja kurinpito. Säännöt ja sääntöjen noudattamisen valvonta nousevatkin keskeisiksi sisällöiksi

nuorisotyössä. Nuorisotilatoiminnassa sääntöjen laatiminen on työntekijöiden kasvatuksellinen työväline. Nuoret saavat itse neuvotella ja laatia omat sääntönsä, mikä vaatii heiltä kykyä neuvotella tilalla sallitun ja kielletyn toiminnan rajoista, taitoa perustella näkemystään, toisten huomioon ottamista sekä kykyä asettua toisten asemaan. Nuorisotilalla nuoret harjoittelevat näin yhteisten pelisääntöjen luomista ja noudattamista turvallisessa ympäristössä. (Kylmäkoski 2007, 369, 370.)

Kiilakoski (2012, 137, 139) määrittelee nuorisotilatoiminnan matalan kynnyksen toiminnaksi, jonka toiminta-ajatuksena on tukea nuorten omaehtoista ja vapaa-aikaan kohdistuvaa toimintaa sekä toimia paikkana, jonne on helppo tulla. Lisäksi nuorisotilat tuottavat nuorille kokemuksia lähiyhteisöissä toimimisesta. Tilan tulisi olla nuorille turvallinen, pakollisista suorituksista vapaa paikka, jonne he tulevat omasta halustaan ja jossa heidän on mahdollista olla rennosti ilman heihin kohdistuvia vaatimuksia. Koska toimintaan osallistumiseen ei ole institutionaalista pakkoa, nuorisotilat on rakennettava nuoria houkutteleviksi paikoiksi, joissa huomioidaan pakottomuus, nuorten rytmisyys ja nuorisokulttuurisuus.

Nuorisotilatoiminnalla onkin kaksi päätarkoitusta. Ensimmäinen sen tarkoituksena on tarjota nuorille "oma tila" vapaa-ajanviettoon, vuorovaikutukseen ja vertaisryhmässä toimimiseen sopivan valvotusti ja kontrolloidusti siten, että niihin puuttuminen ei ole korostettua. Toinen tarkoitus on tarjota epämuodollinen kontaktimahdollisuus nuoren ja nuorisotyöntekijän välille, jossa työntekijän rooli on olla turvallinen, kuunteleva ja nuoresta kiinnostunut aikuinen. Yhteisten keskustelujen kautta nuori voi harjoitella aikuisuutta ja peilata työntekijältä saamiaan toimintamalleja omaan toimintaansa. Ohjauksellisilla puitteilla päästään kohtaamaan nuori ja saadaan aikaan luottamuksellinen suhde, jonka myötä hän voi kertoa mahdollisista huolistaan tai ongelmistaan. (Cederlöf 2004, 24; Kiilakoski 2012, 139; Kylmäkoski 2007, 401.)

Tilatyössä painottuu nuoren elämänhallinnan tukeminen, jonka kautta työntekijän ja nuoren kohtaamisen kokonaisvaltainen luonne korostuu. Työssä keskeistä on tavoitteellinen toiminta sekä sen vuorovaikutuksellisuus ja yhteisökasvatuksellisuus, joiden myötä painottuu myös nuorisotyön kasvatuksellinen aspekti sekä työntekijän rooli ammattikasvattajana. Tilatoiminnassa korostuu entistä vahvemmin aktiivinen kasvatus-työ sekä kasvattajan ja kasvatettavan välinen dialogi. Nuoria voidaan ohjata käymään läpi erilaisia ajatusprosesseja kasvatuksellisissa teemoissa kuten erilaisten ihmisten

kohtaamisessa, sukupuoleen liittyvissä rooliodotuksissa tai henkilökohtaisemmissa, nuoren omaan elämänhallintaan liittyvissä asioissa. Tällöin kasvatuksellisen tavoitteen saavuttamiseksi keskustelua tukevana työvälineenä toimii vaikkapa kahvinkeitto tai biljardin pelaaminen. Hankalistakin asioista keskusteleminen sujuu luontevammin, kun samalla puuhastelee jotain muuta. (Kylmäkoski 2007, 395, 400.)

Nuorisotila on parhaimmillaan kohtaamisen ja yhdessä toimimisen areena, jonka ytimenä on rakentaa turvallisuutta, luottamusta ja jatkuvuutta sekä niiden kautta yhteisöllisyyttä nuoren elämässä tapahtuvien muutosten keskellä. Tarkoituksena on aktivoida nuoria toimintaan eli osallisuuteen, johon avaimena toimii työn ja työntekijöiden reagoitiherkkyys. Merkityksellisintä toiminnassa on, että tilalla syntyy keskustelua ja luottamusta. (Tiihonen 2007, 208.) Yksilötasolla luotu keskustelukulttuuri edistää nuoren syvällisempää tuntemista, minkä kautta asioiden puheeksi ottaminen arjen tilanteissa helpottuu koko yhteisönkin tasolla. Kun nuoren persoonallisuus ja vahvuudet tunnetaan, nuorisotila voi tarjota hänelle myös muuta roolia kuin sitä, mitä muualla tarjotaan. Nuori ei ole nuorisotilalla pelkkä asiakas, vaan saa vuorovaikutuksen kautta itsensä myös toimijan ja vaikuttajan roolin. (Gretschel 2007a, 248, 249.)

Cederlöf (2004, 53, 54) määrittelee laadukkaan nuorisotilan ensinnäkin avoimeksi sekä yleisluonteeltaan sisällyksettömäksi ja pakottomaksi tilan ylläpidoksi. Laadukkuuteen kuuluu hänen mielestään myös työntekijän ammatillinen työote, joka tarkoittaa, että työntekijä toimii tiedostamissaan, kehittyvissä ja muuttuvissa sosiaalisissa suhteissa nuoriin, eikä vain valvo passiivisesti toiminnan sujumista sääntöjen ja tilanteiden puitteissa. Lisäksi laadukas nuorisotila sisältää ideoidut suunnitelmalliset toimintaperiaatteet, jotka nuorten vapaaehtoisuuden sekä työntekijän aktivoivan roolin vuorovaikutuksessa mahdollistavat jäsenyteen toiminnan kehittymisen.

Nuorisotilat tarjoavat nuorille vaihtoehtoisia tapoja käyttää aikaa ja purkaa energiaa, jotka muuten saattaisivat kohdistua sekä ympäristön että nuorten itsensä kannalta haitalliseen suuntaan. Toimintamahdollisuuksien tarjoaminen sekä niihin aktivoiminen ja motivoiminen onkin tarpeellista, mutta toisaalta nykyajan hektisyyden vuoksi on perusteltua tarjota nuorille myös paikka, jossa heillä on mahdollisuus olla hetki vain rauhassa ja vaikkapa seurustella mukavan aikuisen ja muiden nuorten kanssa. (Kylmäkoski 2007,

400, 401.) Kaiken kaikkiaan ajanvietto nuorisotilalla mahdollistaa sosiaalisen vuorovaikutuksen vertaisryhmän kanssa, mikä synnyttää ja vahvistaa sosiaalisia suhteita sekä luo yhteisöllisyyttä (Kylmäkoski 2006, 12).

Ulkopuoliset mieltävät usein nuorisotilan työntekijän vain "biljardikepin heiluttajaksi" tai talonmieheksi, jolla ei ole muuta tehtävää kuin valvoa tilaa ja siellä käyviä nuoria. Vaikka nuorisotilat ovatkin nuorille paikkoja, joissa he voivat viettää vapaasti aikaa työntekijän vain seurailen sivusta, ei se kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö työntekijällä olisi toimintaan ja nuoriin liittyviä tavoitteita nuoriin vaikuttamiseksi. Nuorisotilojen avoimesta luonteesta huolimatta nuorille on mahdollista tuottaa tarkoituksellista ja ohjattua toimintaa. (Cederlöf 2004, 133, 134.)

Nuorisotilat ovat työntekijälle väline, jonka avulla nuoriin on mahdollista luoda tarkoituksenmukaisia kontakteja. Tilan työntekijä ei työskentele ongelmalähtöisesti, mutta hän voi käyttää tilaa instrumenttina ongelmien syntyä torjuvan ja niitä ennaltaehkäisevän ryhmämuotoisen toiminnan järjestämiseen. (Kiilakoski 2012, 134.) Nuorisotiloilla toimivan työntekijän tulee luoda nuorille mahdollisuus mielekkääseen ja laadukkaaseen vapaa-ajanviettoon ja tätä kautta edistää kontaktien kehittymistä. Toisaalta taas työntekijän tulee tavoittaa ja ohjata vaikeuksissa olevia, ongelmista kärsiviä tai ongelmallisiksi miellettyjä nuoria. Tilanteesta riippuen työntekijöiden arkinen toiminta on sekä näkyvää että näkymätöntä läsnäoloa, jota määritteleviä tavoitteita ovat periaatteellisuus, läsnäolo ja arvostus, hienotunteinen puuttuminen ja vaikuttaminen, pitkäjänteisyys ja pitkä pinna, rajat ja realismi sekä aitous ja aikuisuus. (Cederlöf 2004, 20, 24, 25.)

Vaikka nuorten näkökulmasta nuorisotilatoiminnan tarkoituksena on enemmänkin hauskanpito ja hengailu, niin nuorisotyöntekijälle se tarjoaa kasvatuksen paikkoja. Kasvatuksellinen kohtaaminen tapahtuu tiloilla erilaisten välineiden välityksellä ja niihin liittyvien toimintojen kautta, kuten televisiota katsellessa, biljardipelin lomassa, sohvalla istuskellessa, lautapelejä pelaillessa tai kahvikupin äärellä (Kiilakoski 2011, 196, 197; Kiilakoski 2012, 141). Erilaisten toimintojen kautta työntekijä siis rakentaa suhdettaan ja luo kontakteja nuoriin. Ohjatut toiminnot toimivat työkaluina, joiden avulla työntekijä tuo nuoria yhteen ja saa mahdollisuuden edistää heidän kehittymistään ja oppimistaan. (Harte 2010, 90.)

Tilojen työntekijä on nuoria varten paikalla oleva henkilö, joka on valmis ja motivoitunut vastaamaan heidän tarpeisiinsa (Cederlöf 2004, 134). Nuori voi saada tältä kaipaamaansa huomiota, ymmärrystä ja tukea arjessaan. (Kylmäkoski 2006, 19.) Purjo (2012, 89) muistuttaakin, että dialogiseen kasvatussuhteeseen perustuvan nuorisokasvatuksen perusteita ovat jokaisen nuoren ainutkertaisuuden ja ainutlaatuisuuden näkeminen, nuoren kunnioittaminen sekä ymmärtäminen itsenäisenä ajattelijana ja toimijana. Parhaimmillaan työntekijän ja nuoren välinen epävirallinen ja vapaa dialogisuus tukee nuoren niitä piirteitä, jotka eivät koulutyössä ja muissa konteksteissa tule ilmi (Santa 2006, 39).

Nuorisotyöntekijä voi olla merkittävästi mukana nuoren aidossa arjessa, jolla tarkoitetaan nuoren vapaa aikaa, jolloin hän on omana itsenään osallistumassa vapaaehtoisesti itseään aidosti kiinnostaviin tapahtumiin. Tällaisessa tilanteessa nuoren kokonaisvaltaiseen näkemiseen on paremmat edellytykset kuin esimerkiksi koulussa, jossa opetuksesta erillään olevaa kasvun ja kehityksen tukemista varten on moniammatillinen oppilashuoltoryhmä. Nuorisotyöntekijä pääsee kohtaamaan nuoren helpommin tämän omalla maaperällä, jolla kohtaaminen on luontevampaa ja avoimempaa kuin esimerkiksi oppilashuoltoryhmän ennalta sovitussa ja järjestetyssä tapaamisessa oppilaitoksen tiloissa. Nuorisotyöntekijällä onkin usein muita tahoja parempi käsitys nuoren arjesta ja nuorta askarruttavista asioista. Näin ollen hän pystyy myös tarjoamaan nuorten tarvitsemia asioita rajoittumatta liiaksi vain yleisesti tarjolla olevaan palveluvalikoimaan tai ammattitaidon erikoistuneen osa-alueen käyttöön. (Purjo 2012, 98, 99.)

Cederlöfin (2004, 20, 24, 25) mukaan nuorisotilojen työntekijöiden ammattieettinen ja ammattia määrittävä periaate on tinkimätön luottamus suhteessa nuoriin, joka tarkoittaa yksilöllisen loukkaamattomuuden, kunnioituksen ja luottamuksellisuuden periaatetta. Nuoria ei leimata ja luokitella suhteessa muihin vaan heidän hyviksi koettuja puolia tuetaan aina kun mahdollista. Työntekijän tulee olla aikuinen, joka tarjoaa kokemuksen tutuksi koetun henkilön sosiaalisesta ja persoonallisesta samana pysyvyydestä sekä tavoitettavuudesta. Luottamuksellisen kontaktin syntyä voi edelleen helpottaa se, että työntekijä ei tarkoita nuorille ensisijaisesti virallista julkistoimijaa, vaan on tunnettu nuorten keskuudessa arkisen nuorten parissa olemisen kautta. Tällöin kynnyks lähestyä työntekijää on erityisesti epävarmalle nuorelle matalampi kuin virallisemmassa kontekstissa kuten esimerkiksi sosiaalitoimistossa. Myös Purjo (2012, 88, 91) muistuttaa, että kasvatuksessa korostuu työntekijän rooli, työote ja oma ihmiskäsitys, sillä hänen asennoitumisellaan on paljon vaikutusta nuoren minäkuvan kehitykseen. Olennaisinta

on se, toimiiko kasvattaja nuoren yksilöllisyyttä kunnioittaen ja hänet huomioiden vai suhtautuuko hän nuoreen vähättelevästi ja yliolkaisesti. Nuorisotyöntekijä voi siis tietyllä tavalla toimiessaan todella tukea nuoren kasvua ja kehitystä sekä minäkuvan muodostusta tai jättää kasvatukselliset seikat huomiotta ja ymmärtämättään jopa lytätä nuoren täysin.

Nuorisotilalla toimivan työntekijän tulee työskennellä nuorisolähtöisesti, reflektoiden jatkuvasti omaa toimintaansa parhaan mahdollisen kasvatustyön saavuttamiseksi. Cederlöf (2004, 24, 135) mieltää tilalla toimivan ammattitaitoisen nuorisotyöntekijän epämuodollisesti nuoria tavoittavaksi kasvattajaksi tai vähintään "sosiaalisesti kasvattajaksi", tukijaksi, kannustajaksi sekä varsinkin nuorten kontakti- ja luottohenkilöksi. Työntekijöiden kasvatuseriaatteen hän tiivistää ajatukseksi läsnä, rinnalla ja mukana olemisesta sekä tarvittaessa puuttuvasta ja tukevasta ohjauksesta.

3.2 Sosiaalipedagoginen nuorisokasvatus varhaisnuorten tilatyön viitekehysenä

Tämän päivän yksilöllisyyttä korostavassa yhteiskunnassa yksilö on vastuutettu omasta kohtalostaan. Nuorten on nykyään vaikea löytää sosiaalisesti jaettuja valmiita malleja, joiden avulla voisi määritellä omaa elämäntilanteen ja itseään tai suunnata omaa kasvua ja kehitystään. Kulutuksen ja mainonnan yhteiskunnassa media on nostanut asemaansa nuorten kasvattajana vanhempien edelle, minkä myötä nuoret omaksuvat itselleen kulutuksen, mainonnan ja median välittämän elämäntyylin. Nuoret kasvavat uudenlaiseen kodittomuuteen, josta puuttuvat hyvään elämään ohjaavat normit. Median ihanteet ja sen tarjoamat mallit ohjaavat nuoria omaksumaan individualistiset eli yksilökeskeiset arvot, jossa yksilön pärjäävyyttä kuvastaa hänen erottumisensa muista yksilönä. (Flander 2007, 105, 106.) Nivalan (2008, 247) mukaan tässä yksilöllistyvässä yhteiskunnassa syrjäytyminen on yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen sisältä ulkopuolelle joutumista ja puolien erottelu tapahtuukin ihmisen yksilöllisen elämäntilanteen, toiminnan ja kokemusten perusteella. Mielestämme yhteiskunta on muuttunut yhteisöllisyyden kannalta löyhemmäksi, minkä vuoksi nykyään on selvästi aiempaa enemmän tarvetta yksilön tukemiseen, jotta tämä voi toimia paremmin moninaisissa, toisistaan irrallisissa toimintaympäristöissään ja yhteisöissään kehittyen ja kasvaen omaksi persoonakseen.

Nivala (2008, 277–280) avaa persoonallisen yksilöllisyyden kehittymistä ja persoonaksi kasvamista personalistisen ihmiskäsityksen pohjalta, jossa yksilöllisyyden painotuksella viitataan individualismin sijaan ihmisen ainutlaatuisuuteen ja arvokkuuteen omana itsenään. Ihminen on inhimillisen ja sosiaalisen kehityksensä myötä kykenevä avoimeen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan muokatakseen ja kehittääkseen ympäristöään. Ihmistä ei siis kasvateta yhteiskuntaa ja yhteisöjä varten vaan niiden jäseneksi, persoonalliseksi ja sosiaaliseksi toimijaksi. Kasvu tapahtuu toiminnallisissa ja pienehköissä yhteisöissä, joissa jäsenten välinen yhteenkuuluvuus perustuu ensisijaisesti toiminnan edellyttämään vuorovaikutukseen. Mielestämme nuorisotilatyypissä kasvatuksellisesti tuetussa, mutta silti vapaaseen kanssakäymiseen perustuvassa toiminnassa yhdessä vertaisyhteisön kanssa toteutuu luontevasti juuri tällaisen sosiaalisen toiminnan valmiuksien ja taitojen kehittäminen. Ihminen voi saavuttaa sosiaalisia taitoja vain erilaisten sosiaalisten ryhmien opettamana, muistuttaa Kauppila (2005, 126).

Nuorisokasvatus on nuoren tukemista hänen ikävaiheeseensa kuuluvissa kehitystehtävissä, joissa nuori rakentaa minuuttaan persoonallisen kasvun myötä ja jäsentää maailmaansa muodostaen samalla käsitystään elämästä, ihmisyydestä, yhteiskunnasta, uskonnosta, moraalista, sukupuolisuudesta sekä yhteiskunnassa vallitsevista tavoista, arvoista ja asenteista. Nuorisokasvatus on elämän pohtimista yhdessä nuoren kanssa ja rinnalla kulkemista läpi nuoruuden kehityshaasteiden. (Hämäläinen 2007, 176, 177.)

Nuorisokasvatuksen on vastatakseen kasvun haasteisiin perustuttava toimintateoreettiseen lähtökohtaan. Nuorisokasvatuksen teoriamuodostukseen vankan pohjan tarjoaa sosiaalipedagogiikka, jossa yhdistyvät sosiaalisen ja kasvatuksellisen toimintateorian kehitykset. Sosiaalipedagogiikassa keskitytään tukemaan ja edistämään nuorten osallisuutta, osallistumista, toimintakykyä, elämänhallintaa, subjektiutta ja yhteiskuntaan integroitumista. (Hämäläinen 2007, 169–171.) Täten sosiaalipedagogiikan kautta nuorisokasvatuksen ja kansalaiskasvatuksen teoriat tukevat toisiaan pyrkimyksissä ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja kasvattaa heistä aktiivisia kansalaisia. Kansalaiskasvatusta on hyvä tarkastella nuorten yhteiskunnallisten toimintavalmiuksien tukemisena, sillä kansalaisuuden voidaan katsoa olevan yhteisön ja sitä kautta yhteiskunnan jäsenyyttä. Näiden yhteiskunnallisten toimintavalmiuksien kasvatuksellinen tukeminen sisällyttää nuorisokasvatukseen myös arvokasvatusta. (Nivala & Saastamoinen 2007, 20.)

Sosiaalipedagogiikan teoriaperinteet koskevat monimuotoisesti yhteiskunnan kansalaisuutta, siihen kasvamista ja kasvattamista, siis kansalaiskasvatuksen kysymyksiä. Samalla sosiaalipedagogiikka käsitteenä avaa runsaasti näkökulmia nuorisokasvatukseen ja nuorisotyöhön. Nuorisotyön näkökulmasta nuorisokasvatusta voidaan tässä yhteydessä tarkastella myös yhteisöllisten prosessien kautta, jolloin edistetään nuorten persoonallista kehitystä ja heidän kasvamistaan yhteiskunnan osallisiksi ja toimintakykyiksi jäseniksi. (Hämäläinen 2007, 173, 174.)

Kansalaiskasvatus on kansalaistoiminnassa ja vaikuttamisessa tarvittavien taitojen edistämistä ja kansalaismoraalia tuottavaa toimintaa, minkä avulla kasvaa kriittisiä, osallistuvia ja etujensa valvontaan kykeneviä kansalaisia. Nuorisokasvatuksenkin teoriaan liittyvät kiinteästi kysymykset osallisuudesta ja osallistumismahdollisuuksien luomisesta. (Hämäläinen 2007, 176.) Nivalan (2010, 117) mukaan myös sosiaalipedagogisen toiminnan kannalta on oleellista tukea ja mahdollistaa juuri sen kaltaista yhteistoimintaa, jossa osallistujille tarjoutuu mahdollisuus osallistua ja toimia itse toiminnan toteuttajina.

Kasvatusteorian ytimessä on aina yksilöllisiin prosesseihin suuntautuva pedagoginen tarkoitus, mikä luo pohjaa persoonien väliseen dialogiin kasvatuksellisenä vuorovaikutuksena. Käytännössä tällä pyritään luomaan edellytyksiä niille yksilöllisille oivalluksille ja kokemuksille, jotka tukevat ja täydentävät ihmisenä kasvamista. Toisena kasvatusteoreettisena ydinsuuntana voidaan pitää yhteisöpedagogista kasvatustyötä, jossa työskentely toteutetaan ryhmissä ja yhteisöissä korostaen niiden hallintaa ja dynaamisia prosesseja. Tässä suuntauksessa saatetaan korostaa kasvatuksen yhteisöllistä ja yhteistoiminnallista luonnetta. Nuorisokasvatuksen tuleekin teoriapohjaltaan kyetä käsittämään sekä nuoren yksilöllisen kohtaamisen kysymyksiä että ryhmän ja yhteisön käyttöä kasvatuksellisessa merkityksessä. (Hämäläinen 2007, 175, 176.)

Nuorisotyön kaltaisen yhteiskunnallisen toimialan teoriapohja on monitieteinen. Sosiaalipedagogisessa nuorisokasvatuksen teoriassa kohtaavat erilaiset ihmisihanteet. Käytännössä siihen kuuluu olennaisesti toimiminen nuorten integroitumisongelmien parissa. Tällaisia ongelmia voivat olla esimerkiksi syrjäytyminen koulutuksesta ja työmarkkinoilta, rikollisuus, harrastuksettomuus, passiivisuus, erilaiset ihmissuhdevaikeudet, näköalattomuus elämässä sekä kykenemättömyys oman tulevaisuuden suunnitte-

luun. Sosiaalipedagogisessa nuorisokasvatuksessa ne mieltyvät ensisijaisesti kasvatuksellisia haasteina ja niitä voidaan tarkastella pedagogisina kysymyksinä. Nuorisokasvatus voidaan nähdä sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan areenana, jonka lähtökohdat ovat sosiaalipedagogisen teorian muodostuksessa. Sosiaalipedagogiikkaa pidetään käytännöllisenä tieteenä, jolla etsitään ratkaisuja käytännöllisiin ongelmiin ja kehitetään pedagogisia työmuotoja. (Hämäläinen 2007, 186–188, 192.)

Sosiaalipedagogiikka on dynaaminen ja uudistumiskykyinen, sekä hyvin ajan hermoilla pysyvä oppiala, joka näyttää olevan elinvoimainen nykypäivän ja tulevaisuuden haasteiden edessä, kyeten samalla tarjoamaan pysyviä teoreettisia jäsentäjiä sosiaali- ja kasvatustyön haasteisiin (Hämäläinen 2007, 193).

Valitsimme sosiaalipedagogisen nuorisokasvatuksen teoreettiseksi viitekehikseksemme, sillä se antaa vankan pohjan sosiokulttuurisen innostamisen menetelmän käytölle nuorisotyössä. Varhaisnuorisotilatointi toimii sellaisella kasvatuksen kentällä, jolla osallistujia tarpeineen tulee ja menee sekä haasteet vaihtuvat ja muuttuvat ajassa. Mielestämme käytännön työtä ohjaavan teoreettisen pohjan on kyettävä vastaamaan muuttuviin haasteisiin ja tuettava työn ja toimintamenetelmien kehittämistä. Käyttämämme viitekehys tarjoaakin vastauksen näihin vaatimuksiimme.

Sosiaalipedagogisesti orientoituneessa työssä on tavoitteena hyvinvoiva ihminen, joka hallitsee elämäänsä itsenäisesti, pärjää niin yksinään kuin ympäristönsä kanssa ja selviää elämänvaiheissaan. Hyvinvoinnissa huomioidaan sekä sen normatiivinen -, objektiivinen -, että subjektiivinen ulottuvuus, joista erityinen paino on subjektiivisella näkökulmalla eli omalla tietoisuudella hyvinvoinnin tasosta perustuen omiin tuntemuksiin, kokemuksiin sekä arvostuksiin. Sosiaalipedagogisesti elämäntähtäminen määritelläänkin ihmisen käsitykseksi siitä, missä määrin hän kokee olevansa subjekti omassa elämässään ja valinnoissaan. (Kivelä & Lempinen 2009, 11, 12.)

Hyvinvointi ja elämäntähtäminen toteutuvat ihmisen arjessa ja sen hallinnassa. Kun sosiaalipedagogisessa työssä tavoitellaan yksilön autonomiaa ja subjektiivista, niiden saavuttamista voidaan seurata tarkastelemalla muutoksia tämän kokemassa hyvinvoinnissa ja elämäntähtämisessä. Nämä muotoutuvat ja näyttäytyvät edelleen yksilölle itselleen ja hänen kanssaan työskentelevälle henkilölle perusteltuna kokemuksena oman arjen hallinnasta. (Kivelä & Lempinen 2009, 12.)

3.3 Varhaisnuoret ja varhaisnuorten tärkeiden taitojen tukeminen tilatoiminnassa

3.3.1 Varhaisnuoruus

Varhaisnuoruus ja sitä edustava varhaisnuori ovat käsitteitä, joiden käyttöön liittyy ristiriitoja. Nämä ristiriidat syntyvät yleisten määritelmien puutteesta ja käyttökontekstien luomista mielikuvista. Mielestämme juuri konteksti määrittää käsitteisiin liittyvän positiivisen, negatiivisen tai neutraalin latauksen. Tällä tarkoitamme esimerkiksi sitä, että käsitteisiin syntyy positiivinen lataus silloin kun määrittelyllä pyritään edesauttamaan kohdehenkilön tai -ryhmän palvelujen saatavuutta tai laatua, ja kun kohdehenkilö tai -ryhmä rajautuisi heille oleellisten palvelujen ulkopuolelle muiden nuoruuden määritelmien tai palvelun tuottajien ja instituutioiden asettamien omien määritelmien perusteella. Negatiivinen lataus taas liittyy rajoittaviin tekijöihin, kuten lapsuuden lyhenemiseen esimerkiksi nuoruuden ihannoinnin seurauksena tai lapsuutta tukevien palveluiden vähenemisenä. Neutraalia käsitteiden käyttö on mielestämme ihmisen elinkaarta ja siinä etenkin nuoruuden monia ulottuvuuksia tarkasteltaessa, sillä jo itsessään nuoruuden määrittelemine on hyvin moninaista.

Omassa opinnäytetyössämme käytämme käsitteitä varhaisnuori, varhaisnuoriso ja varhaisnuoruus kuvatessamme ja määritellessämme kohderyhmäämme ja heille suunnattua palvelua, sekä sen puitteissa järjestettyä toimintaa. Käsitteiden käyttöön pyrimme niiden positiivisen ja neutraalin latauksen kautta.

Nuoruutta voidaan määritellä yleisesti ainakin kronologisen, biologisen, kehityspsykologisen, institutionaalisen, yhteiskunnallis-funktionaalisen, juridisen, sosiaalisen, toiminnallisen, kulttuurisen tai kokemuksellisen lähtökohdan perusteella. Perustavanlaatuisesti voidaan nuoruutta määritellä ajanjaksona lapsuuden ja aikuisuuden välissä, jolloin se on ikään kuin siirtymävaihe niiden välillä ja saa merkityksensä vain suhteessa niihin. Nuoruuden teoreettisen määrittelyn kannalta ikärajoja voidaankin pitää vain suuntaa-antavina. Määritelmien laaja-alaisuuden huomiointi on olennaista, jotta voidaan kiinnittää riittävästi huomiota erilaisiin kasvatustehtäviin ja tavoitteisiin nuoruuden moninaisuuden ja erityislaatuisuuden määrittämässä nuorisokasvatuksessa. (Nivala & Saastamoinen 2007, 10–12.)

Kohderyhmänämme olivat sulkavalaiset 3.–6.-luokkalaiset, jotka toiminnan aikana olisivat voineet olla iältään 9–12-vuotiaita tai jopa 13 vuotta täyttäneitä. Tämä johtuu siitä, että toimintaamme osallistunut kohderyhmä oli rajattu perusopetuksen luokka-asteiden mukaisesti, eikä koulun lukuvuosi vastaa kalenterivuotta. Myös monissa muissa kunnissa nuorisotilatoimintaan osallistuminen on rajattu perusopetuksen luokka-asteiden perusteella, mikä tarkoittaa sitä, että palvelu koskee silloin kaikkia samana vuonna syntyneitä, eikä näin ollen aiheuta eriarvoisuutta ja sosiaalisia jännitteitä arjen konteksteissa. Käsitystä rajauksen asettelusta tukevat myös omat havaintomme ja keskusteluissa esiin nousseet näkemykset, joiden mukaan peruskoulua käyvälle ikää huomattavasti konkreettisempaa on määrittää olemistaan, elämistään ja osallistumisestaan luokka-asteen perusteella. Silloin rajauskaan ei tunnu niin henkilökohtaiselta, jos se koskee kaikkia luokkatovereita, kun taas iän perusteella tehdyt rajaukset eriarvoistavat samaa luokka-astetta käyviä ja pääasiassa samana vuonna syntyneitä henkilöitä. Iän perusteella tehty rajaus vaikeuttaisi myös mahdollista.

Vaikka Nuorisolaki (2006/72) määrittelee nuoriksi kaikki alle 29-vuotiaat, kunnat rajaavat nuorisotyön kohderyhmää tiukemmin. Tämä näkyy erityisesti nuorisotilatoiminnan rajauksessa. Palveluun osallistumisen ikärajoista ei ole yhtenäisiä linjauksia edes kaupunkimaisessa ympäristössä. Näin ollen kunnat päättävät niistä pitkälti itse perustuen omiin näkemyksiinsä palvelun tarpeesta ja luonteesta. Varhaisnuorten huomioiminen kuntien nuorisotilojen ikärajoissa on kuitenkin yleistä, mikä ilmenee myös Kiilakosken (2011, 192) esittämästä taulukosta, josta havainnollistamme muutaman esimerkin (TAULUKKO 1).

TAULUKKO 1. Nostoja Kiilakosken (2011, 192) taulukosta

Kaupunki	Nuorisotilojen kohderyhmä
Oulu	7–17-vuotiaat
Porvoo	7. luokasta ylöspäin, vuoroja myös 3. luokasta lähtien
Tampere	Iltaisin yli 13-vuotiaille, jonkin verran toimintaa alle 13-vuotiaille
Kokkola	13–20 -vuotiaille, iltapäivätoimintaa 5.–6.-luokkalaisille

Sulkavalla kunnallinen nuorisotyö ja nuorisotilatoiminta on suunnattu 13–17-vuotiaille nuorille. Tästä syystä varhaisnuori-termin käyttö on perusteltua, jotta kohderyhmämme voisi yleisesti hyväksyttävämmin osallistua omaan toimintaansa tässä kontekstissa.

3.3.2 Sosiaaliset taidot

Kauppila (2005, 125) määrittelee sosiaaliset taidot opituksi, sosiaalisesti hyväksytyksi käyttäytymiseksi, joka edesauttaa ihmisten välisen rakentavan vuorovaikutuksen syntymistä. Sosiaalisesti taitava henkilö suoriutuu onnistuneesti sosiaalisiin taitoihin liittyvistä vuorovaikutustilanteista. Sosiaalisesti onnistunut kanssakäyminen tuottaa positiivisia tuloksia auttaen samalla käyttäytymään negatiivisia seurauksia välttämällä. Toimissaan välittömissä suhteissa yhteisöissään yksilön saama suora ja epäsuora palaute kehittää häntä ja ohjaa tarvittaessa muuttamaan omia toimintatapoja (Nivala 2008, 281).

Sosiaalisista taidoista on siis kyse silloin, kun olemme vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Sosiaaliset taidot jakautuvat varsin laaja-alaisesti. Keskeistä on vastavuoroinen käyttäytyminen, viestinnän taidot sekä toiminta suhteessa ryhmiin ja vertaisiin. (Kauppila 2005, 125, 126.)

Perusta yhteiselämän valmiuksille luodaan jo lapsuuden lähiyhteisöissä, kuten perheessä, jonka vuorovaikutus- ja tunnesuhteet ohjaavat persoonallista kasvua ja kehitystä lähiyhteisön sosiaalisesti toimintakykyiseksi jäseneksi. Lähiyhteisöistä päivittäinen toimintaympäristö laajenee paikallisyhteisöön, jonka, kuten muidenkin yhteisöjen, toiminnassa yhteiselämän valmiudet kehittyvät edelleen yksilön osallistuessa itselleen merkityksellisiin vuorovaikutustilanteisiin ja sosiaalisiin kohtaamisiin. (Nivala 2008, 281.) Nivalan (2008, 282) mukaan Quintana (2000; 2002) on tarkentanut paikallisyhteisöön sisältyvän erilaisia vertaisyhteisöjä, jotka muodostuvat esimerkiksi koulussa sekä erilaisissa harrastus- ja yhdistystoiminnoissa. Ne ovat ihmisen persoonallisen ja sosiaalisen kasvun kannalta tärkeitä, sillä niistä saatu aito palaute ja hyväksyntä yhdessä tiiviiden ja tunneperäisten ystävyys-suhteiden kanssa tukevat itsetuntemuksen ja -luottamuksen kehitystä sekä tarjoaa pohjan itsenäisen identiteetin rakentamiselle.

Sosiaaliset taidot ovat suhteessa ihmisen ikään ja kehitystasoon. Kuitenkin aikaisempi kokemus ja opitut taidot sekä saatu palaute ovat keskeisessä osassa sosiaalisten taitojen kehittämisessä. Sosiaalisten taitojen puutteella on negatiivinen vaikutus itsetunnon ja

itseluottamuksen kehitykseen, ja se voi johtaa moniin ongelmiin ja jopa sosiaalisista tilanteista syrjäytymiseen. Joskus puutteelliset sosiaaliset taidot johtavat “hankalaksi” tai jopa epäsosiaalisiksi leimautumiseen. (Kauppila 2005 125, 129, 131, 134.)

Sosiaaliset taidot jakautuvat Kauppilan (2005, 126–128) mukaan perustaitoihin, jotka jokaisen tulisi jo varhaisessa ikävaiheessa hallita, ja kehittyneisiin taitoihin, jotka eivät ole arkielämässä itsestäänselvyyksiä, vaan vaativat harjaannuttamista. Lisäksi Kauppila erottaa omaksi ryhmäkseen sosiaaliset tunnetaidot, ja listaa myös muita sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoja. Nämä taidot hän esittelee sanasta sanaan seuraavasti:

Perustaitoja

1. *Itsensä ja muiden esitteleminen*
2. *Kuunteleminen*
3. *Keskustelun aloittaminen*
4. *Keskustelutaidot*
5. *Kysyminen ja neuvon tiedusteleminen*
6. *Toisen vapaamuotoinen haastatteleminen*
7. *Kohteliaisuuksien esittäminen ja vastaanottaminen*
8. *Avun pyytäminen*

Kehittyneitä sosiaalisia taitoja

9. *Ryhmään liittyminen*
10. *Toimiminen ryhmässä*
11. *Ohjeiden antaminen*
12. *Opetuksen seuraaminen*
13. *Anteeksi pyytäminen*
14. *Haastattelutaidot*
15. *Toisiin vaikuttaminen*
16. *Jämäkkyuden osoittaminen*
17. *Ystävyuden luominen*
18. *Yhteistyötaidot*

Sosiaaliset tunnetaidot

19. *Tunteiden ja tunnetilojen havaitseminen*
20. *Tunnetilojen nimeäminen*

21. *Empatiataidot*
22. *Tunteiden ilmaiseminen*
23. *Toisten tunteiden ja tunnetilojen ymmärtäminen*
24. *Kiintymyksen ilmaiseminen*
25. *Vihan ja pelon ilmaiseminen*
26. *Muiden omien ja toisten tunnetilojen kohtaaminen*

Muita sosiaalisia vuorovaikutustaitoja

27. *Luvan pyytäminen*
28. *Palvelutaidot*
29. *Toiselle omasta jakaminen*
30. *Toisten auttaminen*
31. *Neuvottelutaidot*
32. *Suhtautuminen kiusaamiseen ja väkivaltaan*
33. *Toisten ongelmien välttäminen*
34. *Positiivinen vaikuttaminen*
35. *Syytösten ja epäoikeudenmukaisuuden käsittely*
36. *Ryhmäpaineen käsittely*
37. *Valmius onnistua vaikeissa keskusteluissa*
38. *Päätöksenteko sosiaalisissa tilanteissa*
39. *Ulkopuolelle jäämisen ja yksinäisyyden käsittely*
40. *Häviämisen taidot*
41. *Selviytyminen hämmentävistä tilanteista*
42. *Suosion saavuttaminen*
43. *Suostutteluun reagoiminen*
44. *Toisista ihmisistä kiinnostumisen osoittaminen*
45. *Sosiaalisen tasa-arvoisuuden osoittaminen*

(Kauppila 2005, 127, 128.)

Tätä sosiaalisten taitojen jakoa emme täysin allekirjoita, koska miellämme itse joidenkin tässä esitettyjen taitojen kuuluvan jaottelun toisiin tasoihin. Esimerkiksi anteeksi-pyyttämisen koemme kuuluvan jokaisen ihmisen perustaitoihin, sillä sitä vaaditaan ja harjoitellaan jo pienestä pitäen, kun taas esimerkiksi kohteliaisuuksien esittämisen ja vastaanottamisen koemme olevan kehittyneempi taito ja enemmän harjaannuttamista

vaativa, jota monet opettelevat vielä aikuisiälläkin. Halusimme kuitenkin nostaa Kaupilan listauksen sosiaalisista taidoista tässä yhteydessä, sillä se tuo esiin kattavasti näiden taitojen laajan kirjon, johon olemme työssämme viitanneet yleisesti sosiaalisina taitoina.

3.3.3 Arjenhallinta varhaisnuorten elämänhallintaa tukemassa

Arjenhallinta kytkeytyy läheisesti elämänhallintaan. Elämänhallinta tarkoittaa ihmisen luottamusta kykyynsä ohjata ja pitää koossa omaa elämäänsä. Siihen kuuluu kyky suunnitella omaa elämäänsä, tunnistaa omia tarpeitaan ja ohjailta elämää niiden suuntaisesti. Elämänhallinnan tunne syntyy, kun tuntee pystyvänsä vaikuttamaan elämäänsä omilla valinnoillaan ja teoillaan. Elämänhallinta on hyvää, jos ihminen kokee elämänsä mielekkäänä, saavuttaa omia tavoittaan, huolehtii itsestään, ei vaadi itseltään liikaa sekä selviytyy vastoinkäymisistä. Hyvää elämänhallintaa tukee itsensä arvostaminen ja realistinen käsitys omista toiveista ja mahdollisuuksista. Arjenhallinta on yksi osa elämänhallintaa, sillä sujuva arki edesauttaa elämänhallinnan tunteen ja taitojen ylläpitämistä. (Nyyti ry 2014.)

Arjenhallinnalla tarkoitetaan jotakin toiminnallista, kokemuksellista ja välitöntä palautetta antavaa. Se on vaikuttamista omaan elämään, lähiympäristöön ja läheisiin ihmisiin omien tietojen, osaamisen ja vuorovaikutustaitojen avulla. Lähtökohtana arjenhallinnassa on luoda, tiedostaa ja ylläpitää tilaa, joka tuo fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta. (Lempinen 2010, 123, 124.) Arjenhallinta on olennainen elämäntaito, joka tukee ihmisen arjessa pärjäämistä ja elämästä nauttimista. Arjen mielekkyys syntyy opettelemalla ja ylläpitämällä arjen rutiineja, joihin kuuluvat muun muassa unen ja levon riittävyys, hyvät ruokailutottumukset, iloa tuottava liikunta sekä vapaa-ajan riittävyys ja mielekkyys. (Nyyti ry 2014.) Arjenhallinta ja erityisesti tunne oman elämän herruudesta lisää yksilön hyvinvointia. Arjenhallinnan voikin määritellä yksilön henkilökohtaiseksi kokemukseksi siitä, että hän kykenee itse tekemään omaa elämäänsä koskevat ratkaisut sekä vaikuttamaan niihin haluamallaan tavalla. (Similä 2012.)

Lempinen (2010, 129) näkee arjenhallinnan oppimisen seikkailullisena. Hän perustelee näkemystään sillä, että itsenäistymisen ja elämänhallinnan kannalta olennaisten arjen taitojen oppiminen tarjoaa haasteita vastaanotettavaksi, kokemuksia opittavaksi, vastoinkäymisiä voitettavaksi ja menestyksiä muistettavaksi juuri seikkailun tavoin. Nämä

oppimisen prosessit johtavat arjen mielekkyyden kokemiseen. Lempinen perustaa siis arjenhallinnan näkemyksensä elämyspedagogiseen ajatteluun, mikä on mielestämme varteenotettava arjenhallinnan lähestymistapa. Mielestämme seikkailun ajatuksen esiintuominen arjen tilanteiden opettelussa edesauttaa varhaisnuoria innostumaan ja oppimaan toiminnasta. Elämässä selviytymisen taidot eivät vielä ole niin lähellä varhaisnuorten ajatusmaailmaa kuin myöhemmässä nuoruudessa, jolloin aletaan pohtia itseenäistymiseen liittyviä teemoja.

Omaa elämää ei voi koskaan hallita täysin. Jokainen ihminen tasapainoilee ja tutkii omassa elämässään asioita, joihin voi itse vaikuttaa, ja asioita, joihin muut ihmiset ja tapahtumat vaikuttavat. Mitä enemmän elämässä on alueita, joissa ihminen kokee muiden tekemien päätökset, sitä enemmän hän tuntee, ettei hallinta ole itsellä. Toisaalta ylenpalttiset mahdollisuudet ja vapaus päättää kaikesta voi johtaa hallinnan tunteen haihtumiseen liiallisen runsauden vuoksi. Välillä elämänhallintaa voi olla enemmän, toisinaan taas omat voimavarat voivat olla vähentyneet. Elämänhallinnan tunnetta voi horjuttaa monenlaiset vastoinkäymiset, pettymykset ja ongelmat, joista suurin osa on sellaisia, ettei niihin voi vaikuttaa itse. Ihminen voi myös vaatia itseltään liikaa, jolloin luottamus ja itsensä arvostus sekä omien tavoitteiden realistisuus häviävät. Myös taloudelliset seikat ja yhteiskunnan olosuhteet vaikuttavat suuresti elämänhallinnan tunteeseen. Ohjeita hyvään elämänhallintaan ovatkin omien henkilökohtaisten vaatimusten suhteuttaminen kulloinkin vallitseviin olosuhteisiin ja omiin voimavaroihin sekä kohtuus kaikessa. (Nyyti ry 2014.)

3.3.4 Osallisuus syntyy osallistumisen ja vaikuttamisen kautta

Osallisuudella pyritään luomaan erilaisia yhteisöjä ja yhteiskuntia, joihin yksilöt kokevat kuuluvansa niiden arvokkaina jäseninä ja joiden toimintaan ja arvostukseen yksilöt sekä voivat että haluavat vaikuttaa (Kiilakoski 2007, 17). Osallisuuden tunne syntyy osallistumisen ja vaikuttamisen kautta. Kun lapsi tai nuori ikänsä mukaisesti käy koulua, opiskelee, tekee työtä, harrastaa ja vaikuttaa sekä omissa asioissaan että oman lähiympäristönsä tai laajemmin yhteiskunnan asioihin, hän voi kokea olevansa osallinen omassa yhteisössään ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Sosiaalisen osallisuuden kokeminen sekä aktiivisen kansalaisuuden valmiudet ovat olennaisia tekijöitä yksilön kasvuprosessissa. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012, 6.)

Gretschel (2007a, 246) jakaa osallisuuden kahdeksi osa-alueeksi, jotka ovat osallisuus vaikuttamisesta sekä osallisuus omasta elämästä, yhteisöstä ja yhteiskunnan hyvinvoinnista. Näistä ensimmäinen kuvaa poliittisesti latautunutta vaikuttamisosallisuutta ja kansalaisvaikuttamista, ja siinä korostuu vaikuttamisen halun ja taitojen syntyminen ja sitä myötä yhteiskunnallisiin muutoksiin tähtäävä aktiivinen kansalaisuus. Jälkimmäinen osa-alue kuvaa kykyä oman elämän hallintaan ja sen laadun parantamiseen. Keskiössä ovat ihmisen sosiaalisten tietojen ja taitojen kehittyminen ja siitä syntyvä tunne yhteisöön kuulumisesta. Omassa toiminnassamme pyrimme viimeisen osa-alueen mukaisesti muutoksiin, ja korostamme omaan elämään vaikuttamisen taitojen ja halun syntymistä ilman poliittista latausta.

Kiilakoski (2007, 13, 14) määrittelee osallisuuden kahdesta eri näkökulmasta. Ensimmäkin osallisuus on yksilön oikeus omaan identiteettiin ja arvokkuuteen osana perhettä, ryhmää, yhteisöä, yhteiskuntaa tai ekosysteemiä. Identiteetti, eli vastaus kysymykseen kuka olen ja mihin ryhmiin kuulun, muodostuu sekä yksilöllisistä että sosiaalisista elementeistä. Siksi yhteisön on mahdollistettava yksilön vapaa oleminen ja omien näkemystensä esille tuominen. Osallisuus edellyttää lisäksi, että yksilölle tarjotaan mahdollisuus toimia. Pelkkä yksilön kuuntelu ei luo sijaa osallisuudelle, vaan sen toteutumiseksi on annettava merkitystä hänen mielipiteilleen yhteisön toiminnasta päätettäessä. Vasta aidosti osallinen tilanne mahdollistaa yksilön tulevan tunnustetuksi omana itsenään ja arvokkaana osana ympäröivää yhteisöä.

Toinen Kiilakosken (2007, 14) näkökulma osallisuuteen korostaa yhteisön jakamaa toimintavapautta ja yksilön vastuuta yhteisöstään. Tämä tarkoittaa yksilön todellista vastuun kantamista ja saamista oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä, mikä edellyttää sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi. Yhteisön tulee olla valmis luottamaan yksilöön ja arvostaa tämän toimijuutta. Yksilön näkökulmasta taas korostuu hänen oma velvollisuutensa eli vastuu ryhmän tai yhteisön toiminnasta. Tähän liittyen Kiilakoski muistuttaa, että lapsi tai nuori voi kantaa vastuuta vain jos hänelle annetaan siihen mahdollisuus.

Kukaan ihminen ei voi olla yksin osallinen, minkä vuoksi osallisuudessa on sekä yksilöllinen että yhteisöllinen elementti. Kasvatuksellisenä toimintana nähdyt osallisuutta edistävät toimenpiteet sisältävät täten sekä yksilöllisiä että sosiaalisia ulottuvuuksia.

Osallisuuden edistäminen mahdollistaa yksilölle kuulumisen, omanarvon ja valtautumisen tunteita ja muokkaa yhteisöä niin, että se mahdollistaa osallisuuden syntymisen. Tähän tilanteeseen päästään vain siten, että luodaan osallisuutta mahdollistavia puitteita ja kehitetään tilanteita, joihin ihmiset osallistuvat. (Kiilakoski 2007, 12, 17.) Tärkeää on mielekkäiden osallistumismahdollisuuksien tarjoaminen sekä ihmisten osallistumisvalmiuksia ja -halua kehittävän osallistumisen tukeminen (Rahikka-Räsänen & Rynänen 2014, 13). Lapset ja nuoret tuleekin osallistaa heille suunnatun toiminnan suunnitteluun ja hankintoihin, jotta palvelut muotoutuvat heidän näköisekseen ja oloisekseen ja oikeasti kiinnostavat heitä (Kiilakoski 2011, 207).

Osallisuuteen sekä kasvetaan että kasvatetaan. Vaikuttaminen omaan ympäristöön jo varhaisessa vaiheessa rakentaa pohjaa myöhemmälle vaikuttamiselle. Jos yhteisön toiminnassa ei oteta huomioon lasten ja nuorten mielipiteitä ja heitä pidetään vain toiminnan kohteena, osallisuuteen ei voi kasvaa. Osallisuutta voikin kuvata asenteena, jossa korostuu halu kunnioittaa lasten ja nuorten mielipiteitä sekä antaa heille aitoja mahdollisuuksia toimia. (Kiilakoski 2007, 15, 18). Kiilakosken (2011, 212) mukaan menestyksellä nuorisotyö käsittelee nuorten ideat heidän kanssaan ja testaa niiden toteutuskelpoisuutta sekä pyrkii saamaan nuoret mukaan myös arviointiin ja kehitykseen.

Nuorisotilatoiminnassa osallisuuden avulla voidaan parantaa sekä yksilötason kokemuksia että yhteisöllistä tilannetta. Tarkoituksena on tuottaa kohderyhmälle kokemuksia vaikuttamisesta ja osoittaa, että lähiyhteisöt ovat muutettavissa. Osallisuuden hyödyt liittyvät nuorten lisääntyneeseen toimijuuteen ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta tilan toiminnasta, mikä edelleen heijastuu yhteisön tasolla koko tilan toimintaan (Kiilakoski 2011, 207, 212.) Gretscher (2007b, 203) näkee nuorisotyöntekijän tärkeimmäksi tavoitteeksi juuri erilaisten nuorten toimijuuden mahdollistamisen, minkä vuoksi hänen tulee pitää kaikille nuorille montaa ovea avoinna samanaikaisesti. Työntekijöiden tuleekin innostaa ja valmentaa nuoria toimijuuteen eli osallistumiseen monin erilaisin keinoin (Gretscher 2007a, 249).

Nuorten osallisuuden olemassaolo tai poissaolo paljastuu vain kuuntelemalla heitä. Lasten ja nuorten osallisuus nuorisotilalla lähtee keskustelukulttuurin luomisesta, siitä syntyvästä vuorovaikutuksesta ja sen myötä nuoren persoonallisuuden ja vahvuuksien tuntemisesta. Näin mahdollistuu nuoren roolin vaihtuminen asiakkaasta toimijaksi. Nuorten mielipiteiden kuuleminen ja huomioiminen vastuuttaa aikuisen lisäksi myös nuoren,

jolla tulee olla kyky muodostaa omia mielipiteitä ja tuoda ne esiin. Vasta kun nuoren rooli vaihtuu osallistujasta toimijaksi hän voi vaikuttaa asioihin, mikä saa aikaan tunteen merkityksellisyydestä eli toisin sanoen osallisuudesta. (Gretschel 2007a, 244, 245, 248.)

Osallistuminen ja osallisuus eivät ole synonyymejä keskenään. Osallisuus valjastuu sosiaaliseen yhdessä olemiseen ja toimimiseen, joiden kautta yksilö saa tunteen kuulumisesta johonkin. Osallistuminen taas on osallisuutta mahdollistavaa ja sitä edistävää toimintaa, joka toteutuu silloin, kun osallistuminen antaa osallistujalle kokemuksia omasta merkityksellisyydestään yhteisössä. Tämä edellyttää, että osallistujalle tarjotaan mahdollisuuksia esittää näkemyksiään ja käyttää valtaansa, kantaa vastuuta, vaikuttaa sekä olla mukana päättämässä yhteisistä asioista. Osallistuminen tuottaa osallisuutta siis vain sellaisissa yhteisöissä, jotka mahdollistavat osallisuuden prosessien vahvistumisen. (Rahikka-Räsänen & Ryyänen 2014, 10, 12.)

Osallistumisen voi toiminnan lisäksi ajatella olevan myös tavoite, sillä se voi tukea osallisuuden sosiaalista perustaa vahvistamalla yhteisöllisiä suhteita ja yhteisöön kuulumisen tunteita. Syventyessään kuulumisen tunne kannustaa yksilöitä osallistumaan yhteisöjen toimintaan entistä laajemmin ja sitoutuneemmin. (Rahikka-Räsänen & Ryyänen 2014, 13.)

Osallistuminen toimintoihin tarjoaa osallistujille vain mahdollisuuden. Työntekijän tehtävänä on saada aikaan se, että osallistajat valjastavat tämän mahdollisuuden oman oppimisen, muutoksen ja kasvun prosessiinsa. Monen nuoren kokemukset elämästä ovat ajaneet heidät kehittämään epärealistisia, sosiaalisesti ei-toivottuja tai alhaisia elämäntavoitteita itselleen. Merkityksellinen osallistuminen toimintoihin edesauttaa osallistujien kasvua tulla siksi, keitä he ovat, ja mikä tärkeämpää, se antaa mahdollisuuden oivaltaa ja tulla siksi, keitä he todella haluavat olla. (Harte 2010, 87.)

Osallisuudesta saadut kokemukset tekevät toiminnoista kasvatuksellisia. Toimintojen tavoitteet voivat vaihdella puhtaasti mukavasta tekemisestä aina onnistuneen kasvatuksellisen kokemuksen saavuttamiseen. Tärkeää on kuitenkin, että toiminta on osallistujien mielestä kivaa, sillä sitä kautta toiminnan kasvatuksellinen potentiaali lisääntyy. Kun työntekijät pitävät toiminnat osallistujille mielekkäinä, he saavat kannustettua nuoria osallisuuteen. (Harte 2010, 92.)

4 SULKAVAN KUNNAN VARHAISNUORISOTILATOIMINNAN KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

Kehittämistyömme lähtökohtana oli toteuttaa varhaisnuorisotilatoiminnan palvelu sekä sisällöllinen toimintamalli yhtenä kokonaisuutena, mutta kahtena erillisenä tuotteena. Tähän päädyimme siksi, että tilaus palvelun luomiselle ja käynnistämiseksi sekä sen tarpeelliseksi osoittamiselle ilman sisällöllisiä intressejä tuli tilaajataholta, kun taas tarve tavoitteellisen toimintamallin luomiseen lähti omasta halustamme. Koimme välttämättömäksi tuottaa toimivan kokonaisuuden, jonka tavoitteellisella sisällöllä pystyimme vastaamaan kohderyhmämme hiljaisiin tarpeisiin ja osallistujien toiveisiin, sekä osoittamaan ja perustelemaan palvelun vaikuttavuuden ja tarpeellisuuden tilaajalle. Omista ammatillisista lähtökohdistamme johtuen halusimme ehdottomasti tehdä laadukasta nuorisotyötä, jota pelkkä nuorisotilan ovien avaaminen valvotuksi ajanviettopaikaksi ei ole. Tietysti voidaan ajatella, että tilan ovien avaaminen on vastaus kylillä hengailuun, mutta sillä ei päästä vaikuttamaan hengailun lieveilmiöihin tai ylipäätään saada mahdollisuutta interventioon. Palvelun kokonaisuudessaan tulee pystyä vastaamaan kohderyhmän haasteisiin ja toimintaan osallistuvien toiveisiin ja tarpeisiin, jotta heidän hyvinvointiaan ja elämänlaatuaan voidaan edistää.

Tässä luvussa esittelemme kehittämistyömme tavoitteet ja tarkoituksen. Perustelemme kohderyhmävalintamme sekä varhaisnuorisotilatoiminnan kehittämisen hyödynsaajat. Avaamme ja perustelemme lopuksi toiminnassa käyttämämme sosiokulttuurisen innostamisen menetelmän.

4.1 Kehittämisen tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyömme tavoitteena oli luoda ja käynnistää pilottikokeilulla varhaisnuorten nuorisotilatoiminta ja osoittaa sen tarpeellisuus Sulkavalla. Toiminnan tavoitteina oli edistää varhaisnuorten arjenhallinta- ja sosiaalisia taitoja sekä osallisuutta. Arjenhallinta- ja sosiaaliset taidot ja etenkin puutteet niissä ilmenivät mielestämme selkeänä tarttumapintana havainnoinnissamme. Osallisuus taas on mielestämme nuorisotilatoiminnassa keskeisesti sidoksissa yhteistoiminnallisuuteen. Toisaalta myös nuorisopoliit-

tiset linjaukset painottavat vahvasti osallisuuden edistämistä. Toiminnalle asettamamme tavoitteet tukevat toinen toisiaan. Arjenhallinta- ja sosiaaliset taidot edesauttavat yksilön osallistumista yhteistoimintaan, joka puolestaan mahdollistaa näiden taitojen kehittymisen edelleen. Tämä lisää toimijoiden keskinäistä sosiaalista hyväksyntää ja toiminnan suuntaamista yhteisiin intresseihin, mikä luo osallisuutta.

Pilottikokeilun luominen ja käynnistäminen vaati kohderyhmän tarpeiden havainnointia ja teoreettista perehtymistä heidän tarpeisiinsa parhaiten vastaavan palvelumallin löytämiseksi ja kehittämiseksi. Luomistyön pohjalta syntyneen varhaisnuorisotilatoimintamallin esittelemisen tilaajalle sekä sopimusten syntyminen mahdollisti pilottikokeilun käynnistämisen. Tarkoituksenamme oli perustella ja todentaa teoreettisen pohjan, alkukartoituksen, toiminnan aikaisen havainnointimme ja loppukartoituksen avulla pilotoimamme varhaisnuorisotilatoiminnan olevan tarpeellinen palvelu Sulkavalla. Teoreettiset perustelut olemme esittäneet jo opinnäytetyömme alkupuolella. Toiminnan myötä esiin nousseet perustelut esitämme työn arvioinnissa (luku 6), jossa todennamme sisällöllisen varhaisnuorisotilatoiminnan palvelun tarpeelliseksi Sulkavalla.

Toiminnan tavoitteet muodostuivat vastaamaan havainnoinnissa esiin nousseisiin hiltajaisiin tarpeisiin. Pyrimme tavoitteiden saavuttamiseen menetelmämme sosiokulttuurisen innostamisen käyttämisellä ja sen käyttöön pohjautuvalla monipuolisella ohjatulla toiminnalla, osallistujien toiveiden huomioimisella sekä vapaan kaveriajan mahdollistamisella ja sen tukemisella. Arvioimme toiminnan tavoitteiden saavuttamista omiin toiminnan aikaisiin havaintoihimme ja niiden pohjalta pidettyyn kenttäpäiväkirjaamme perustuen. Toiminnan mielekkyyttä ja onnistumista osallistujien näkökulmasta arvioimme loppukartoituksen ja toiminnan aikana saadun palautteen avulla.

Toiminnan suunnittelussa pidimme keskeisenä huomioida varhaisnuorten toiveet sekä osallistaa heitä ideointiin ja toteutukseen. Näin pyrimme parantamaan kohderyhmän mahdollisuuksia vaikuttaa heille suunnatun toiminnan sisältöön ja sen mielekkääseen rakentumiseen. Toisin sanoen tarjosimme varhaisnuorille osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuden. Suunnittelimme toiminnan joustavaksi, jotta pystyimme tarttumaan osallistujien toiveisiin ja vastaamaan niihin soveltaen erinäisiä työkaluja käyttämämme menetelmään sopiviksi. Huomioimme siis kasvatuksellisen näkökulman kaikessa ohjatussa toiminnassa, mutta myös vapaan oleskelun aikana.

Pilotoinnilla tuotimme nuorisotilatoiminnan ideologiaa mukailevaa kasvatuksellista varhaisnuorisotilatoimintaa 17 toimintakertana perjantaisin kevään 2015 aikana Sulkavan Etelävintin nuorisotilassa. Kehittämistyön tarkoituksena oli tuottaa tilaajan käyttöön varhaisnuorisotilatoiminnan palvelu, jolla vastataan Sulkavan varhaisnuorten tarpeisiin ja samalla kehitetään paikallista nuorisotyön tarjontaa.

4.2 Kohderyhmä ja hyödynsaajat

Kohderyhmänämme olivat sulkavalaiset 3.–6.-luokkalaiset. Kohderyhmämme valikoitui havainnointimme perusteella sekä siksi, että tätä kohderyhmää ei ole huomioitu Sulkavan kunnan palveluissa yhtä kattavasti kuin sitä nuorempia ja vanhempia. Yleisesti ottaen monissa muissa kunnissa 3.–6.-luokkalaiset on huomioitu kunnallisen nuorisotyön ja vapaan toiminnan piirissä. Kohderyhmämme edustaa vaikutuksille alttiita ikäluokkia, jotka ovat otollisia myös kasvatuksellisen toiminnan kannalta. Varhaisesta interventtiosta puhuttaessa on mielestämme syytä kiinnittää huomiota jo nuorempiin ikäluokkiin ja huomioida nämä myös nuorisotyössä, jotta vaikeuksiin voidaan puuttua ja niiden kumuloituminen monisyiseksi ongelmaksi voidaan estää.

Tuotoksestamme oli hyötyä ensisijaisesti pilottikokeiluumme osallistuneille, jotka saivat kokea uudenlaisen palvelun, jossa he oppivat hyödyllisiä tietoja ja taitoja yhteistoiminnassa sekä loivat itselleen uusia sosiaalisia suhteita, ja lisäksi saivat vaikuttamismahdollisuuksia ja sitä kautta kokemuksia vaikuttamisesta. Palvelun jatkuessa siitä voi hyötyä koko kohderyhmä, jolle suuntasimme palvelun. Toinen hyödynsaaja on työelämäkumppanimme eli Etelävintillä työskentelevä nuoriso-ohjaaja, joka pääsi vaikuttamaan toiminnan kehittämiseen hyödyntäen aikaisempaa ammatillista kokemustaan ja näkemystään varhaisnuorisotyöstä sekä tutustumaan toimintaan osallistuneisiin varhaisnuoriin. Toiminnan jatkuessa hän voisi luoda kontaktin Sulkavan varhaisnuoriin ja tutustua heihin hyvissä ajoin ennen kouluyhteistyön alkamista ja heidän siirtymistään varsinaisen nuorisotilatoiminnan piiriin.

Kolmanneksi tuotoksesta hyötyy tilaaja, jolle pilottikokeilun myötä syntyi mahdollisuus tarjota laadukasta ja kattavaa varhaisnuorisotilatoimintaa ja laajentaa Sulkavan peruspalveluiden ja vapaa-aikatoimen palveluita. Lisäksi tilaaja saa tiedon toiminnan kannattavuudesta ilman taloudellista riskinottoa. Toiminnan osoittautuessa toimivaksi ja tarpeelliseksi kunnalla on hyvät lähtökohdat jatkaa palvelun tuottamista valmiina, jo

paikallisesti kokeiltuna toimintamallina. Välillisesti toiminnastamme, ja varsinkin sen mahdollisesta jatkumisesta, voisivat hyötyä myös ne kuntalaiset, joita varhaisnuorten kylillä pyöräily häiritsee.

4.3 Sosiokulttuurinen innostaminen kehittämisen menetelmänä

Sosiokulttuurinen innostaminen on yksi sosiaalipedagogiikan sovellusalue, joka liittyy vahvasti sosiaalipedagogiseen nuorisokasvatukseen. Se on monissa maissa hyväksi havaittu nuorisotyön perusta, koska innostaminen, kuten nuorisokasvatuskin, pohjaa teoriasa sosiaalipedagogiikkaan. Sosiokulttuurinen innostaminen on pedagoginen liike, joka aktivoi ihmisiä osallistumaan yhteisöjensä elämään ja tietoiseen rakentamiseen dialogisessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Tavoitteena on tukea nuorten uskallusta yhteisöllisten suhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen sekä nuorten mahdollisuuksia saada kokemuksia ja oppimisen oivalluksia. Tämän myötä nuori voi tehdä sitoutumiskelpoisia valintoja sekä arvioida elämänsä suuntaa ja ympäröivää yhteiskuntaa tietoisesti ja kriittisesti. (Kurki 2007, 204, 205.)

Innostamisessa huomioidaan erityisesti ihmisen persoonan kokonaiskehitys. Ihminen on itse keskeinen toimija, joka toimii sitoutuneesti muuttaakseen arkeaan paremmaksi. Innostaminen on väline arkipäivän tiedostamiseen, sosiaaliseen toimintaan ja laadulliseen muutokseen ja sillä tavoitellaan lopulta yhteiskunnallista solidaarisuuden arvojen tiedostamista. Innostamisen tavoitteet ovat siis hyvin laaja-alaiset ja ne voidaan esittää ”tavoiteluokkina”, joissa korostuvat kasvatukselliset, sosiaaliset ja osallistumisen tavoitteet tai kulttuuriset sisällöt. Jokainen luokka voidaan edelleen jakaa ala-tavoitteisiin. (Kurki 2008, 106, 114.) Omassa toiminnassamme keskityimme kasvatuksellisten, sosiaalisten ja osallistumisen tavoitteiden sisällöllisiin teemoihin.

Innostamisen toiminta on osallistavaan pedagogiikkaan perustuvaa ja keinoiksi sopivat kaikki sellaiset, joilla ihmisiä saadaan vuorovaikutukseen keskenään ja joilla heitä ja heidän arkeaan voidaan koskettaa. Toiminnan on lähdettävä liikkeelle siltä tietoisuuden tasolta, jolla ihmiset kulloinkin ovat, eli metodien ja todellisuuden on vastattavan toisistaan. Metodisesti innostaa voidaan kuitenkin monella tavalla, sillä jokainen yhteisö on ainutlaatuinen ja tarvitsee omien tarpeidensa mukaiset sovellukset. Tämän vuoksi innostamista ei voi siirtää sellaisenaan projektista tai yhteisöstä toiseen, eli sitä ei ole mahdollista ”mallittaa”. (Kurki 2008, 109; Kurki & Nivala 2006, 155.)

Innostaminen perustuu aina ihmisen omaan osallistumiseen ja kokemuksiin sekä yhteisön yhteisiin kokemuksiin (Kurki 2008, 116). Innostajan taholta oleellista on tukea sekä yksilön persoonan vahvistamista että yhteisön kehittämistä rinnakkain dialogin ja osallistumisen avulla. Luonteeltaan innostaminen on spiraalimaista, sillä jokainen kokemus arviointineen joko tuo mukanaan tarkennuksia tai luo kokonaan uutta toimintaa. (Kurki & Nivala 2006, 154, 156.) Innostamisen prosessi kokonaisuudessaan voi siis olla hyvinkin pitkäkestoinen.

Työntekijänä innostaja on tuki, motivoija, herkistäjä ja koordinoija. Aidon osallistumisen aikaansaaminen vaatii ihmisten herkistymistä ja motivoitumista. Innostajan tehtävä onkin saada ihmiset heräteltyä, jotta heidän huomionsa voisi kiinnittyä elämänsä kannalta arvokkaaksi ja merkitykselliseksi kokemaansa toimintaan. Innostamisen lähtökohdiana on ymmärrys ihmisen autonomiasta, vapaudesta ja kykenevyydestä ottaa vastuuta toimistaan. Innostajan tulee sisäistää, että toiminnan on oltava aina luonteeltaan avointa ja vapaaehtoista. (Kurki 2008, 107.)

Sosiokulttuurisesta innostamisesta voidaan puhua käsiteltäessä osallisuutta sosiaalipedagogisesti. Tämä voi nuorisotilatyössä tarkoittaa monenlaisia toimintamuotoja ja sitä, että nuorisotila voi toimia osallisuusympäristönä eri tavoin. Sosiokulttuurisen innostamisen voi nähdä tilan osallistavana toimintaperiaatteena, jossa toiminnan toteutumisessa pyritään huomioimaan nuorten toiveet ja harrastukset sekä niiden kulttuuriset sisällöt. Toiminnassa työntekijät ovat sisäistäneet suunnitelmallisen sekä nuoria toimintojen ja sisältöjen kautta aktivoivan, ideoivan ja arvioivan asenteen. Tämä toiminta pyritään edelleen sisällyttämään normaaliin nuorisotilan avoimeen toimintaan, jossa korostuu nuorten vapaa oleskelu tilassa. (Cederlöf 2004, 149, 151.)

Vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvassa nuorisotilatoiminnassa innostaminen on avainasemassa, jotta konkreettinen toimintaan osallistuminen lähtisi varhaisnuorista itsestään. Osallistumisen tuomien myönteisten kokemusten ja havaintojen myötä osallistujat huomaavat oman toimintansa vaikutukset ja sen myötä halu tuoda esiin omia ajatuksia ja toiveita aktivoituu. Tässä prosessissa korostamme myös ohjaajien toiminnan merkitystä. Hyvän ja innostavan toimintailmapiirin luominen edellyttää käytännössä sosiaalipedagogisten toimintaa ohjaavien teorioiden tuntemista, positiivista ja kannustavaa työtettä, sekä keskustelevaa ja osallistujista aidosti kiinnostunutta ohjaajaa, joka

on osallistujia kohtaan reilu, kohtelee heitä tasapuolisesti eikä tee asioita osallistujien puolesta.

5 SULKAVAN KUNNAN VARHAISNUORISOTILATOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Tässä luvussa kerromme varhaisnuorisotilatoiminnan sisältöjen suunnittelusta ja itse toiminnan toteutuksesta, joka sisältää myös varsinaista toimintaa edeltäneet toimenpiteet. Toimintakertomuksessamme tuomme esiin ohjauksellista näkökulmaa ja toiminnassa mielestämme ohjauksen ja tavoiteasettelun kannalta merkityksellisiä asioita. Ker-takohtaisen toteutuksen olemme esittäneet lyhyesti taulukossa (TAULUKKO 2) luvussa 5.2.

5.1 Toiminnan sisältöjen suunnittelu

Koska kohderyhmäläiset eivät olleet päässeet tilalle ennen varhaisnuorisotilatoiminnan alkamista heillä ei ollut käsitystä tilan puitteista. Siksi esittelimme tarvekartoituksessa muutamia toimintavaihtoehtoja, joiden toteuttaminen tilalla on mahdollista. Näistä kohderyhmäläiset valitsivat itseään eniten kiinnostavat. Lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus kertoa toiveistaan avoimena vastauksena. Toivotuimmiksi toiminnan muodoiksi nousivat ajanvietto kavereiden kanssa (98 %) sekä erilaisten pelien pelaaminen (80 %). Mielestämme yllättävän moni (34 %) vastaajista ilmoitti olevansa kiinnostunut läksyjen teosta nuorisotilalla. Toiminnallisia sisältöjä vastaajat kannattivat seuraavasti: leivonta (52 %), leikit ja visailut (44 %), keskustelu (31 %), askartelu (29 %) ja ilmaisutaito/teatteri (25 %). Avoimessa kohdassa selkeimmin esille nousivat biljardipeli ja -kilpailut sekä erityisesti ”kiva yhdessäolo ja tekeminen”.

Saatuja tuloksia hyödynsimme ohjatun toiminnan alustavassa suunnittelussa jättäen kuitenkin kohderyhmälle mahdollisuuden vaikuttaa toteutusajankohtiin ja toiminnan sisältöön koko toimintakauden ajan. Näin ollen toiminnan sisältöjen suunnittelu jatkui läpi koko toiminnallisen osuuden yhteistyössä osallistujien kanssa. Pyrimme toteuttamaan kaikki osallistujilta tulleet toimintatoiveet ja huomioimaan samanaikaisesti osallistujilta piilotetut toiminnan tavoitteet siten, että molemmat toteutuivat saumattomasti. Alkukartoituksessa eniten toivotut sisällölliset teemat, kuten kaveriaika, pelit, leivonta

ja visailut, olivat toivotuimpia myös itse toiminnan aikana. Koska ohjatusta toiminnasta vapaa kaveriaika oli toiveissa niin suuressa roolissa, mahdollistimme sitä osallistujille jokaisella toimintakerralla. Ohjattuja toimintoja järjestimme toivotuimpia teemoja painottaen. Vaikka painopisteiden mukaiset teemat toistuivat, pidimme kuitenkin toiminnan monipuolisena.

Toiminnan alettua suunnittelimme ohjatut toiminnat aina ennen jokaista toimintakertaa osallistujien toiveita kuunnellen ja niitä soveltaen tavoitteisiimme vastaavaksi. Näin pystyimme vastaamaan osallistujien toiminnan aikana ehdottamiin ideoihin mahdollisimman nopeasti ja osoittamaan sitä kautta, että he voivat vaikuttaa toimintaan siten, että se muodostui heidän näköisekseen. Mielestämme näin edistimme toiminnan mielekkyyttä, mikä lisäsi osallistujien valmiuksia ja halua osallistua ja vaikuttaa toimintaan entistä enemmän.

Gilchristin (2010, 71) mukaan toiminnan ohjelmaa suunniteltaessa tulisi aina ottaa huomioon kohderyhmän sanotut ja sanomatta jääneet tarpeet. Nuorisotyöntekijän tehtävänä on siis ensinnäkin kuunnella nuorten haluja ja ehdotuksia, mutta toisaalta hänen tulee myös taata, että hiljaiset tarpeet, kuten ystävien saaminen, ongelmien jakaminen tai jännitteiden purkaminen otetaan huomioon ohjelman suunnittelussa. Ohjelman tulee olla siis sekä sosiaalisesti että kasvatuksellisesti tasapainossa. Omassa toiminnassamme huomioimme edellä mainitun kaltaisia hiljaisia tarpeita toiminnan aikana. Varsinaiset toimintamme tavoitteetkin muodostimme vastaamaan kohderyhmämme jo aiemmin havainnoinnissamme esiin nousseisiin hiljaisiin tarpeisiin, jotka saivat lisää vahvistusta toiminnan alettua.

5.2 Toiminnan toteutus

Ennen toiminnan käynnistämistä esittelimme tulevaa pilottikokeilua Sulkavalla nuorisotyönviikolla järjestetyssä paikallisen nuorisotyön esittelytilaisuudessa Etelävintin nuorisotilassa. Tilaisuuden myötä pilottikokeilu sai myös näkyvyyttä paikallisen Sulkava-lehden numerossa 40, 9.10.2014. Lehteen painetut tiedot olivat tosin pahasti virheellisiä ja jouduimme tekemään oikaisupyynnön. Oikaisu julkaistiin viikkoa myöhemmin lehden seuraavassa numerossa. Lähempänä toiminnan alkamista teimme mainokset ja tiedotteet, jotka jaettiin kohderyhmälle koteihin vietäväksi Sulkavan yhtenäiskoulun kautta. Mainoksia jaoin myös Sulkavan muihin eri toimipisteisiin.

Varhaisnuorisotilatoiminnan pilottikokeilu käynnistyi 16.1.2015 Sulkavan Etelävintin nuorisotilassa. Toiminnallamme tarjosimme varhaisnuorille mahdollisuuden osallistua perjantai-iltapäivisin nuorisotilan ideologiaa mukailevaan vapaaseen toimintaan, jossa jokaisella toimintakerralla tarjottiin myös ohjattua toimintaa. Ohjattu toiminta rakentui osallistujien toiveiden ja ideoiden pohjalta sisältäen suunnitelmallisesti kasvatuksellisia elementtejä, joilla edistimme osallistujien arjenhallinta- ja sosiaalisia taitoja sekä osallisuutta. Tuimme osallisuutta vaikutusmahdollisuuksien tarjoamisen ja yhteistoiminnallisuuteen kannustamisen kautta. Huomioimme tavoitteisiimme nivoutuvan kasvatuksellisuuden myös vapaan oleskelun aikana.

Toiminnassamme emme halunneet tavoitteidemme tai varsinaisen kasvatuksellisuuden näyttäytyvän osallistujille. Omassa toiminnassamme nämä olivat kirkkaasti tiedostettuina koko suunnittelu- ja toiminta-ajan, mutta koimme, että näkyvämpänä ne olisivat saattaneet rajoittaa osallistujien osallistumishalukkuutta tai jopa saada varhaisnuorisotilatoiminnan tuntumaan heistä vähemmän vapaa-ajalta. Tämän vuoksi myös toimintoihin osallistuminen oli vapaaehtoista, mikä oli toisaalta haastavaa, mutta toisaalta taas tarjosi loistavan tilaisuuden käyttää sosiokulttuurisen innostamisen työkaluja osallistujien motivointiin.

Toiminnan alettua tarvekartoituksen viitteellisistä osallistumisluvuista ja mainonnasta huolimatta ensimmäiselle kerralle osallistui vain yksi varhaisnuori, mistä olimme hieman hämmentyneitä. Ensimmäisen kerran aikana tilan ovella kuitenkin kävi toiminnasta syrjäytettyjä 3.-luokkalaisia kysymässä mahdollisuutta osallistua. Heidän tarpeensa ja kiinnostuksensa toimintaa kohtaan osoittautuikin suurimmaksi. Havainnoitiimme sekä valtakunnallisiin nuorisotilojen käytänteisiin perustuen koimme palvelun tarpeelliseksi myös 3.-luokkalaisille, mutta omista perusteluistamme huolimatta tilaaja oli kuitenkin katsonut tämän ikäluokan olevan vielä liian nuori osallistumaan toimintaan nuorisotilalla ja rajannut kohderyhmäksi 4.–6.-luokkalaiset.

Ensimmäisen toimintakerran jälkeen muistutimme tilaajaa edellä mainituista näkemyksistämme ja saimme sovittua, että toiminta laajennetaan koskemaan myös kolmatta luokkaa. Tämän jälkeen uudistimme mainokset ja toimitimme tiedotteet Sulkavan yhtenäiskoulun kolmannen luokan opettajalle toimitettavaksi edelleen oppilaiden mukana koteihin. 3.-luokkalaiset osallistuivat toimintaamme toisesta toimintakerrasta lähtien ja

osallistujamäärät kasvoivat. 6.-luokalta ei halukkuudesta huolimatta ilmaantunut osanottajia koko toiminnan aikana.

Kaiken kaikkiaan toimintaan otti osaa kevään aikana 19 kohderyhmän edustajaa, joista kolme oli tyttöjä ja loput 16 poikia. Osallistujamäärät vaihtelivat suurestikin koko pilotoinnin ajan. Toimintakertoja meille kertyi 17, vaikka alkuperäisen suunnitelmamme mukaan kertoja oli 16. Tämä johtui siitä, että syksyllä saamistamme tiedoista poiketen helatorstain jälkeinen perjantai oli normaali koulupäivä. Ja koska nuorisotilan aukioloajat ovat sidoksissa Sulkavan yhtenäiskoulun koulupäiviin, meille tarjoutui mahdollisuus yhteen lisätoimintakertaan.

Seuraavaksi esittelemme toimintaamme. Tässä toiminnan toteutusta käsittelevässä luvussa käytetyt lainaukset ovat otteita kenttäpäiväkirjastamme. Jokaisen toimintakerran toteutus on esitelty lyhyesti seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 2). Näin esitettyä toiminnan rungosta saa kokonaisvaltaisen ja selkeän käsityksen, ja sitä voi hyödyntää toiminnan mahdollisesti jatkuessa tilaajan toteuttamana.

TAULUKKO 2. Varhaisnuorisotilatoiminnan kertakohtainen toteutus

Päivämäärä	Toiminta
16.1	<u>Suunnitelma:</u> Tutustuminen: ryhmäytyminen, käyttäjien yhteiset säännöt toiminnallisilla menetelmillä <u>Toteutus:</u> Toiminta rajautui tutustumiseen (mm. nimileikki) ja voileipien tekoon yhden osallistujan saavuttua paikalle.
23.1	<u>Suunnitelma:</u> Tutustuminen ja ryhmäytyminen jatkuu, varhaisnuoret mukaan toiminnan suunnitteluun <u>Toteutus:</u> Tutustumista jatkettiin. Käyttäjät itseohjautuivat pelaamaan biljardia, johon saivat ohjausta. Pelin kautta toimme esille toisten huomioon ottamista ja vuorovaikutuksen tarpeellisuutta. Kyselimme toiveita seuraavan kerran toimintaa koskien.
30.1	<u>Suunnitelma:</u> Suunnittelusta toteutukseen toiminnallisilla menetelmillä. → Seuraavien kertojen sisällöt rakentuvat toiveiden ja yhteisen, nuoria osallistavan suunnittelun pohjalta. <u>Toteutus:</u> Karaokea ja lisäksi piiloleikkejä osallistujien itseohjautuvuutta tukien.
6.2	Kaakao- & pullahetki. Jutustelimme arkikuulumisia, harjoittelimme mm. jakamista ja toisten huomioon ottamista. Edellisen viikon karkkitoiveeseen nojaten järjestimme bingon, jonka myötä esille nousi osallistujien keskittymis- ja pettymystensietokyvyn sekä tunteidenhallinnan vahvat keskinäiset eroavaisuudet.

13.2	Ystävänäpäiväkorttien askartelua. Osallistajat valmistivat itse cocktail-tikkuja (motoriset taidot, sosiaaliset taidot). → Itse tekemisen aloittaminen vaati paljon rohkaisua ja kannustusta.
20.2	Valmistimme kaakaota ja teimme osallistavan sanatarinan, jonka osallistajat esittivät kehollisen ilmaisun keinoin. Osallistajat itseohjautuivat leikkimään piilosta ja laatimaan yhdessä leikin sääntöjä, joita myös noudattivat.
27.2	Suljettu
6.3	Erilaisia draamaharjoitteita. Toisia draamatyöskentely innosti osallistumaan ja heittäytymään, toiset olivat haluttomia osallistumaan, mutta levottomia tekemään muutakaan. Vohveleita toivottiin ensi kerraksi.
13.3	Tehtiin edellisen viikon toiveen mukaisesti vohveleita, jotka osallistajat itse valmistivat. Tekovaiheeseen osallistuminen oli vaikeaa ja vaati paljon innostamista. → Monet halusivat lopputulokseen mahdollisimman vähällä työllä, ja vahtasivat toisten panostusta tasa-arvon nimissä. Huomio: Omien jälkien siivoaminen (roskat ym.) tarvitsee toteutuakseen paljon huomiota.
20.3	Tietovisa: innostava, helposti mukaansa tempaavaa toimintaa, jossa onnistumisen ilo ja pettymysten sietäminen vuorottelivat. Toisille tällainen keskittymistä vaativa toiminta tuotti vaikeuksia, joillekin taas edellisten vaatima toisto oli turhauttavaa. Vastausten tarkistamisessa päästiin käsiksi kateudesta kumpuavaan ilkeilyyn ja siihen, kuinka tulisi käyttäytyä toisia kunnioittaen.
27.3	Biljarditurnaus. Joillekin sääntöjen noudattaminen oli erityisen vaikeaa. Osallistujia piti tukea ja kannustaa jatkuvasti asialliseen yhteistoimintaan pelien edetessä. Turnaus oli silti tykätty ja sitä toivottiin järjestettäväksi kevään aikana vielä uudestaan.
3.4	Suljettu
10.4	Toiminnallinen lautapeli. Pelaamaan innostaminen oli haastavaa, mutta pelin käynnistyttyä peli imaisi osallistajat mukaansa.
17.4	Yhteisötaide: tunteiden tunnistaminen ja pohtiminen arkipäivän tilanteissa. Osa osallistujista olisi halunnut paneutua harjoitukseen ja toteuttaa itseään rauhassa. Kuitenkin suureksi ongelmaksi nousivat toisten huomiota ottamattomuus ja työrauhattomuus.
24.4	Tehtiin pikkupitsoja ja oltiin vapputunnelmissa. Havaintomme tee-se-itse-toimintavaiheen vastenmielisyydestä toistui jälleen. Lopulta kuitenkin kaikki pääsivät nauttimaan omatekoisista pitsoistaan. Tunnelma oli positiivinen ja rento ja alun vastustuksista huolimatta ilmassa oli yhdessä tekemisen meininki.
1.5	Suljettu
8.5	Tarkoituksena oli pelata lautapelejä, joita pelaamaan innostui vain yksi osallistuja. Muita osallistujia tuettiin itseohjautumaan yhdessä tekemisen, mm. konsolipelien ja biljarin, pariin. Kerättiin myös palautetta janaharjoitteen muodossa.
15.5	Tälle kerralle olimme suunnitelleet toiveiden pohjalta jalkapallo- ja jääkiekkovariaatioita, mutta osallistujakadon (luokkaretket?) vuoksi toiminta ei toteutunut. Vietimme aikaa osallistujien kanssa pelaillen erilaisia pelejä.

22.5	Edelliselle viikolle suunniteltu ohjelma ei voinut taaskaan toteutua osallistujien vähydestä johtuen. Osallistujat pelasivat kännykkäpelejä yhdessä. Kävimme keskustelua peleihin ja laitteisiin liittyen. Osallistujat kertoivat pelitottumuksistaan ja esittelivät edistymistään ohjaajille.
29.5	Toiminnan päättäminen: loppukartoituskysely osallistujille ja päätösjuhla, eli tortillojen valmistusta, syömistä ja jäätelön syömistä. Keskustelimme rennossa ilmapiirissä osallistujien mielipiteistä toiminnasta.

Tässä luvussa emme kokeneet järkeväksi vaihtoehdoksi käsitellä jokaista toimintakertaa omana kokonaisuutenaan, koska toimintakertoja oli määrällisesti niin monta, että luku olisi kasvanut kohtuuttoman suureksi. Lisäksi halusimme tuoda selkeämmin esiin tärkeitä asioita ja tavoitteiden suuntaista kehitystä, joten päädyimme tässä luvussa käsittelemään asioita tapausesimerkkien avulla ja teemoittain. Kokonaisuudessaan toiminnot olivat meille sosiaalipedagogisen nuorisokasvatuksen välineitä, joilla pyrimme luomaan yhteyttä varhaisnuoriin ja edesauttamaan tavoitteiden saavuttamista.

Jokaisen toimintakerran alkaessa osallistujat saapuivat innokkaasti tilalle suoraan koulusta. Tässä vaiheessa osallistujat olivat tiiviisti niissä kaveriporukoissa, joissa olivat viettäneet aikaansa koulussakin. Tilalla vallitsi yleinen hälinä ja innokas puheensorina, kun osallistujat juttelivat porukoissaan koulupäivän tapahtumista. Tässä vaiheessa me ohjaajat pääsimme jyvälle ajankohtaisista aiheista ja juttelemaan niistä heidän kanssaan. Aloituksen yhteydessä tarjosimme osallistujille mehua ja toisinaan jotain pientä purtavaa, joillakin osallistujilla oli mukanaan myös omia eväitä, joita he nauttivat jutustelun lomassa. Osallistujista suurin osa kyseli kiinnostuneena toimintakerralla toteutettavasta ohjelmasta.

Joillakin kerroilla havaitsimme varhaisnuorissa yleistä levottomuutta, joka aiheutti riehaantumista. Pidimme tätä ymmärrettävänä, sillä osallistujat olivat iältään kuitenkin vielä hyvin nuoria, pääosin 9- ja 10-vuotiaita, ja toimintakerrat alkoivat välittömästi koulupäivän jälkeen. Tällaisina päivinä osallistujat toivat usein itse esille sen, että edeltävä koulupäivä oli ollut levoton. Myös koulupäivän aikana tapahtuneiden välikohtausten aiheuttama mielipaha seurasi osallistujien mukana nuorisotilalle ja vaikutti selkeästi osallistumishalukkuuteen toimintoihin.

“Jos toi saa osallistuu ni en sit halua osallistuu.” (Osallistuja 9v.)

Cederlöfin (2004, 159) tutkimuksessa pienten kuntien nuorisotyöstä ja sen haasteista nuorisotilalla toimivat ohjaajat kuvasivat tällaisia arkisia “hässäköitä” tavallisina, nuorten elämään kuuluvina asioina, yleisinä ryhmäilmiöinä. Mielestämme arkiset selkkaukset tarjosivat mahdollisuuden kasvatukselliseen interventioon ja sen kautta arjenhallinnallisten ja sosiaalisten taitojen opetteluun. Toisaalta käytökseen puuttuminen oli välttämätöntä yleisen turvallisuuden takaamiseksi sekä syrjivän ilmapiirin ehkäisemiseksi. Pidimme tärkeänä, että jokaisella olisi tasavertaiset mahdollisuudet oleskella nuorisotilalla ja osallistua toimintaan. Tärkeintä oli, että me ohjaajat huomioimme osallistujat ja jokainen sai kokea tulevansa hyväksytyksi omana itsenään. Sosiaalipedagogisen ohjauksen ajattelu lähtee siitä, että jokainen on älykäs ja toimiva yksilö, joka kykenee dialogiin muiden yksilöiden kanssa. Hänen subjektiivuttaan ja persoonaksi kasvuaan tuetaan elämänhallintaa vahvistavien prosessien kautta. (Hämäläinen & Kurki 1997, 126.)

Toiminnassamme osallistujat tarvitsivat paljon ohjausta erityisesti toistensa huomioonottamisessa ja asianmukaisen käytöksen ylläpitämisessä. Tämä tarjosi paljon puuttumisen paikkoja ja tilaa keskustelulle. Toiminnan aikana esiin tulleiden tilanteiden läpikäyminen työntekijöiden kesken ylläpiti havainnointiherkkyyttä ja synnytti runsaasti kasvatustilanteita, joka on mielestämme hyvä kehittämisen edistäjä ja tärkeää ylipäätään arkisen työnteon kannalta. Useamman työntekijän mahdollistama kasvatustilanteet edistää toiminnan pysymistä asiakkaiden kannalta tasapuolisena ja kohtaamistilanteet laadukkaina sekä synnyttää uusia havaintoja ja ideoita. Tällöin monenlaisiin asioihin voidaan reagoida nopeasti ja suunnitelmallisesti sekä tehdä tarvittavia muutoksia ohjauksessa.

Toiminnassamme puutuimme “hässäkkätilanteisiin” tuomalla esiin eri näkökulmia ja ohjaamalla osallistujia ajattelemaan omaa toimintaa ja siitä mahdollisesti itselleen ja muille aiheutuvia seurauksia. Näin tuimme heitä löytämään toiset huomioon ottavia ja yhteistoimintaa edistäviä ratkaisuja. Niiden myötä heillä oli mahdollisuus omaksua itselleen toimivia ratkaisumalleja, joiden avulla he voivat edistää yhteisöllisyyttä sekä toimia yhteisön tasavertaisina jäseninä. Mielestämme tällainen arkinen omaan elämään ja ympäristöön vaikuttaminen tuo mielekkyyttä yhdessä toimimiseen ja aktivoi yksilöitä uusien haasteidenkin edessä etsimään toimivia ratkaisumalleja.

Edellä kuvattu “oivaltamisen kaava” toistui myös muissa toiminnallisissa uusien asioiden opetteluissa, joihin ryhtyminen vaati monen kohdalla paljon innostamista, omaan

ajatteluun kannustamista ja rakentavaa palautetta. HavaitSIMME tämän toiminnassamme usein osallistujille hieman vieraampien ohjattujen toimintojen kohdalla. Esimerkiksi eräälle toimintakerralle varhaisnuoret olivat toivoneet vohveleita. Toive tietysti huomiointiin toimintaideologiamme mukaisesti, ja mukaan oli varattu tarvikkeet vohveleiden tekoa varten. Vohveleiden synty kuitenkin edellytti osallistujilta omaa panosta, aina reseptin valinnasta paistamiseen asti. Osallistujilla oli heti aluksi ongelmana se, miten tarttua toimeen ja miten tehtävät jakautuvat, ettei kukaan vahingossakaan pääse nauttimaan vohvelistaan kaveria pienemmällä vaivannäöllä.

“Ei haluta niitä, ku ei jakseta tehdä.” (Osallistuja 10v.)

“Hei tuo ei saa syyä ku se ei oo tehny mitää! Ei oo reilua, et toi vaan vähä sekotti taikinaa, mä tein enemmän!” (Osallistuja 10v.)

Eräät osallistajat vahtasivat toistensa panostusta jatkuvasti, vaikka aluksi heidätkin oli vaikea innostaa tekemiseen mukaan. Jo toiminnan alusta alkaen me ohjaajat pyrimme nostamaan kaikki tekovaiheet samanarvoiseksi, eikä osallistujien tekemisiä arvotettu osallistumisvaiheen tai -määrän perusteella. Pääasia, jonka myös osallistujille toimme esille, oli mielestämme se, että jokainen osallistui ja teki sen oman henkilökohtaisen mieltymyksensä mukaisesti ja vuorollaan, kuitenkin niin, että taikina kokonaisuudessaan valmistui. Jokainen vohvelia haluava sai paistaa oman vohvelinsa. Vaikka “matka vohvelin ääreen” oli monelle mutkikas ja he oivalsivat, että vaivatta ei tule valmista, oli kaikki kuitenkin lopussa tyytyväisiä omiin aikaansaannoksiinsa. Syömisiä toivottiin myös jatkossa, jolloin kehoitimme miettimään sellaisia syömisiä, joiden valmistaminenkin kiinnostaa heitä itseään ja onnistuu ajan puitteissa.

Joitain toimintakertoja myöhemmin toteutimme osallistujien pitsatoiveen. Rajallisen toiminta-ajan vuoksi teimme taikinan valmiiksi, mutta loput he saivat tehdä itse. Vaikka tällä kerralla osallistujien tarvitsi vain muotoilla pitsataikina pellille sekä valita ja lisätä haluamansa täytteet, oli toimeen ryhtymisessä suuria eroja osallistujien välillä.

“Tarviiko mun tehdä oma, oon jo nähny ku sisko on tehny kotona?” (Osallistuja 9v.)

Tämä kommentti kiteyttää, kuinka epätoivoisesti ja hassuin perustein osallistujat yleensäkin välttelivät tilalla uutta, itselle vierasta tekemistä ja toimintaa. Yritimme tarjota erilaisia ajatuksia, jotka herättäisivät edellä lainatussa osallistujassa sisäisen halun toimintaa kohtaan. Lähestyimme asiaa tarvelähtöisyyden, oppimisen halun, helpottavan pohjatiedon, eli sen, että on jo nähnyt jonkun muun tekevän pitsaa, sekä omaehtoisen tekemisen kautta. Pitsan tuoksun jo leijaillessa osallistujan vatsa ilmoittikin äänekkäästi tarvelähtöisyydestä, joten hän tarttui pitsahaasteeseen ja ryhtyi tekemään omaa pitsaansa kavereiden jo herkutellessa omillaan. Lopussa osallistuja oli silminnähden iloinen ja ilmeisesti koki onnistuneensa todeten: *“En oo ikinä ennen syönyt näin hyvää pitsaa.”*

Cederlöfin (2004, 141) tutkimuksessa ilmenee, että pienissä kunnissa tapahtuu nuorisotyöntekijöiden “koettelu”, ja osaan tällaisista koetteluista sisältyy nuoriso-ohjaajaan kiinnittymisen merkkejä, tarvetta seuran hakeutumiselle sekä huomion kiinnittämistä monenlaisilla keinoilla. Koimmekin nuorisotilan paikkana, jonka vapaassa, nuorisolähtöisessä kulttuurissa osallistujien on helppo saada tarpeisiinsa vastakaikua, minkä myötä he uskaltavat myös tuoda tarpeitaan esille. Silloin työntekijän on tärkeää osata reagoida niihin herkästi ja sopivalla tavalla.

Omassa toiminnassamme “koettelu” ilmeni joidenkin osalta kyseenalaisina keinoina kiinnittää huomio ja ottaa tila haltuun. Etenkin toimintakauden alussa tilalle saavuttiin mekastaen ja käyttäen huutamista kaikkeen kommunikointiin tervehdyksistä lähtien. Tilaan rynnättiin juosten, ja alettiin heti siirrellä ja paiskoa tavaroita, mikä aiheutti muiden osallistujien vetäytymisen fyysisesti pois tieltä “turvaan”. Tällöin todellisen kontaktin saaminen osallistujiin oli vaikeaa. Joillakin osallistujilla ilmeni myös kerta toisensa jälkeen, sekä toimintojen että vapaan oleilun aikana, yleistä levottomuutta ja häiriköintiä, vastarintaa sekä toisten osallistujien kiusaamista, mikä johti porukan jakautumiseen. Heidän kohdallaan tottelemattomuus ja epäkunnioittava käytös myös meitä aikuisia ohjaajia kohtaan oli yllättävän törkeää.

“Älä eukko selitä, ketä kiinnostaa.” (Osallistuja 11v.)

“Boring, puhu mun kädelle.” (Osallistuja 10v.)

“Than sama, myö tehään mitä halutaan” (Osallistuja 10v.)

Puutuimme edellä mainittujen osallistujien käytökseen jatkuvasti, mutta alussa saavutimme sillä vain tilanteen ja osallistujien hetkellisen rauhoittumisen. Kuitenkin toimintakertojen edetessä havaitsimme iloksemme heidän törkeän käytöksensä vähentyneen vähitellen. Pohdimme, että johdonmukainen ja osallistujien omaa ajattelua herättelevä puuttumisen tapamme oli avainasemassa muutoksen käynnistymisessä ja aikaansaamisessa.

Eräs yllättävä tilanne tapahtui toiminnan jälkeisen reflektion aikana, kun eräät osallistujat häiriköivät keskustelutilannetta tapansa mukaan huutamalla, pelleilemällä ja kansaosallistujia pilkkaamalla. Sanallinen puuttuminen ja ohjeistaminen tehosivat häiriköitsijöihin yhtä lukuun ottamatta. Hänen käytökseensä ei sillä kertaa tuntunut tehoavan mikään aikaisemmin toiminut keino, joten toinen meistä ohjaajista lisäsi huumoria peiliin ja varoitti hieman vitsaillen että “kohta pääset mun kainaloon”. Yllätykseksemme osallistuja sukelsi välittömästi ohjaajan kainaloon ja hiljeni. Jälkeenpäin tilannetta reflektoidessamme esille nousi ajatus siitä, miten yllättävässä tilanteessa osallistujan tarve läheisyyteen ilmeni ja kuinka siihen vastaaminen vaikutti hänen käytökseensä toivotusti. Tiedostimme, että yleisesti ottaen fyysiseen kontaktiin voi liittyä monenlaisia tulkintoja ja eettisiä ristiriitoja, mutta tässä tilanteessa pidimme tapahtunutta kuitenkin soveliaana. Tilanteen ratkeaminen tällä tavalla oli mielestämme parempi vaihtoehto kuin osallistujan muutoin väistämätön poistaminen tilanteesta. Lisäksi tilanteen lopputulos tuki varhaisnuorisotilatoimintamme tavoitteita edistäen osallistujan sosiaalisia taitoja ja turvaten hänen osallistumismahdollisuutensa.

Poistamalla nuori toiminnasta hänen mahdollisuutensa osallisuuteen häviää ja riski syrjäytymiseen kasvaa. Nuori ei saa enää kokemusta ryhmään kuulumisesta eikä hän voi kehittää sosiaalisia ryhmätaitojaan tai itseluottamustaan vuorovaikutuksen avulla. Ristiriitaisinta tilanteessa on, että toiminnasta poistetut nuoret ovat usein juuri niitä, jotka tarvitsevat kaikkein eniten ryhmän jäsenyyttä, sillä heidät on todennäköisesti suljettu pois tai torjuttu myös aiemmin muualla elämässään. (Patton 2010, 119.)

Kaiken vapaan olemisen aikana pyrimme sosiokulttuurisen innostamisen ajatukseen pohjautuen tukemaan osallistujien itseohjautuvuutta kannustaen heitä keksimään yhteistä ja itselleen mielekäästä tekemistä. Usein monet osallistujat hakeutuivat yhteen pelaamaan digitaalisia pelejä matkapuhelimillaan ja tableteillaan. Tuimme tätä mielellämme, sillä tunnistamme digitaalisten pelien kasvattavan luonteen. Kankaanrannan

ym. (2006, 126, 130) mukaan sekä tieteellinen että arkipäiväinen keskustelu digitaalisista peleistä on keskittynyt pitkälti pelien negatiivisiin puoliin. Tällöin voi jäädä huomaamatta, että monille lapsille ja nuorille pelaaminen on sosiaalista toimintaa, joka näyttäytyy heille yhteisenä hauskana ajanvietteenä sekä kaveripiiriin kuulumisena. Lisäksi monen pelaajan verkkopeliyhteisöt luovat pohjaa pelaajien väliselle kommunikoinnille. Useiden pelien ympärille muodostuneet erilaiset sosiaaliset verkostot, peliyhteisöt, tarjoavat pelaajalle mahdollisuuden sosiaaliseen vuorovaikutukseen, tukeen, tietoon, tunteeseen johonkin kuulumisesta sekä sosiaalisen identiteetin rakentumiseen.

Pelaaminen, joka on nykyään luonteva osa nuorten todellisuutta ja elämää, on pelaajille ensisijaisesti itseohjautuvaa toimintaa (Kankaanranta, Kirjavainen, Nousiainen & Ukkonen 2006, 125, 131, 141). Pelaamisen kieltäminen ei siis välttämättä ole hedelmällistä tai edes mahdollista nykypäivän teknologiayhteiskunnassa. Olennaista kuitenkin on, että pelaaminen kytkeytyy osaksi nuoren ja aikuisen kohtaamista, sillä tästä syntyvä kommunikaatio mahdollistaa nuorten tukemisen kohtuulliseen ja järkevään pelaamiseen (Kankaanranta, Kirjavainen, Nousiainen & Ukkonen 2006, 143). Tähän keskityimme omassa toiminnassammekin. Osallistujien pelatessa kyselimme peleihin ja pelaamiseen liittyviä asioita, ja annoimme heidän vapaasti kertoa omia näkemyksiään. Haastoimme heitä myös reflektoimaan omaa pelaamistaan, kuten ajan- ja rahankäyttöä sekä pelaamisen vaikutuksia omaan elämään ja ympäristöön. Pelaajat innostuivat kertomaan peleistään ja siihen liittyen myös omasta arjestaan. Nämä tilanteet olivat ainoita kertoja, jolloin tunsimme pääsevämme osallistujien kanssa dialogiin. HavaitSIMME, että osallistujat nauttivat keskenään pelaamisesta ja, ehkä selkeimmin kaikesta toiminnan aikana tapahtuneesta, juuri pelaamisen aikana heistä näkyi kyky toistensa tukemiseen ja auttamiseen sekä yhteistoimintaan. Osallistujien joukosta erottui pari yksilöä, jotka olivat kiinnostuneita vain yksinkertaisista konsolipeleistä, jotka olivat heille kuitenkin pelkkä keskinäisen riitelyn areena. Tosin heidän sosiaaliset taitonsa vaikuttivat muutenkin kovin puutteellisilta.

Osallistujat ohjautuivat itse toisinaan myös seuraleikkeihin. Eräällä kerralla osallistujat ryhtyivät leikkimään piilosta, jonka säännöistä sopivat heti leikin alussa yhteistuumin. Leikki myös eteni sovittujen sääntöjen mukaisesti. Osallistujat innostivat toisiaan leikkiin mukaan ja jatkamaan sitä. Perinteinen piiloleikki näytti olevan niin mukaansatempaavaa, että toiminta-ajan päättyessä meidän piti jopa hätistellä heitä lähtemään.

Yksi suosituimmista kiinnostuksen kohteista oli biljardi, jota osallistujat pelasivat sekä itsenäisesti että ohjattuna toimintana. Itsenäisesti pelatessaan osallistujissa oli kahta koulukuntaa. Toiset halusivat pelata virallisilla säännöillä ja varmistelivat niitä ohjaajilta. Toiset taas halusivat luoda sääntönsä itse, ja torjuivat kaikki ohjaajien vinkit. Kun ohjasimme osallistujille biljarditurnauksen, jonka alussa kertasimme viralliset pelisäännöt, suurin osa muulloin omilla säännöillä pelanneista osallistujista mukautui helposti heille uusiin sääntöihin. Kuitenkin joukossa oli joitakin kapinallisia, jotka eivät suostuneet noudattamaan mitään sääntöjä. He myös pitivät tuomarointia epäoikeudenmukaisena ja pelikavereitaan “vihollisina” ja “lällyinä” sääntöjen noudattajina. Heidän oli selkeästi vaikea mukautua yhteisiin sääntöihin, ja toisaalta hyväksyä auktoriteetteja, mikä näkyi pelleilynä, toisten kustannuksella pilailuna ja huonona, jopa aggressiivisena käyttäytymisenä, jolla he pyrkivät aiheuttamaan kaaosta. Samantyyppinen sääntöjen noudattamattomuus ja ohjaajien vastustaminen toistui näillä osallistujilla kerrasta ja toiminnasta toiseen. Kaikesta huolimatta biljarditurnaus oli osallistujien mukaan onnistunut ja yksi suosituimmista toiminnoistamme.

Karamellit olivat osallistujien erityisenä suosikkitoiveena. Vastasimme tähän toiveeseen järjestämällä Bingon, jonka suunnittelimme alun perin osallistujien itse toteutettavaksi. Toteutuskerralle ilmaantui kuitenkin vain neljä osallistujaa, minkä vuoksi päädyimme toimimaan itse bingon vetäjinä. Tämä osoittautuikin hyväksi ratkaisuksi, sillä toiminnan aikana ilmeni, että osallistujat olivat keskenään hyvin eritasoisia bingon pelaajia. Selkeästi esille tuli pulmia muun muassa numeraalisessa hahmottamisessa sekä keskittymiseen ja pettymyksen sietokykyyn liittyen. Myös erilaisia sosiaalisen toiminnan vaikeuksia ilmeni pelin aikana. Jotkut pelaajat ärsyntyivät pelin rauhallisesta etenemisestä ja siitä, että varmistelimme numeroiden löytymistä pelilapuista. Voittorivin osuminen kaverin lappuun aiheutti kateutta ja joidenkin oli vaikea hyväksyä sitä, etteivät he itse voittaneet sillä kierroksella. Pelaajista kukaan ei kuitenkaan jäänyt ilman voitto-osumaa, ja vaikka olisi jäänytkin, olimme varautuneet palkitsemaan kaikki jo pelkästä peliin osallistumisesta. Mielestämme oli erikoinen sattuma, että näin pieneen ryhmään kertyi monia erilaisia haasteita. Toimimisemme bingon vetäjinä mahdollisti osallistujien tukemisen sekä pelin puolueettomuuden ja tahdin määrittämisen.

Yhdellä toimintakerralla järjestimme itse kehittämämme toiminnallisen lautapelin. Peli koostui pelilaudasta ja useista fyysisistä suorituspisteistä, joissa pelaajien oli tarkoitus

suoriutua erilaisista tehtävistä pareittain tai kolmen hengen tiimeissä. Rakensimme toimintapisteet ennen toimintakerran alkua, vaikka toiminnallisesti olisi ollut ihanteellista, että osallistujat olisivat saaneet rakennella ne itse. Toimintakertojen rajallisen ajan vuoksi tämä ei kuitenkaan olisi ollut mahdollista.

Pelin alussa osallistujat eivät vaikuttaneet kovinkaan kiinnostuneilta. Tilalle saapuaan jotkut osallistujat alkoivat tuhota pelipisteiden rekvisiittaa ilmoittaen, ettei peli tai siihen osallistuminen kiinnosta ollenkaan. Rekvisiitan rikkoontuminen oli heille yhden-tekevää.

“Ihan sama, kun ei me ees osallistuta” (Osallistuja 10v.)

Pelin sääntöjä ja kulkua selittäessämme samat osallistujat jatkoivat kapinointiaan huudellen ohjeistuksemme päälle ja häiriten muita osallistujia. Alun tilanne laukesi kuitenkin nopeasti, kun osallistujat pääsivät valitsemaan joukkueensa ja sille oman hahmon pelilaudalle. Vaikka pelin aloitukseen osallistujat tarvitsivat meiltä innostamista ja kannustamista, pelaamaan ryhtyttyään he kuitenkin kiinnostuivat pelistä yksi toisensa jälkeen yhä enemmän ja innostus tarttui pelaajasta toiseen. Lopulta peli imaisi kaikki mukaansa ja vaikutti oikein onnistuneelta.

“Voidaako pelata vielä kolmas kierros?” (Osallistuja 9v.)

Pelin aikana ilmapiiri oli aidosti yhteistoiminnallinen ja oli ilo havaita, kuinka toimi-vaan pari- ja tiimityöskentelyyn osallistujat kykenivät. Vaikka peli herätti osallistujissa kilpailuhenkisyyttä, siitä huolimatta joukkueet osasivat työskennellä myös yhdessä toisiaan auttaen. Tämän toiminnan myötä osallistujista nousi esiin useita meille ennen näyttäytymättömiä sosiaalisia ominaisuuksia ja taitoja.

Myös karaoken ja erilaisten draamaharjoitusten aikana monet osallistujista heittäytyivät ja toivat itsestään esiin uusia puolia tavanomaisesta käyttäytymisestään poiketen. Muuten ujut tai vetäytyvät innostuivat toimimaan ja uskalsivat tuoda itseään esille. Erityisen positiivista oli havaita kuinka usein hankalasti käyttäytyvistä ja periaatteestaan kaikkea vastustavista osallistujista tuli toimintojen myötä luovia ja yhteistyökykyisiä.

Nivala (2010, 119) muistuttaa, että sosiaalipedagogisen toiminnan sisällöksi ei riitä yksinään pelkkä menetelmien soveltaminen, sillä toiminnan tavoitteellisuuden ohella ratkaisevaa on toiminnan toteuttamistapa, jossa keskeistä on mahdollisuus yhteiseen reflektioon. Toiminnassamme yritimme toteuttaa reflektointia toimintojen jälkeisinä ryhmäreflektioina, mutta harmiksemme tämä tapa ei ollut kovin hedelmällinen. Välillä jotkut osallistujista häiriköivät keskeytyksettä ja toiminnallaan estivät reflektion onnistumisen, välillä taas koko ryhmä tuntui niin levottomalta tai haluttomalta osallistua, minkä vuoksi keskustelun aikaansaaminen ei onnistunut. Lisäksi osallistujat vaikuttivat olevan erittäin riippuvaisia oman porukan hyväksynnästä ja tarkkailevan porukan johtohahmon mielipiteitä, joista eriäviä omia ajatuksia he eivät halunneet esittää. Päädyimmekin usein jättäytymään toiminnan jälkeisistä ryhmäreflektioista, ja toteutimme reflektion “näkyttömästi” toiminnan lomassa, tukien lähinnä jokaisen osallistujan henkilökohtaista reflektioprosessia. Nostimme esiin erilaisia näkökulmia saadaksemme tarttumapintaa keskustelun ja ajattelun viriämiselle, minkä totesimme toimivan paremmin kuin toiminnan jälkeisen ryhmäreflektion. Myös Harten (2010, 88) mukaan nuorten ohjaaminen juuri vaihtoehtojen punnitsemiseen rohkaisee heitä omaan reflektioprosessiin, jonka kautta he voivat saavuttaa harkittua ymmärrystä.

Palautetta toiminnastamme keräsimme toimintakertojen yhteydessä erilaisin menetelmin. Toiminnan alkaessa osallistujat valmistivat palautelaatikon, johon heidän oli tarkoitus antaa palautetta toimintakertojen lomassa. Palautelaatikko ei kuitenkaan täyttänyt tarkoitustaan, sillä muistuttelustamme huolimatta sinne ilmestyi koko toiminnan aikana vain muutama piirustus. Kokeilimme eri kerroilla myös toiminnallisia palautteenkeruumenetelmiä, kuten janapalautetta, mutta ne osoittautuivat toimimattomiksi, sillä osallistujat keskittyivät vain tarkkailemaan toisiaan ja olemaan asioista samaa mieltä. He eivät myöskään suostuneet perustelemaan valintojaan tilanteessa. Kuitenkin useat osallistujat hakeutuivat jälkeempään henkilökohtaisesti ohjaajien juttusille ja toivat esiin tilanteisiin liittyneitä perustelujaan sekä halusivat jakaa ajatuksiaan, minkä myötä saimme myös jonkin verran palautetta toiminnasta. Esiin tulleita asioita emme kuitenkaan voineet käsitellä tai arvioida opinnäytetyössämme, sillä ne olivat suurimmaksi osaksi tunnistettavissa olevia henkilökohtaisuuksia tai sisälsivät arkaluontoista tietoa toimintamme ulkopuolelta. Yleistä toimintaamme koskevaa palautetta saadaksemme päädyimmekin esittämään enemmän suoria kysymyksiä toimintojen ja vapaan olemisen lomassa sekä antamaan enemmän aikaa yksilökeskusteluille.

Itse keskityimme antamaan osallistujille suoraa positiivista palautetta heidän omasta toiminnastaan ja osallistumisestaan. Huomioimme osallistujia toiminnan aikana kannustaen heitä sosiokulttuurisen innostamisen ajatuksen mukaisesti nostamalla esiin pienimpiäkin onnistumisia ja toivotun toiminnan suuntaisia tekoja. Korjaavan palautteen pyrimme aina antamaan kahden kesken rakentavasti ja osallistujan omaa ajattelua herättelevästi, jotta hän alkaisi itse miettiä oman toimintansa vaikutuksia ja etsiä sekä tilanteisiin että itselleen sopivia ratkaisumalleja.

Eräs teema, joka näyttäytyi jo ennen toiminnan alkamista havainnointimme aikana ja jatkui koko toimintakauden, liittyi roskaamiseen ja jälkien siivoamattomuuteen. Osallistajat jättivät lähes poikkeuksetta jälkensä siivoamatta ja roskat vain putosivat lattialle. Havaitimme, että tällainen roskaamiskäytäntö vahvistui aina osallistujien määrän lisääntyessä, minkä vuoksi se vaikutti mielestämme osallistujien ryhmäilmiöltä. Ilman kavereiden läsnäoloa roskat ja likaiset astiat päätyivät kehotusten myötä niille varattuihin paikkoihin, mutta kavereiden nähden kehotuksiin suhtauduttiin ylimielisesti mulkoilemalla ja vastaan väittämällä. Havaintoamme ryhmäilmiöstä tukee myös omakohmainen tieto siitä, että ne, jotka kotona siivoavat jälkensä, eivät nuorisotilalla sitä tehneet. Toiminnan alussa yritimme puuttua asiaan kehotuksin, mutta tällainen pelkkä asiasta huomauttaminen ei tuottanut tulosta. Päätimme siksi vaihtaa lähestymistavan lähinnä keskusteleväksi ja kyseenalaistavaksi.

Keskustelimme osallistujien kanssa havainnoistamme ja mahdollisista syistä tällaiseen käyttäytymiseen. He toivat esiin välinpitämättömiä ja epärealistisia näkemyksiään liittyen siisteyden ylläpitämiseen. He kertoivat kokevansa, ettei heidän roskaamisellaan ole vaikutusta ympäristön siisteyteen, sillä äidit ja siivoojat huolehtivat roskat pois kuitenkin jossain vaiheessa. Lisäksi heidän mielestään roskisten käyttö ei ollut muodissa. Meidän normaalina pitämämme omien jälkien korjaaminen ei siis vaikuttanut olevan sisäistynyt heidän toimintamalleihinsa. Osallistujista suurin osa väitti toimivansa samoin myös muissa toimintaympäristöissään. Toimme osallistujien tietoisuuteen tilan siivouskäytännöt, joiden mukaan siivooja käy tilalla kerran viikossa ja isot nuoret hoitavat arkisiivouksen. Herättelimme heitä myös pohtimaan elämän ja yhteisössä toimimisen realiteetteja, joita ei pärjätäkseen yhteiskunnassa vain voi jättää huomioimatta. Vasta erinäisten keskustelujen myötä alkoi hiljalleen tapahtua muutoksia.

Toimintakauden loppupuolella lattioilta löytyi aiempaa vähemmän roskia ja oma-aloitteisuus esimerkiksi astioiden ja muiden tarvikkeiden paikoilleen laitossa lisääntyi. Vaikka muutosta parempaan suuntaan tapahtui, emme kuitenkaan saaneet kitkettä roskaamiskäyttäytymistä kokonaan, vaan tahallisen roskaamisen lisääntyminen oli edelleen havaittavissa osallistujamäärän kasvaessa.

6 SULKAVAN KUNNAN VARHAISNUORISOTILATOIMINNAN KEHITTÄMISEN ARVIOINTI

Tämä luku sisältää kehittämistyömme arvioinnin kokonaisuudessaan. Kehittämistyömme tuotti kaksi tuotetta, palvelun ja toimintamallin. Pilotoimalla varhaisnuorisotilatoiminnan loimme Sulkavan kunnalle uuden palvelun, jonka tarpeellisuuden osoitimme vastaavan palvelun puutteella, valtakunnallisilla ja kunnallisilla linjauksilla, kohderyhmän hiljaisilla tarpeilla ja osallistujilta saadulla palautteella. Tavoitteellisella toimintamallilla vastasimme varhaisnuorten ajankohtaisiin hiljaisiin tarpeisiin sekä osallistujien toiveisiin sisällöllisestä tarjonnasta. Toimintamallilla pystyimme perustellusti osoittamaan, että sisällöllinen varhaisnuorisotilatoiminta palveluna on tarpeellinen Sulkavalla. Tämän vuoksi käsittelemme tässä arviointiluvussa aiemmasta esitysjärjestyksestä poiketen ensiksi toimintamalliin ja vasta sen jälkeen palveluun liittyvän arvioinnin.

Kahden tuotteen syntyminen johtui siitä, että tilaajatahon edustaja tilasi vain varhaisnuorisotilatoiminnan luomisen, käynnistämisen ja tarpeelliseksi osoittamisen ilman tavoitteellista ulottuvuutta. Mielestämme pelkkä tilatoiminnan käynnistäminen ilman tavoitteellista sisältöä olisi johtanut vain ajanviettopaikan tarjoamiseen kohderyhmälle sekä ohjaajien toimimiseen vahtimestareina ammatillisen työnkuvan sijaan. Työ ei olisi tuolloin tuottanut haluamaamme tuloksellista ja laadukasta nuorisotyön palvelua, jolla vastataan palvelun käyttäjien tarpeisiin. Tämän vuoksi koimme toimintamallin luomisen olevan oleellista koko kehittämistyössä. Toimintamalli itsessään on käyttökelpoinen myös muualla kuin varhaisnuorisotilatoiminnan kontekstissa.

Seuraavissa alaluvuissa arvioimme luomaamme toimintamallia eli toiminnan tavoitteita ja menetelmää sekä yleisesti toteutukseen vaikuttaneita asioita. Tarkastelemme loppu-

kartoituksesta saatua osallistujapalautetta koskien toiminnan mielekkyyttä ja sisällöllistä onnistumista sekä palvelun tarpeellisuutta. Arvioimme kehittämistehtävämme toteutumista eli varhaisnuorisotilatoiminnan luomista, käynnistämistä ja palvelun tarpeelliseksi osoittamista. Lopuksi arvioimme toiminnan aikana ilmenneitä puutteita ja esiin nousseita haasteita sekä toimitilassa että organisaatorakenteessa.

6.1 Toimintamallin arviointi

Toiminnan tavoitteena oli edistää varhaisnuorten arjenhallinta- ja sosiaalisia taitoja sekä osallisuutta, jota tuimme tarjoamalla heille vaikutusmahdollisuuksia ja kannustamalla heitä yhteistoiminnallisuuteen. Menetelmänä työskentelyssämme käytimme sosiokulttuurista innostamista, jonka pohjaamme sosiaalipedagogiikkaan sekä sosiaalipedagogisesti orientoituneen nuorisokasvatuksen teorioihin. Toimimme itse opinnäytetyömme suunnittelijoina, organisoijina ja toteuttajina. Pidimme alusta asti tärkeänä, että toiminnallinen osuus tukee opinnäytetyömme kehittämistehtävää ja samalla palvelee toiminnan kohderyhmää. Halusimme toteuttaa toiminnan taloudellisesti kestävänsä kehityksen ajattelumallilla. Hyödynsimmekin paljon jo olemassa olevia materiaaleja ja välineistöä sekä kierrätimme niitä toiminnasta toiseen mahdollisuuksien mukaan.

Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen oli nähtävissä osallistujien valmiuksien lisääntymisenä, taitojen kehittymisenä ja käyttäytymisen muutoksina. Koska pidimme toiminnan kasvatukselliset tavoitteet osallistujilta piilossa, emme voineet pohjata arviointia heidän kokemuksiinsa. Siksi toiminnan tavoitteiden ja käyttämämme menetelmän arviointi perustuu omiin havaintoihimme ja keskusteluihin. Jokaisen toimintakerran jälkeen reflektioimme keskenämme toiminnassa esiin nousseita asioita. Usein kävimme läpi näitä asioita myös työelämäkumppanimme Etelävintin nuoriso-ohjaajan kanssa. Hänen näkemyksensä, jotka perustuivat kattavaan työkokemukseen myös nuorisotilojen junnutoiminnasta eli varhaisnuorisotyöstä pääkaupunkiseudulla, toimivat omaa perspektiiviämme ja ajatteluamme laajentavana välineenä ja antoivat syvyyttä pohdintoihimme.

Havainnoinnin työkaluna käytimme aktiivisesti kenttäpäiväkirjaa, johon kirjasimme havaintojamme ja lainauksia toiminnan aikana sekä yhteenvedot ja pohdinnat toimintakerroista. Päiväkirja osoittautui erittäin toimivaksi ja hyödylliseksi apuvälineeksi sekä

toiminnan seurannassa, raportoinnissa että arvioinnissa, sillä sen avulla oli helppo huomioida ja palauttaa mieleen asioita sekä havaita pidemmän aikavälin muutoksia.

Osallistujien näkemyksiä toiminnasta keräsimme lomakekyselyllä toiminnan lopussa sekä kenttäpäiväkirjaan kirjaamastamme toiminnan aikana saadusta palautteesta. Näihin pystyimme perustamaan arviointimme toiminnan mielekkyydestä ja sen onnistumisesta rakenteellisesti. Loppukartoitus oli toiminnan sisällöllisiltä osin verrannollinen teettämäämme alkukartoitukseen, ja sen avulla arvioimme myös vastasiko toiminnan toteutus kohderyhmän odotuksiin. Lomakekysely oli toiminnan aikana käytetyistä palautteenkeruumenetelmistä hedelmällisin ja ainoa, jolla saimme selkeää, analysoitavaa ja yksilöllistä palautetta, jonka luotettavuuteen ryhmäpaineella ei ollut vaikutusta.

6.1.1 Toiminnan tavoitteiden arviointi

Arjenhallintataitoja edistimme toiminnassamme ensisijaisesti kasvatuksellisen vuorovaikutuksen kautta. Lisäksi osa ohjatuista toiminnoistamme, esimerkiksi ruoanlaitto ja draamaharjoitukset, perustuivat eritoten arjenhallinnan teemoille. Pyrimme tukemaan varhaisnuorten vastuullisuutta painottamalla oman tekemisen ja valintojen merkitystä. Loimme yhdessä osallistujien kanssa toimintaamme normeja ja rutiineja, joiden tehtävänä oli luoda turvaa ja mielekkyyttä tilalla toimimiseen sekä toimia elementteinä siirrettäviksi osallistujien omaan arkeen. Ohjasimme osallistujia hyvinvointia tukevien toimintatapojen ja elämänarvojen pohtimiseen ja sen myötä toimivampien käyttäytymismallien löytämiseen. Tärkeässä osassa oli myös kartuttaa osallistujien tietoja ja taitoja toiminnan lomassa.

Mielestämme osallistujien arjenhallinnallisissa taidoissa tapahtui edistymistä toimintakauden kuluessa. Edistyminen oli havaittavissa muutoksena toimeen tarttumisen tyyliin siten, että osallistujat eivät odottaneet saavansa meiltä asioita valmiina, vaan ymmärsivät oman tekemisen olevan tärkeää asioiden aikaansaamiseksi. Tekemään ryhtymisen vastustelu väheni, ja osallistujat osoittivat enemmän myönteistä asennoitumista tekemistä kohtaan sekä osasivat hyödyntää aiemmilla kerroilla opittuja asioita myös muihin erilaisiin toimintoihin. Myös hyvinvointiin liittyen koimme keskusteluilla ja esimerkeillämme terveellisemmästä ravinnosta ja raaka-ainevalinnoista olleen vaikutusta ainakin joidenkin osallistujien kohdalla. Tämä näkyi heidän karamellin syönnin vähenemisenä ja korvaantumisena esimerkiksi hedelmillä. Terveellisiin ja päihteettömiin

elämäntapoihin kannustivat tilalla vallinneet säännöt ja käytännöt, jotka eivät sallineet esimerkiksi energiajuomien käyttöä ja päihdemyönteisyyden edistämistä. Ohjaajina jouduimme silti monesti puuttumaan energiajuomien hankinnan suunnittelua koskeviin keskusteluihin. Koemme, että onnistuimme aikaansaamaan osallistujissa muutosta sekä ajattelun että toiminnan tasolla ja annoimme toiminnassamme osallistujille mahdollisuuden kokea pärjäävänsä sekä itsenäisesti että ympäristönsä kanssa, mikä edesauttaa tunnetta oman elämän hallinnasta matkalla kohti itsenäistä elämää.

Olisimme halunneet antaa osallistujille kokemuksen myös kaupassa asiointiin ja tarvikkehankintoihin liittyen, sillä havaitsimme useiden osallistujien rahankäytön hallintaan ja hankintojen suunnitelmallisuuteen liittyvien taitojen olevan vielä olemattomia. Harmiksemme emme voineet kuitenkaan toteuttaa sitä käytännön tasolla, sillä tilalle tehdyt tarvikkehankinnat hoituivat “kolmannen käden kautta”. Toisaalta tämä olisi vielä ollut järjestettävissä, mutta ratkaisevana esteenä tilan ulkopuolella asiointiin oli se, että toimintaa koskevat vakuutukset olivat voimassa vain nuorisotilassa. Vakuutusten vuoksi emme voineet järjestää ohjattua toimintaa tilan ulkopuolella, vaikka kokonaisvaltaiseen hyvinvoinnin edistämiseen kuuluu olennaisesti myös ulkoilu ja liikunta.

Arjenhallinnassa tärkeä elementti on kokemus oman elämän mielekkyydestä ja hyvästä elämänlaadusta. Tähän pystyimme mielestämme toiminnallamme vastaamaan edistämällä osallistujien arjenhallinnallisia taitoja ohjatun toiminnan myötä, mutta osallistujilta saamamme palautteen mukaan erityisesti tarjoamalla heille mahdollisuuden toteuttaa itse tärkeäksi kokemiaan asioita omaehtoisen toiminnan kautta. Esimerkiksi digitaalisia pelejä isommalla porukalla pelatessaan osallistujat toivat itse selkeästi esille tämän mahdollisuuden olleen kaivattu parannus heidän arkeensa. He kertoivat, etteivät olleet aiemmin voineet pelata missään isommalla porukalla yhdessä toisten kanssa, sillä siihen sopivaa paikkaa ei ollut ollut. Koimme, että tämän tyyppisen omaehtoisen toiminnan tukeminen oli kaikkien toiminnalle asettamiemme tavoitteiden mukaista ja suorassa suhteessa nuorisotilan yleiseen toimintakulttuuriin, jossa sosiaalisen vapaa-ajan mahdollistamisella on suuri painoarvo. Käsittääksemme onnistuimme toiminnallamme lisäämään osallistujien kokemusta arjen mielekkyydestä.

Sosiaalisilta taidoiltaan osallistujat olivat hyvin eritasoisia. Toisilla oli huomattavasti enemmän kehitettävää omissa taidoissaan voidakseen toimia muiden kanssa ja saada

siitä onnistumisen ja joukkoon kuulumisen kokemuksia. Toiminnan alkaessa osallistujat viettivät aikaa tiiviisti koulusidonnaisissa kaveriporukoissaan ja jännitteet porukoiden välillä olivat helposti havaittavissa. Osallistujat olivat tuolloin niin tiiviisti kiinni omista ryhmissään, että meidän ohjaajien oli haastavaa saada kontaktia yksittäisiin osallistujiin. Saadaksemme muutosta aikaan teimme ohjatussa toiminnassa tarkoituksella sellaisia ryhmä- ja parityöskentelyjakoja, joissa osallistujat joutuivat irtautumaan omista porukoistaan ja toimimaan myös sellaisten henkilöiden kanssa, joiden kesken oli jännitteitä. Tällä saavutimme sen, että porukoiden liiallinen tiiviys tilalla alkoi hellittää. Sen myötä osallistujien yksilöllisyys pääsi esiin, ja myös aremmat osallistujat saivat näkyvyyttä.

Vapaassa nuorisotilatoiminnassa kokonaisvaltainen ryhmäytyminen ei ole mielestämme realistinen tavoite, koska tilalla käy vaihtelevasti eri henkilöitä ja näin ollen paikalla olevien muodostama ryhmä vaihtelee sekä osallistujamäärien että osallistujien suhteen. Tämän vuoksi emme kokeneet mahdolliseksi ryhmäyttää osallistujistamme yhtenäistä dynaamista ryhmää. Siksi lähdimmekin tukemaan ja edistämään toisten huomioon ottamista ja sosiaalista kanssakäymistä yksilöiden kannustamisen ja tavoitteellisen yhdessä tekemisen kautta. Puutuimme poikkeuksetta ja johdonmukaisesti havaitsemiimme kiusaamistilanteisiin ja epäsosiaaliseen käytökseen, haastoimme osallistujia pohtimaan oman toimintansa vaikutuksia sekä miettimään tilalle sopivampia keinoja yhteisössä toimimiseen. Toiminnan aikana yleisesti kanssaosallistujien huomioon ottaminen lisääntyi ja vastaavasti vähättely ja näkyvä kiusaaminen vähenivät, mutta siitä huolimatta täysin kiusaamatonta ilmapiiriä emme saavuttaneet toimintamme aikana.

Pidimme sosiaalisten taitojen edistämisessä erittäin tärkeänä, että osallistujat saivat ohjatun toiminnan lisäksi myös aikaa itselleen mielekkäisiin ja merkityksellisiin vuorovaikutussuhteisiin. Innostimmekin osallistujia etsimään omien kiinnostustensa mukaista tekemistä vapaan olemisen aikana. Osallistujat hakeutuivat tätä kautta uusiin porukoihin, joissa yhteisen kiinnostuksen kohteen myötä alkoi syntyä uusia kaverisuhteita. Sosiaalinen kanssakäyminen lisääntyi ja erityisesti sen luonne muuttui yhteisöllisemmäksi, avoimemmaksi ja muita huomioivammaksi, mikä paransi koko tilalla vallinnutta yleistä ilmapiiriä.

Joidenkin osallistujien kohdalla koimme, ettemme saaneet heräteltyä heissä halua uuden oppimiselle ja sitä kautta oman käyttäytymisensä muuttamiselle. He eivät tuntuneet

ymmärtävän tarjoamamme toiminnan vapaaehtoisuutta ja oman vapaan valinnan mahdollisuutta toimintoihin osallistumisessa. He olivat periaatteesta kaikkea tarjottua toimintaa vastaan ja käyttivät energiansa muiden toimintaan osallistuneiden häiritsemiseen haluamatta huomioida oman toimintansa vaikutuksia yhteisössä. Vaikka toimintakauden aikana näiden osallistujien toimintatavoissa tapahtui pieniä muutoksia parempaan suuntaan, emme vielä havainneet heidän löytäneet tarvetta vaihtoehtoisten toimintatapojen aktiiviselle etsimiselle. Onnistuimme kuitenkin siinä, että he eivät enää latis-taneet yleistä ilmapiiriä pelottelemisen ja vähättelyn kautta tai aiheuttaneet käyttäyty-misellään “ylilyöntejä”. Mielestämme tällaisessa projektityyppisessä toiminnassa on hyväksyttävä se tosiasia, että muutokset tarvitsevat toisinaan enemmän aikaa tapahtu-akseen kuin mitä toteutukseen varattu aika antaa myöten.

Osallisuuden edistämisen toteutimme toiminnassamme ensisijaisesti kuuntelemalla osallistujia ja antamalla merkitystä heidän mielipiteilleen, toisin sanottuna he saivat vai-kuttaa toiminnan sisältöön koko toimintakauden ajan sekä päättää itse omista osallistu-misvalinnoistaan. Tällä pyrimme takaamaan sen, että palvelumme oli kohderyhmäläis-ten näköistä ja heitä kiinnostavaa. Toiminnan alkupuolella toimintaan osallistaminen oli haastavaa, sillä osallistujat eivät olleet tottuneita keskustelukulttuuriin eikä sellaista ollut tilalla valmiina olemassa. Myös osallistujien keskinäiset sosiaaliset suhteet olivat jännitteisiä, mikä hankaloitti mielipiteiden esille tuomista sekä rentoa olemista tilalla. Osallistujilla oli jo koulumaailmasta ennakkokäsityksiä sekä toisistaan että ohjatusta toiminnasta, joten ylipäätään osallistumisen aikaansaaminen edellytti ennakkoluulojen murtamista sekä toisia osallistujia että ohjattua toimintaa kohtaan.

Meille jäi sellainen käsitys, että osallistujat vierastivat ohjatun toiminnan avointa luon-netta sekä mahdollisuutta vaikuttaa sisältöihin. Toimintaamme osallistuneilla ikä-luokilla ei vielä ollut kokemusta osallistumisen ja vaikuttamisen kulttuurista omista toi-mintaympäristöissään. Tuntui myös, että he olivat niin valmiiseen tottuneita, ettei heille ollut muodostunut ymmärrystä siitä, että palveluihin voisi vaikuttaa. Osallistujien käsi-tykset vaikuttamisesta olivat hataria, eivätkä he ymmärtäneet esimerkiksi heidän toi-veidensa mukaista toiminnan toteutusta omaksi vaikuttamiseksi, vaikka yritimme jatkuvasti korostaa ja sanoittaa heille tilanteita ja asioita, joihin he voisivat suoraan vai-kuttaa tai joihin he olivat jo vaikuttaneet sekä koetimme tehdä ymmärrettäväksi lähiyh-teisöihin vaikuttamisen merkitystä. Toiminnan sisältöön, tekemiseen ja arkisiin valin-

toihin vaikuttaminen ei tuntunut innostavan osallistujia, vaan he olisivat halunneet tavoitella “kuuta taivaalta”, esimerkiksi siirtämällä koko nuorisotilan fyysisesti toiseen paikkaan ja rakennuttamalla sinne liikuntasalin.

Aluksi ohjattuun toimintaan osallistuminen ei vaikuttanut olevan riippuvainen itse aiotusta toiminnasta vaan siitä tiedosta, seuraako osanotosta heille jokin konkreettinen palkinto. Osallistujat yrittivät ladella ehtoja omalle osallistumiselleen ja antoivat ymmärtää tämän olevan tavallinen ja “toimiva” käytäntö kotona ja jopa koulussa. Itse emme halunneet toimia kyseisen käytännön mukaisesti, sillä mielestämme tällainen palkkioon tai toisinaan jopa lahjontaan liittyvä käytäntö ei voi olla yleistyessään toimiva, koska ainakin osallistujiemme kohdalla “porkkanan” varsinainen tarkoitus toimia “suoritusta ja oppimisen saavutuksia” tukevana kannustimena vaikutti jo menettäneen arvonsa. Heidän huomionsa oman toiminnan edellytyksistä ja tavoitteista oli suuntautunut tässä tapauksessa enää vain palkkion laadun ja saamisen helppouden tavoitteluun. Toimintamme osalta oli haastavaa saada osallistujia muuttamaan ajatteluaan palkinnon tärkeydestä siihen suuntaan, että itse toimintaan osallistuminen ja siitä saadut hyödyt toimisivat palkitsevina.

Kuitenkin kiinnostus itse toimintaan vaikuttamista kohtaan lisääntyi toimintakauden lopulla, jolloin jatkuvan vuorovaikutuksellisuuteen tukemisen myötä osallistujien sosiaalisissa taidoissa ja yhteistoiminnallisuudessa oli tapahtunut edistymistä. Yhteistoiminnan onnistuminen lisäsi tekemisen mielekkyyttä, jonka löytymisellä näytti olevan suuri rooli toiminnan palkitsevuuden huomaamisessa. Vasta silloin osallistujat alkoivat havaittavasti huomioida omia tarpeitaan ja tuoda enemmän esiin toiveitaan, eli vaikuttamisen mahdollisuus alkoi avautua heille. Mielestämme osallisuuden syntyminen edellyttikin osallistujien sosiaalisten taitojen kehittymistä, yhteisten mielenkiinnon kohteiden löytymistä ja heidän keskinäisen kanssakäymisen muuttumista vähättelevästä hyväksyttävämmäksi. Sosiaalisen osallisuuden lisääntymisen myötä osallistujien omat mielipiteet saivat tilaa kun niiden ei tarvinnut enää mukailla vahvimpien persoonien näkemyksiä.

Varhaisnuorisotilatoimintaa toteuttaessamme huomasimme, että valitsemamme tavoitteet arjenhallinnan, sosiaalisten taitojen ja osallisuuden edistämiseksi osoittautuivat erittäin keskeisiksi, koska ne palvelivat hyvin kohderyhmää ja toiminnan luonnetta.

Toiminnan alussa osallistujien tarpeet asettivat ohjauksen painopisteen sosiaalisten taitojen tukemiselle. Arjenhallinnallisia teemoja pääsimme käsittelemään osallistujien sosiaalisen pääoman lisääntyttyä. Vasta sosiaalisten ja arjenhallinnallisten taitojen edistyminen loi valmiuksia osallisuuden syntymiselle. Myös Gretschemin (2007a, 246) mukaan yhteisöön kuulumisen tunne voi syntyä, kun kyky elämänhallintaan ja elämänlaadun parantamiseen lisääntyy sosiaalisten tietojen ja taitojen karttumisen myötä. Havaitimme toiminnassamme lisäksi sen, että osallisuus edisti ja syvensi edelleen sosiaalisia ja arjenhallinnallisia taitoja. Kaikki nämä osa-alueet tuntuivat olevan erityisen sidoksissa toisiinsa, sillä ne sisälsivät paljon samoja elementtejä ja tarvitsivat toteutuakseen toinen toisiaan. Tästä syystä aloimmekin leikkillisesti kutsua näitä osa-alueita ”tilatoiminnan pyhäksi kolminaisuudeksi”, jonka edistämiseen sosiokulttuurinen innostaminen soveltui menetelmänä erinomaisesti. Teimme tästä oivalluksesta sitä havainnollistavan kaavion (KUVA 1).

KUVA 1. Tilatoiminnan pyhä kolminaisuus

Toiminnan tavoitteiden arvioinnissa haasteelliseksi osoittautui juuri osa-alueiden sisäkkäisyys ja ristikkäisvaikutteisuus varhaisnuorisotilatoiminnassa. Arvioinnissa oli hankala välttää toistoa ja samoihin toiminnallisiin tilanteisiin ja merkityksellisiin teemoihin

viittaamista, koska niillä oli yhteys samanaikaisesti useampaan tavoitteeseen. Tavoitteemme itsessäänkin sisältävät keskenään samoja elementtejä ja viittaavat toinen toisiinsa. Käsittelyn haasteellisuudesta huolimatta koimme parhaaksi arvioida tavoitteet omina kokonaisuuksinaan, koska siten olemme käsitelleet ne myös aiemmin opinnäytetyömme teoreettisessa viitekehyksessä.

6.1.2 Menetelmän arviointi

Päädyimme käyttämään toiminnassamme menetelmänä sosiokulttuurista innostamista, koska koimme tarvitsevamme toimintaamme ohjaavan yleispätevän teoreettistoiminnallisen menetelmän, jolla pystyimme vastaamaan sekä havainnointimme pohjalta muodostuneeseen viitekehysesemme että toimintamme aikana esiin tulleisiin ennalta odottamattomiin tarpeisiin. Pidimme ylipäätään tärkeänä sitä, että pohjasimme toimintamme sitä ohjaavaan ideologiaan, sillä näin saimme toiminnasta johdonmukaista ja ammatillisesti tavoitteellista. Sosiokulttuurisen innostaminen menetelmänä on mielestämme erittäin soveltamiskykyinen ja toimiva juuri omaan varhaisnuorisotilatoimintaamme ja sen tavoitteisiin. Sosiokulttuurisen innostamisen toteuttamisessa voidaan käyttää monia eri työkaluja, kuten perinteisiä nuorisotiloilla tarjottavia toimintoja ja erilaisia kulttuurisia menetelmiä.

Innostamisessa on tärkeää tukea rinnakkain yksilön persoonan kehitystä ja koko ryhmää. Toiminnassamme havaitsimme, että juuri yksilön huomiointi ja vuorovaikutukseen tukeminen lisäsi sekä yksilöiden omaehtoista toimintaa että osallistujien yhteistoimintaa. Tämän myötä osallistujat ottivat oma-aloitteisesti kontaktia myös meihin ohjaajiin ja halusivat jakaa ajatuksiaan omista kiinnostuksen kohteistaan. Osallistujien ja meidän välille syntyi avoin ja dialogisempi keskusteluyhteys, minkä kautta tutustuimme ja opimme tuntemaan osallistujia paremmin omina persooninaan. Tämä edesauttoi heidän tukemistaan yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti toiminnan aikana. Käsitys osallistujien erilaisista tietoisuuden tasoista sekä heille tärkeistä arjen asioista mahdollistivat toiminnan suuntaamista siten, että sillä saatiin luotua yhteyksiä ja kosketuspintoja osallistujien elämään. Yksilöiden parempi tunteminen auttoi meitä tarjoamaan sopivia vaihtoehtoja yhteisten intressien löytymiseksi muuten keskenään erilaisten osallistujien välille. Näin osallistujien tietoisuus toisistaan lisääntyi ja he huomasivat toisissaan uusia kiinnostavia piirteitä. Tämä lisäsi heidän keskinäistä ymmärrystään ja hyväksyntäänsä, minkä koimme solidaarisuuden lisääntymisenä yhteisössä.

Mielestämme onnistuimme sisällyttämään innostamisen käytännön tavanomaisen avoimen nuorisotilatoiminnan ideologiaan, joka pohjautuu nimenomaan nuorten vapaaseen oleskeluun tilalla. Lähdimme pilotissamme rakentamaan varhaisnuorisotilatoimintaa juuri sillä ajatuksella, että toiminta on aina avointa ja vapaaehtoista. Itse toiminnassa innostajina toimiessamme olimme mielestämme motivoivia ja osallistujia tukevia. Koemme toimineemme myös herkistäjinä onnistuen herättelemään osallistujien tietoisuutta. Osallistajat tunnistivat tarpeitaan ja alkoivat motivoitua niiden saavuttamiseksi, mikä loi merkitystä heidän osallistumiselleen.

Haluamme tarkentaa tässä työssä, että muutoksia aikaansaava sosiokulttuurisessa toiminnassa innostuminen on eri asia kuin innostus yksittäistä toimintaa kohtaan. Vaikka toiminnassamme moni osallistujista innostui kertaluontoisesta toiminnasta, oli tämä vain askel kohti sosiokulttuurista toimimaan innostumista, omien tarpeiden heräämistä ja tunnistamista sekä niiden eteen toimimaan ryhtymistä. Huomasimme itse vasta kokemuksen myötä, että todellinen innostaminen ja innostuminen etenivät erittäin hitaasti, mikä kertookin mielestämme innostamisen spiraalimaisesta luonteesta. Koemme, että pidemmällä aikavälillä olisimme voineet tukea osallistujia pidemmälle muutoksen tiellä ja näin päästä syvemmälle tavoitteissamme. Mielestämme innostaminen on menetelmänä toimiva, mutta sen käyttäminen ei ole läpihuutojuttu, koska siihen täytyy paneutua voidakseen sisäistää sen omaksi asenteeksi ja ideologiaksi kaikessa toiminnassa.

Koemme paneutuneemme hyvin menetelmäämme ja sen käyttöön sekä onnistuneemme aikaansaamaan toiminnassamme luontevan ja innostavan toimintailmapiirin, joka erosi selvästi lähtötilanteesta. Itse pidimme hyvää teorialunemusta sekä kannustavaa ja osallistujia yksilöinä arvostavaa työtettämme tärkeänä. Aito kiinnostus ja ymmärrys osallistujia kohtaan sekä johdonmukaisuus ja halu toimia heidän vuokseen tekivät toiminnastamme osallistujia kohtaan oikeasti reilua ja tasapuolista. Menetelmämme mukaisesti emme kuitenkaan tehneet asioita heidän puolestaan, vaan toimimme mahdollistajina.

Monipuolisin toiminnallisin työkaluin ja sosiokulttuurisen innostamisen keinoin pääsimme pureutumaan moniin sosiokulttuurisen innostamisen kasvatuksellisiin, sosiaalisiin ja osallistumisen alatavoitteisiin, jotka kulkivat käsi kädessä toimintamme tavoit-

teiden kanssa. Omassa toiminnassamme näistä innostamisen alatavoitteista painottuivat: elämänlaadun paraneminen, sosiaalisen omantunnon kehittyminen, liikkeelle lähteminen, sorrettujen auttaminen ja sosiaalinen tasa-arvo, sosiaalisen verkostoitumisen vahvistaminen, sosiaalisten suhteiden kaikkien haarojen vahvistaminen, uusien kommunikointitapojen ja uudenlaisten sosiaalisten suhteiden syntymisen tukeminen, persoonan kokonaiskehittämisen tukeminen, itseymmärryksen lisääminen, persoonallisen autonomian mahdollistaminen, emansipaatioon herättelemine, yksilöllisten aloitteiden motivointi ja ihmisten auttaminen ilmaisemaan arvojaan ja tarpeitaan (Kurki 2008, 115).

Toiminnassamme painottuneista alatavoitteista kaikki ovat sellaisia, joita olemme tuoneet esiin tässä työssä aiemmin, mutta sorrettujen auttamisen katsomme tarpeelliseksi avata tarkemmin oman opinnäytetyömme osalta. Sorrettujen pedagogiikan on tehnyt tunnetuksi brasilialainen Paulo Freire (2005). Hän käytti sorrettu-termiä huonommassa asemassa olevista ihmisjoukoista, joiden edustajat olivat kohtaloonsa tyytyneitä vailla keinoja ja tietoa paremmasta. Sorrettujen auttaminen vaati heidän tarpeidensa tietoiseksi tekemistä ja muutoshalun herättämistä tarjoamalla kokemuksia paremmasta. Freire käsitteli aihetta vähäosaisten maatyöläisten prosessina, jossa he heräsivät vaatimaan vapautusta sorron alta siitä asemasta, jonka maanomistajat ja työnjohtajat olivat heille luoneet. Työläisten herääminen tarkoitti, että heidän tietonsa lisääntyi ja he ymmärsivät sorretun asemansa eivätkä enää hyväksyneet sitä. He alkoivat kerääntyä yhdeksi joukoksi ja etsimään yhdessä keinoja, joilla saisivat aikaan muutosta parempaan. Sorretut toivat tarpeensa näkyviksi ja kuultaviksi. (Freire 2005, 64–73.)

Sosiokulttuurisessa innostamisessa elää edelleen käsite sorretut, jonka määritelmä täyttyy, kun ihmiset heräävät tarpeidensa tiedostamiseen ja alkavat etsiä keinoja niiden esille tuomiseksi sekä muutoksen aikaansaamiseksi kohti parempaa elämänlaatua. Mielestämme toimintamme kohderyhmästä on perusteltua puhua sorrettuina, koska heidän ja heidän tarpeensa oli jätetty huomioimatta Sulkavan palvelutarjonnassa. Toiminnallamme herätelimme osallistujia tiedostamaan tarpeitaan ja tuomaan niitä esiin, jotta pystyimme vastaamaan niihin ja sitä kautta antamaan heille kokemuksen kuulluiksi tulemisestä. Koemme tämän lisänsä heidän valmiuksiaan etsiä jatkossakin keinoja, joilla he voivat saavuttaa tarpeisiinsa vastaavaa palvelua ja sitä kautta parantaa elämänlaatuaan.

Omaa sosiokulttuurisen innostamisen menetelmään pohjautuvaa toteutus- ja ohjaustapaamme arvioimme ja sovelsimme kohderyhmämme tarpeisiin vastaavaksi jatkuvasti toiminnan aikana omiin havaintoihimme ja saatuun palautteeseen peilaten. Huolehdimme, että meillä pysyi ohjauksessa yhteneväinen linja kaikessa toiminnassa. Keskustelimme käyttämistämme toimintatavoista ja kasvatuskäytänteistä etenkin silloin, kun käyttämämme menettelytavat eivät tuottaneet toivottua tulosta. Silloin pohdimme yhdessä vaihtoehtoisia tapoja, joilla voisimme paremmin tarttua ja vaikuttaa nuorisotila-toiminnan aikana havaitsemiimme haasteisiin. Mielestämme keskinäinen yhteistyömme ohjaajina toimi erittäin hyvin. Olisimme kuitenkin toivoneet työelämäkumppaniltamme enemmän tavoitesuuntaista panostusta tällaisessa kehittämistyyppisessä projektissa, sekä vähemmän muutosvastarintaa itse toiminnassa uuden, sosiokulttuuriin innostamiseen perustuvan, toimintamallin luomiseksi. Toisaalta hän tuki meitä tässä kehittämistyössä hyvin oman aiemman kokemuksensa kautta ja hänellä oli käytössään paljon erilaisia ilmaisutaitoon ja draamaharjoituksiin liittyviä työkaluja. Lisäksi työelämäkumppanimme oli helposti lähestyttävä, heittäytyvä ja varhaisnuoria kannustava. Hänestä todella huokui, että hän tekee nuorisotyötä koko sydämestään.

6.1.3 Toiminnan sisällön ja mielekkyyden arviointi

Toiminnan sisällöllistä onnistumista ja mielekkyyttä osallistujien näkökulmasta arvioimme heille laatimamme loppukartoituksen avulla, jonka toteutimme viimeisellä toimintakerralla kyselylomakkeella (LIITE 2). Tässä yhteydessä käsittelemme kartoituksesta toiminnan sisältöön liittyvät vastaukset kohta kohdalta, ja kehittämisen tavoitteisiin suunnattujen kysymysten vastaukset erikseen seuraavassa luvussa. Nuorisotilalla oli viimeisellä toimintakerralla viisi osallistujaa, jotka kaikki vastasivat kyselyyn (n=5). Vaikka kartoitukseen vastanneiden määrä jäi kaikkien toimintaan osallistuneiden määrään nähden vähäiseksi, katsomme sen laadullisesti päteväksi, sillä vastaajina oli osallistujien ydinporukka, joista suurin osa osallistui toimintaamme jokaisella kerralla lukuun ottamatta aloituskertaa.

Kyselylomake sisälsi toisensa poissulkevia strukturoituja kysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä, joita käytimme täydentämään joidenkin strukturoitujen kysymysten vastauksia. Viimeisenä lomakkeessa oli täysin avoin ”sana on vapaa” -tyyppinen kysymys, johon ei erikseen johdateltu edeltävillä strukturoiduilla valinnoilla. Laatiessamme loma-

ketta otimme tietoisien riskien, että tällaiseen lopetukseen vastaajilla voi olla matala kynnyks antaa epäkorrekkeja kommentteja. Halusimme kuitenkin sisällyttää kysymyksen kyselyyn, sillä se avasi mahdollisuuden kriittisellekin palautteelle, joka on tärkeää toiminnan jatkoa suunniteltaessa.

Ensimmäiseksi kysyimme olivatko osallistujat pitäneet nuorisotilatoiminnasta. Kaikki valitsivat kyllä-vaihtoehdon. Avoimeen jatkokysymyksen perusteluiksi valinnoille esitettiin kavereiden mukanaolo sekä monipuolinen toiminta ja tekeminen. Kohdissa kaksi ja kolme kysyimme ohjatun toiminnan määrästä ja laadusta. Kaikkien vastanneiden mielestä ohjattua toimintaa oli toimintakerroilla sopivasti. Kolme piti toimintaa riittävän monipuolisena, yksi oli eri mieltä ja yksi jotain siltä väliltä.

Kaikki vastanneet pitivät nuorisotilatoiminnasta, joten koemme pilotoimamme varhaisnuorisotilatoiminnan kokonaisuudessaan onnistuneeksi, ja olemmekin ylpeitä siitä. Koska ohjattua toimintaa oli kaikkien vastanneiden mielestä sopivasti, voimme päätellä onnistuneemme luomaan varhaisnuorisotilatoiminnassa sopivan balanssin ohjatun toiminnan ja vapaan ajan välille.

Palautteesta toiminnan monipuolisuuteen liittyen heräsi ihmettelyä meidän ohjaajien kesken siitä, miten osallistujat oikeastaan käsittävät termin “monipuolinen”. Itse koemme tarjonneemme heille kattavan toimintakirjon, emmekä tiedä, miten olisimme voineet rakentaa toiminnan nuorisotilan puitteissa enää toteutunutta monipuolisemmaksi. Rakensimme toiminnan siten, että kutakin ohjattua toimintaa oli vain kerran koko toimintakauden aikana. Pidimme tärkeänä, että jokaisella oli mahdollisuus osallistua mielenkiintonsa mukaisesti toimintoihin, kokeilla ja löytää uusia ja itselleen vieraampia toimintoja sekä saada osallistumisesta hyvää mieltä ja onnistumisen kokemuksia. Myös Harten (2010, 91) mukaan vaihtelevat ja monimuotoiset toiminnot edesauttavat osallistujien mielenkiinnon säilymistä toimintaa kohtaan. Uusien, innostavien ja haastavien toimintojen avulla työntekijä johdattaa nuoria etsimään, löytämään ja kehittämään omia taitojaan, kiinnostuksen kohteitaan ja uskomuksiaan.

Kyselyn neljännessä kohdassa selvitimme osallistujien kokemuksia heidän toiveidensa huomioimisesta. Kaksi oli sitä mieltä, että heidän toiveitaan oli kysytty toiminnan aikana, kolme ei osannut sanoa. Tämä ihmetytti meitä suuresti, sillä tiedämme varmulla kysyneemme joka ikiseltä osallistujalta heidän toiveitaan sekä henkilökohtaisesti

että jokaisella toimintakerralla ohjatun toiminnan päätteeksi. Ehkä he eivät ilmaisseetkaan juuri omia toiveitaan ja mielipiteitään, minkä vuoksi eivät kokeneet toiveidensa tulleen edes kysytyksi. Voi myös olla, että he ovat tämänkin kysymyksen kohdalla mieltäneet “toiveiden kysymisen” asiana jotenkin utopistisella tavalla. Olipa syy mikä tahansa, emme olisi voineet tehdä toiveiden selvittämiseksi enempää, sillä tarjosimme jokaiselle osallistujalle ryhmätilanteiden lisäksi yksilöllisiä mahdollisuuksia toiveiden esittämiseen ja heillä oli käytettävissään palautelaatikko, johon myös kehoitimme laittamaan toiveita ja ideoita. Emme valitettavasti oppineet lukemaan heidän ajatuksiaan toimintakauden aikana.

Viidenteen kohtaan olimme listanneet nuorisotilatoiminnan tarjoamia mahdollisuuksia sekä sen aikana tarjoamiamme ohjattuja toimintoja, joista vastaajat saivat merkitä kaikki ne, joista olivat henkilökohtaisesti pitäneet. Vastanneiden keskuudessa pidetyimmiksi nousivat ajan viettäminen kavereiden kanssa (5 vastaajaa), biljardin pelaaminen (5 vastaajaa) sekä biljarditurnaus (5 vastaajaa), erilaiset leikit (5 vastaajaa) ja tietovisa (5 vastaajaa). Myös bingo (4 vastaajaa) ja leipominen ja kokkailut (4 vastaajaa) olivat pidettyjä toimintoja. Vähiten kannatusta saivat askartelu (2 vastaajaa) ja karaoke (1 vastaaja). Kysyimme kuudennessa kohdassa, mitä muuta nuorisotilalla olisi voinut tehdä. Vastauksissa esiintyi musiikin kuuntelu, jalkapallon ja sählyn pelaaminen sekä elokuvien katselu. Nämä toiveet nousivat esiin useasti myös toiminnan aikana, jolloin perustelimme osallistujille miksi kyseisiä toimintoja ei voida pilottikokeilun yhteydessä järjestää. Syitä siihen olivat, että toimintatila oli soveltumaton liikunnallisiin aktiviteetteihin, ja resurssimme toiminnan järjestämiseen rajoittuivat vain nuorisotilaan. Musiikin kuuntelua tai elokuvien katselua emme voineet toteuttaa ensinnäkin rikkinäisen äänentoiston ja toisekseen nuorisotilalta puuttuvien tekijänoikeuksiin liittyvien lupien vuoksi. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että *”ei tarttee mitään lissää koska on jo hyvä kerho.”*

Vertasimme loppukartoituksen toteutuneen toiminnan sisällön arviointia tarvekartoituksessa toivottuihin toimintasisältöihin. Ilmeni, että molemmissa tärkeäksi nousi ajan viettäminen kavereiden kanssa. Toiminnan aikana osallistujat toivoivat ohjattuja toimintoja tarvekartoituksen mukaisesti. Tämän vuoksi loppukartoituksessa esiintyneet toiminnat ovat pitkälti samoja kuin tarvekartoituksessa. Kuten toiminnan aikana, myös loppukartoituksessa pidetyiksi nousivat biljardi, erilaiset leikit, tietovisa ja kokkailut. Nämä toiminnat vastasivat suoraan tarvekartoituksen tuloksia. Tarvekartoituksesta poiketen läksykirjoja ei näkynyt toiminnan aikana kenelläkään eikä läksyjen tekoa tästä

syystä nostettu esiin loppukartoituksessa. Mielestämme tarvekartoitus antoi hyvän pohjan toiminnan suunnittelulle, ja sitä tukivat osallistujien samansuuntaiset toiveet toiminnan aikana. Tarve- ja loppukartoitus olivat laadullisesti vertailukelpoisia. Määrällisesti tai lukuina niitä ei kuitenkaan voinut verrata toisiinsa, koska tarvekartoitukseen vastasi toteutuksesta poikennut kohderyhmä, ja loppukartoitukseen määrällisesti pienempi joukko eli konkreettisesti toimintaan osallistuneet ja heistäkin vain osa. Loppukartoituksessa pidetyimmiksi toiminnoiksi nousseet olivat sitä myös toiminnan aikana huolimatta siitä, että loppukartoitukseen vastasi vain viisi osallistujaa. Tämä tukee näkemystämme loppukartoituksen luotettavuudesta.

Seitsemännessä kohdassa kysyimme osallistujien kokemuksia ohjaajien taholta huomatuksi ja huomioituksi tulemisesta. Kaikki viisi vastaajaa kokivat tulleen huomioituksi ja huomatuksi jokaisella kerralla. Kysymystä seuraavat kommentit ohjaajille olivat positiivisia. Vastauksia olivat muun muassa ”*oli kivaa*”, ”*ootte reiluja ja kivoja*” ja ”*oli kiva olla täällä joka perjantai*”. Vastaukset osoittivat mielestämme, että toiminnassa onnistuimme huomioimaan osallistujat yksilöinä ja tasapuolisesti niin, että he ovat sen myös siten kokeneet. Avoimista vastauksista voimme päätellä myös, että osallistujat kokivat toimintamme mielekkääksi.

Viimeiseen kysymyksen kohdalla varauduimme saamaan kriittistä palautetta ja ns. ”viimeiset valitukset”, joiden pohjalta kehitystarpeita toimintaan tai tilaan liittyen olisi noussut selkeämmin esiin. Palaute jäi kuitenkin saamatta, sillä osallistujat jättivät kysymykseen vastaamatta. Vastaavanlainen kysymysten sivuuttaminen oli havaittavissa jo toiminnan aikana. Palautteen saaminen osallistujilta oli etenkin toimintakauden alkupuolella haastavaa. Saimme heiltä melko niukasti rakentavaa palautetta ja parannusehdotuksia, vaikka käytimme erilaisia menetelmiä, kuten suoria kysymyksiä, ryhmäkeskustelua sekä toiminnallisia menetelmiä. Saimme heiltä yleensä vastauksen vain kyllä/ei-kysymyksiin ja kahden vaihtoehdon välillä. Vastaukset esittämiimme vähänkään avoimempiin kysymyksiin olivat usein muotoa ”emmä tiiä” ja monivalintaisiin ”ihan sama”. Osallistujien todellisia toiveita ja mielipiteitä saimme tietoomme vain yksilökeskustelujen myötä. Porukassa osallistujat joko eivät sanoneet mitään tai myötäilivät vain vahvimpien persoonien vastauksia.

Suoraa palautetta itse toiminnasta saimme varsinaisesti vasta toimintakauden loppupuolella, kun esimerkiksi digitaalisista peleistä kiinnostuneet osallistujat kertoivat kokevansa yhdessä pelaamisen heille tärkeäksi ja olivat tyytyväisiä, että nuorisotilatoiminnassa oli mahdollistettu aikaa pelaamiselle kavereiden kanssa. Toteutuksen osalta toiminta vaatikin meiltä ohjaajilta ammatillisuuden ja innostavan asenteen lisäksi innovatiivisuutta sekä herkkyyttä tarttua ja reagoida pieniin hajanaisesti esiin tulleisiin toiveen murusiin.

Loppukartoitusta laatiessamme ajattelimme, että osallistujat osaisivat ja haluaisivat antaa vastauksia viimeiseen avoimeen kysymykseen, sillä he olivat kehittyneet palautteen antamisessa toiminnan aikana. Koska kysely oli henkilökohtainen, vastaajiin ei vaikuttanut myöskään ryhmäpaine vastaustilanteessa eikä kysymys jäänyt lomakkeella “piiloon” esimerkiksi kääntöpuolelle. Olimmekin yllättyneitä, että kaikki vastaajat jättivät viimeiseen kysymykseen kokonaan vastaamatta. Toisaalta vika saattoi olla myös kysymyksen asettelussa, se oli ehkä liian avoin ja mahdollisti “en mitään”-ajatuksen ja sitä kautta tyhjäksi jättämisen. Kysymys poikkesi myös muista vapaista kysymyksistä, joita edelsi selkeästi johdatteleva valintakysymys. Teimme viimeisen kysymyksen kuitenkin tarkoituksella “sana on vapaa”-muotoon, sillä emme halunneet johdatella vastaajia mitenkään, vaan halusimme mahdollistaa heille vapaan sanan koskien mitä tahansa toimintaan liittyvää.

6.1.4 Muuta toiminnan arviointia

Halusimme tavoitteiden ja menetelmän arvioinnin lisäksi vielä nostaa esiin joitakin muita toiminnassa ilmenneitä asioita. Vaikka toimintakertojen suunnittelu ja sisältöjen rakentuminen sujui mielestämme onnistuneesti osallistujien omaa ideointia ja toiveita huomioiden, emme kuitenkaan voineet perustaa ohjattua toimintaa kokonaan niiden varaan, sillä kuten aiemmin mainitsimme, osallistujat eivät tuoneet riittävästi toiveitaan julki tai tarttuneet ideoimaan itselleen mielekästä tekemistä. Meille jäikin toiminnan ideoinnin osalta suurempi vastuu, kuin olimme odottaneet ja toivoneet. Koemme kuitenkin onnistuneemme rakentamaan osallistujia kiinnostanutta ohjattua toimintaa, koska he ottivat osaa tarjoamiimme toimintoihin osallistumisvapaudestaan huolimatta.

Ohjattua toimintaa oli tarjolla jokaiselle kerralle. Aina emme voineet toteuttaa yksittäiselle toimintakerralle suunnittelemaamme ohjattua toimintaa, sillä osallistujia ei aina

ollut aiottuun toimintaan nähden tarpeeksi paikalla. Olimme kuitenkin varautuneet tällaisiin tilanteisiin vaihtoehtoisella toimintasuunnitelmalla. Toisinaan osallistujat kaipaivat selkeästi ohjattua toimintaa enemmän keskinäistä kaveriaikaa, minkä tietysti heille mahdollistimme nuorisotilan vapaan osallistumisen ideologian mukaisesti. Tuimme tällöin heidän itseohjautuvuuttaan vapaan yhteisen tekemisen pariin. Osallistujien keskinäinen kaveriaika edisti osaltaan heidän sosiaalisia taitojaan ja osallisuuttaan nuorisotilalla. Koko varhaisnuorisotilatoiminta itsessään oli mielestämme onnistunut ja tarjosi puuttumisen paikkoja osallistujamäärien vaihtelevuudesta huolimatta.

Kokonaisen luokan poisjäänti toiminnasta hieman yllätti, mutta toisaalta jo tarvekartoituksesta selvisi, etteivät useimmat kohderyhmäläisistä pystyneet halukkuudestaan huolimatta osallistumaan toimintaan. Tähän pääasiallisena syynä oli epävarmuus kyyditysten järjestymisestä. Myös varsinaisen toiminnan aikana havaitsimme kyytijärjestelyiden vaikuttavan paljon toimintaan osallistuneiden läsnäolomahdollisuuksiin. He myös vahvistivat tarvekartoituksesta saamamme tiedon kertomuksillaan siitä, että heidän luokkansa koulutovereissaan olisi ollut halukkaita toimintaan osallistujia, joilla ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta osallistua pitkien välimatkojen ja niihin liittyvien kyyditysvaikeuksien vuoksi.

Osallistujamäärien vaihtelu koko toimintamme aikana oli suurta ja ennalta-arvaamatonta, mikä vaikeutti toiminnan suunnittelua ja toteuttamista. Toimintakertojen osallistujalukujen muuttuvuus haastavuudessaankin ilmentää mielestämme perinteistä vapaan nuorisotilatoiminnan osallistumiskulttuuria. Tilalle saavuttiin silloin, kun se itselle parhaiten sopi. Useimmiten tilalle tultiin viettämään aikaa omien kavereiden kanssa, joten yhden kaverin poisjäänti saattoi näyttäytyä tilalla kokonaisen kaveriporukan poisjääntinä. Lisäksi havaitsimme säätilojen yhteyden osallistujamääriin. Huonolla säällä osallistujia oli tilalla vähemmän ja paremmalla säällä enemmän, vaikka olimme olettaneet aivan päinvastaista. Tämä selittyi kuitenkin heikoilla kyytijärjestelyillä, koska oli selvää, että huonossa säässä osallistujiemme omatoiminen liikkuminen oli lähes mahdotonta ja mahdollisen odotteluajan viettäminen ulkona kyyditysten tai myöhempien harrastusten vuoksi ei houkutellut heitä.

Toimintamme kanssa samaan aikaan käynnistyi myös samalle ikäryhmälle suunnattu talviliikuntakerho. Ensin huolestuimme sen vaikutuksista omaan osallistujamääräämme, mutta huomasimme pian, ettei nuorisotilatoiminnalla ja liikuntakerholla ollut

toisiaan kumoavaa vaikutusta. Tämä tukee näkemystämme siitä, että lapset ja nuoret tarvitsevat erilaisia aktiviteetteja ja erityyppistä toimintaa, joista jokainen voi löytää itselleen sopivimman vaihtoehdon. Se ei kuitenkaan tarkoita, että nuorisotilan käyttäjät kuuluisivat stereotyyppisesti liikuntaa karttaviin yksilöihin. Omaan toimintaamme osallistuneet varhaisnuoret nimenomaan toivoivat liikunnallisia aktiviteetteja. Etelävintin nuoriso-ohjaaja ja työelämäkumppanimme kertoi myös Sulkavan varsinaiseen nuorisotilatoimintaan osallistuviin nuoriin kuuluvan useita aktiivisia liikunnan harrastajia.

Ainoa asia, joka jäikin meitä toteutumattomuutensa vuoksi harmittamaan, oli toivotut joukkueurheilulajit sähly ja jalkapallo. Olimme toiminnan aikana perustelleet näiden lajien toteutusta mahdottomaksi siksi, että toiminta rajautui nuorisotilaan. Vasta toiminnan loppupuolella tajusimme, toiveen taas noustessa osallistujilta, että voimmekin vastata toiveeseen rakentamalla peleistä tilalle soveltuvat versiot. Suunnittelimme vastavamme näihin toiveisiin kolmanneksi ja toiseksi viimeisellä toimintakerralla, mutta harmiksemme näille kerroille ei tullut tarpeeksi osallistujia eikä yksikään lajien fanaattisista kannattajista ollut kummallakaan kerralla paikalla. Tarkoituksenamme oli toteuttaa nämä lajit pienoiskoossa nuorisotilalla siten, että pelivälineinä olisivat olleet sählyssä mehupillit ja pallo sekä jalkapallossa osallistujien sormet ja pallo, ja pelikenttänä molemmissa olisi toiminut pahvilla reunustettu pöytä. Näiden toteutumattomuudessa meitä jäi eniten vaivaamaan se, ettemme päässeet osoittamaan osallistujille näidenkin toiveiden toteuttamisen mahdollisuutta sekä luovuuden voimaa intressejä toteutettaessa, kaavoihin kangistumatta ja puitteista huolimatta. Itse olisimme halunneet toiminnan ohessa selvittää, säilyykö joukkuelajien kiehtovuus kun ne siirretään pieneen kokoon.

Kaiken kaikkiaan pilotoimamme varhaisnuorisotilatoiminta oli mielestämme onnistunut ja antoisa. Vaikka matkaan mahtui monia haasteita ja odottamattomia käännteitä, oli mukava havaita osallistujien edistyvän monilta taidoiltaan. Liikuttavinta oli pilotoinnin päättyessä kuulla osallistujien jäävän kaipaamaan toimintaamme nuorisotilalla.

6.2 Palvelun ja sen tarpeellisuuden arviointi

Opinnäytetyömme tavoitteena oli luoda ja käynnistää pilottikokeilulla varhaisnuorten nuorisotilatoiminta ja osoittaa sen tarpeellisuus Sulkavalla. Tässä luvussa arvioimme näiden tavoitteiden toteutumista. Pilotoinnin sekä sitä mahdollisesti seuraavan kunnallisen varhaisnuorisotilatoiminnan ja yleisesti jo olemassa olevankin nuorisotyön laadun

takaamisen kannalta halusimme käsitellä toiminnan puitteita ja edellytyksiä omina alalukuinaan. Niissä esiin nostamiemme asioiden kohtaamiselta ja pohittamiselta emme voineet välttyä toimiessamme Etelävintillä ja työskennellessämme Sulkavan peruspalveluille ja vapaa-aikatoimelle.

Varhaisnuorisotilatoiminnan käynnistäminen Sulkavalla onnistui mielestämme pilottikokeilumme osalta hyvin. Pidimme tärkeänä käyttökelpoisen toimintamallin luomista varhaisnuorisotilatoimintaan, minkä vuoksi panostimme erityisesti toiminnan sisältöön. Pelkällä ovien avaamisella ja vanhanaikaisella “vahtimestarimallilla” toiminta ei voi vastata siihen, mitä varhaisnuoret tilatoiminnalta tarvitsevat. Tavoitteellisen ja toimivan sisällön myötä osoitimme perustellusti, että toiminnallamme pystyimme vastaamaan varhaisnuorten tarpeisiin ja heihin liittyviin haasteisiin, kuten hengailuun ja sen lieveilmiöihin. Tämän avulla voimme vakuuttavasti ja realistisesti osoittaa tavoitteellisen sisällön olevan olennaista tuloksellisessa varhaisnuorisotilatoiminnassa. Varhaisnuorisotilatoimintaan luomamme toimintamalli pysyy mielestämme toimintakykyisenä osallistujien vaihtuessa ja haasteiden muuttuessa, sillä varhaisnuorten ja yleensäkin nuorten haasteet kumpuavat sosiaaliseen käyttäytymiseen, arjenhallintaan ja osallisuuteen liittyvistä pulmista.

Osallistujina 9–12-vuotiaat ovat mielestämme sen ikäisiä, että vaikka media sekä kavereiden mielipiteet vaikuttavat heihin jo vahvasti, niin esimerkiksi kyseenalaisiin käyttäytymismalleihin vaikuttaminen on vielä helppoa verrattuna vanhempiin nuoriin, joiden käyttäytymismallit ovat jo pinttyneempiä. Tällöin nuoren käyttäytymis- ja ajattelumallien muuttaminen on jo huomattavasti vaikeampaa. Siksi aikaisen intervention mahdollisuuden tulisi tarttua huomioimalla varhaisnuoret nuorisopalveluissa tarjoamalla heille kasvatuksellista toimintaa.

Mielestämme nuorisotilalla pääsimme kiinni ja pystyimme puuttumaan muun muassa osallistujien käyttäytymisessä ilmenneisiin epäkohtiin ja näin edistämään heidän sosiaalisia ja arjenhallinnallisia taitojaan sekä osallisuuteen liittyviä valmiuksiaan niin ohjatun toiminnan kuin vapaan oleskelun aikana. Toiminnassamme joillakin ilmeni nuoresta iästään huolimatta hyvin itsekeskeistä sekä toisia ja heidän oikeuksiaan vähättelevää käyttäytymistä. Tällainen käyttäytyminen, jota oli havaittavissa jo aktiivisen havainnointimme aikana yleisesti kohderyhmään kuuluvien keskuudessa, ilmeni toimin-

nan alkupuolella kiusaamisena, yleisenä häiriköintinä, yhteisten tarjottavien omimisenä, tahallisenä sääntöjen rikkomisena, välinpitämättömyytenä, vastuuttomuutena yhteisiä tiloja ja tavaroita kohtaan, toisia ja ympäristöä vaarantavina kontaktitilanteina, sekä uhmakkaana puheena ohjaajille. Ohjaajina meidän oli vaikea käsittää joidenkin lasten jopa törkeää käytöstä ja kielenkäyttöä toiminnan aikana. Erityisesti edellä mainittuihin ongelmiin varhaisnuorisotilatoiminta tarjoaa, pilotointimme aikaisten havaintojemme ja osallistujien käytöksessä aikaansaatuja muutosten perusteella, erittäin tärkeän puuttumisen mahdollisuuden ja toimintamuodon juuri tämän ikäryhmän kasvatukselliseen tukemiseen.

Voimme siis mielestämme todeta varhaisnuorisotilatoiminnan olevan tarpeellista Sulkavalla, koska kohderyhmällä on selkeästi paljon vaikeuksia toimintamme tavoitteiden osa-alueilla, ja saatujen tulosten perusteella luomallamme toimintamallilla pystytään puuttumaan ja vaikuttamaan niihin positiivisesti. palvelun tarpeellisuutta arvioitaessa on mielestämme huomioitava, että toteutunutta pilottikokeiluamme lukuun ottamatta Sulkavan kunnalta puuttuu kohderyhmälle suunnattu luonteeltaan avoin, maksuton, vapaaseen osallistumiseen perustuva ja kasvatuksellinen palvelu, joka olisi keino varhaisen vaiheen puuttumisessa nuorten vapaaseen aikaan kohdistuvassa kasvatustyössä.

Nuorisotilatoiminnassa kasvatuksellisuus on vahvasti läsnä, vaikka toiminta näyttäytyy osallistujille mielekkäänä yhdessä tekemisenä, jossa pulmiin puututaan toiminnan lomassa. Nuorisotilatoiminnassa kasvatuksellisen vaikuttamisen kaava on siis erilainen kuin esimerkiksi koulussa, sillä asioita opitaan käytännössä sosiaalisten tilanteiden ja ajattelun heräämisen kautta, joten pulmat ratkeavat persoonana kasvun ja elämäntaidoissa kehittymisen myötä. Lisäksi nuorisotyö toimii koulun ja kodin välisessä tilassa nuorten omassa vapaassa ajassa, jossa kodin ja koulun roolit ja valtasuhteet eivät ole niin hallitsevia ja niiden esiintymiseen tilalla voidaan vaikuttaa.

Pilotoinnillamme loimme Sulkavan kunnan peruspalveluiden ja vapaa-aikatoimen käyttöön testatun ja perustellun varhaisnuorisotilatoiminnan, jonka toimintamallilla pystyimme vaikuttamaan havainnointimme aikana esiintyneeseen varhaisnuorten kylillä pyörimiseen ja siihen liittyviin lieveilmiöihin, jotka tuolloin aiheuttivat kuntalaisissa närkästystä. Toimintakertojen aikana osallistujamme olivat läsnä tilalla koko ajan, eivätkä näin ollen viettäneet aikaansa kauppojen läheisyydessä. Tämän vuoksi koemme,

että varhaisnuorisotilatoimintaa tulisi tarjota useamman kerran viikossa. Tiheämpi toteutus tukisi ja edesauttaisi myös kasvatuksellisten tavoitteiden saavuttamista, sillä katsoimme sen vaikuttavan positiivisesti muun muassa luottamussuhteiden rakentumiseen, tilakulttuurin muotoutumiseen, puuttumisen paikkojen ja mahdollisuuksien lisääntymiseen sekä toiminnallisen osallisuuden syntyymiseen. Lisäksi varhaisnuorisotilatoiminta jatkuessaan olisi omiaan rikastuttamaan harrastustoiminnan kenttää Sulkavan kunnassa.

Pilottikokeilun aikana Sulkavan kunta sitoutui kehittämistyöhön mahdollistamalla nuorisohjaajan osallistumisen toimintaan, mikä on mielestämme erittäin hyvä asia. Halutessaan jatkaa palvelun tarjoamista kunnalla on valmiina käytettävissään työntekijä, joka on työpaikkansa ja kokemuksensa ansiosta sisällä vapaan nuorisotilatoiminnan ideologiassa sekä tuntee pilottikokeiluamme osallistuneet varhaisnuoret ja kehittämämme toimintamallin. Hän pystyisi jatkamaan toiminnan toteutusta, joka olisi toivottava ja tarpeellinen lisä varsinaisen nuorisotilatoiminnan jatkumossa Sulkavalla.

Varhaisnuorisotilatoiminnan tarpeellisuutta Sulkavan kunnassa selvitimme myös osallistujiltamme loppukartoituksessa (LIITE 2). Kartoituksen kahdeksannessa ja yhdeksännessä kohdassa kysyimme toiminnan tarpeellisuudesta kohderyhmälle ja vastaajien halusta päästä nuorisotilalle koulun jälkeen jatkossa. Kaikki vastaajat pitivät toimintaa 3.–6.-luokkalaisille tarpeellisena ja olivat myös halukkaita tulemaan nuorisotilalle koulun jälkeen, mikäli voivat sinne jatkossakin päästä. Nämä vastaukset kertovat mielestämme suoraan siitä, että he ovat tarvinneet palvelua ja kokeneet sen itselleen hyväksi. Näin ollen osallistujienkin näkemykset tukevat opinnäytetyömme tavoitteen saavuttamista nuorisotilatoiminnan tarpeellisuuden osoittamisesta toteen. Mikäli kunta jatkossa tarjoaa palvelun, sen kannattavuutta tukee osallistujien yksimielisesti ilmaisema halukkuus käyttää palvelua jatkossakin.

6.2.1 Toiminnan puitteet

Tässä luvussa käsittelemme toiminnan puitteita ja riskitekijöitä, jotka näkyivät selkeästi pilotointimme aikana ja aiheuttivat turhia haasteita toiminnan toteuttamiseen Etelä-Viikissä. Lisäksi nämä asiat ovat huomionarvoisia jo olemassa olevan kunnallisen nuorisotyön sekä työturvallisuuden ja -hyvinvoinnin kannalta.

Nuorisotilatoimintaa ajatellen nuorisotilan maantieteellinen sijainti on erinomainen, sillä se sijaitsee yhtenäiskoulun, kirjaston ja liikuntahallin välittömässä läheisyydessä. Kuitenkin nuorisotila itsessään sijaitsee rakennuksen toisessa kerroksessa portaiden päässä, jonne esimerkiksi liikuntarajoitteisten on hankala, jopa mahdoton, päästä. Myös erityisryhmien kanssa tehtävän tai kohdennetun nuorisotyön toteuttaminen tilassa voisi olla haasteellista ja myös lisätä turvallisuusriskejä. Tämän vuoksi tila ei mielestämme sovellu täydellisesti nuorisotilatoiminnan avointa luonnetta ja kaikenlaisia osallistujia huomioivaan toimintaan. Tilan käyttö vaatii työtarvikkeiden ja muiden toimintaan liittyvien tavaroiden kantamista portaissa, mikä edellyttää myös työntekijän fyysistä terveyttä.

Etelävintin nuorisotila tarjoaa hyvät puitteet oleskeluun ja rauhalliseen ajanviettoon kavereiden kanssa. Tilalla on suuri eteinen ja kaksi toisistaan erillistä huonetta, joista suuremmassa on biljardipöytä, televisionurkkaus, pieni keittiötila, yksi tietokone ja tulostin nuorten käyttöön sekä ohjaajan työpiste. Pienemmässä huoneessa on sohvia, stereot, karaokelaitteet, Wii-pelikonsoli ja tarvikekaapit, jotka sisältävät muun muassa lautapelejä ja askartelutarvikkeita.

Tilan varustelutaso on näennäisesti hyvä, koska käytössä on monipuolisesti laitteita ja välineitä, mutta niiden käytössä on rajoittavia tekijöitä ja huollossa puutteita. Esimerkiksi tietokoneeseen, stereoihin ja karaokelaitteisiin on käytettävissä vain yhdet kaiuttimet, ja nekin olivat rikkoontuneet jossain vaiheessa neljännen ja viidennen toimintakertamme välillä. Ilmeisesti syynä siihen on muiden tilan käyttäjien tarve siirrellä kaiuttimia laitteesta ja huoneesta toiseen. Tämän vuoksi meillä ei ollut koko loppukevään aikana äänentoistoa käytettävissämme. Kevään kuluessa myös muuta välineistöä oli vaurioitunut toimintakertojemme välisenä aikana. Esimerkiksi kahden ruokailutuolin jalat olivat vääntyneet vaarallisen käyttökelvottomiksi, mutta tuoleja ei oltu poistettu pöydän äärestä. Tieto tuolien rikkoutumisesta tuli vasta meistä toiselle sattuneen vaaratilanteen myötä. Toinen vastaava vaaratilanne syntyi televisionurkkauksen nojatuolin kanssa, kun se oli jalkojen rikkouduttua ”naamioitu” ehjäksi paikoilleen, ja osallistujan istuessa siihen irronnut jalka nuljahti alta ja tuoli keikahti kumoon osallistujineen päivineen. Onneksi osallistuja selvisi säikähdyksellä. Vasta tapahtuneen jälkeen nuorisotilan työntekijä muisti mainita, ettei kyseistä tuolia olisi voinut käyttää.

Biljardin, joka vaikutti osallistujakuntamme ehdottomalta suosikilta, välineistö oli rikkoutunut. Jokaisella toimintakerralla oli havaittavissa uusia vaurioita: pelipöydän verkaan tulleet jäljet ja kolhut lisääntyivät viikko viikolta, biljardikeppiä päät putoilivat, kepit vääntyivät aina vain pelikelvottomampaan kuntoon ja palloissa oli lohkeamia, jotka eivät käsittääkseni voi aiheutua normaalista pelaamisesta ja asiallisesta pelivälineiden käsittelystä. Tämä oli harmillista, sillä itse ohjasimme osallistujiamme pelivälineiden asianmukaiseen käsittelyyn. Välineiden hajoaminen, huolimatta omien osallistujiemme kuuliaisuudesta, johti lopulta heidätkin antamaan välinpitämättömiä kommentteja yhteisestä omaisuudesta huolehtimista kohtaan.

Tilan varastohuone on epäkäytännöllinen puutteellisten säilytystilojen vuoksi. Ilmeisesti tästä syystä johtuen siivoojakin säilyttää välineitään jo valmiiksi ahtaassa WC:ssä. Lisäksi varastossa on paljon epämääräistä tavaraa, jonka alkuperää tilalla työskentelevät eivät tiedä. Varaston oven lukko on rikkinäinen, minkä vuoksi sitä ei saa varaston sisäpuolelta auki, ja ulkopuoleltakin vain avaimella. Tämä tarkoittaa sitä, että jos yksin työskentelevä hakee varastosta jotakin ja ovi pääsee menemään kiinni, on työntekijä avaimineen loukussa. Toimintakautemme aikana tällainen tilanne sattui tilan nuorisohjaajalle hänen työskennellessä yksin ilta-aikaan. Ymmärtääkseni hän oli raportoinut asiasta kuntaan, mutta ovi ei kevään kuluessa kohdannut korjaajaansa.

Työpaikalla jokainen tapaturma ja ”läheltä piti -tilanne” on syytä analysoida sekä työntekijöiden että asiakkaiden turvallisuuden vuoksi. Lisäksi tulee miettiä, kuinka vastaava tapahtuma voitaisiin ehkäistä jatkossa. Oivaltavalla ennakkoinnilla sekä oman turvallisuuskulttuurin luomisella saavutetaan hyviä tuloksia työtapaturmien ehkäisyssä. Työskentelytilojen siisteys, esteettömät kulkutiet ja hyvä järjestys ovat yleistä turvallisuutta ja viihtyisyyttä edistäviä tekijöitä, joihin todella kannattaa panostaa. (Kaistila n.d., 16.)

Etelävintin nuorisotila on käytettävissä maksua vastaan muuhunkin kuin nuorisotoimintaan. Se toimii esimerkiksi kokoustilana ja järjestöjen toimitilana. Meikin käytimme tilaa pilottikokeilun yhteydessä ikään kuin ulkopuolisina tilan käyttäjinä, muusta nuorisotilatoiminnasta eriyttynä. Emme tiedä, oliko tilalla kevään aikana useita vakituisia käyttäjiä, mutta törmäsimme useasti toimintakertojemme välillä tapahtuneisiin muutoksiin ja muiden käyttäjätahojen välinpitämättömyyteen tilojen siisteyttä ja toisia käyttäjiä kohtaan. Tilan pienemmän huoneen yksi ikkuna oli kirjoiteltu täyteen kirosanoja, alatyylisiä ilmauksia ja törkeitä, yksittäisiä ihmisiä solvaavia kommentteja. Pidimme näitä

erittäin sopimattomina, jopa haitallisina, 9–12-vuotiaiden nähtäviksi. Huomautimme tästä tilan nuoriso-ohjaajalle useita kertoja toimintamme aikana, mutta asiaan ei tullut muutosta. Tilan käyttäjiä ajatellen välinekaapit yllättivät sotkuisuudellaan ja etenkin yhdestä oli mahdotonta löytää etsimäänsä. Usein myös tullessamme tilalle keittiö oli jätetty siivoamatta ja sieltä löytyi edellisen käyttäjän tiskit ja jopa homeiset ruoantähteet. Toisinaan tästä aiheutuva hajuhaittakin oli ilmeinen. Onneksi saavuimme tilalle aina hyvissä ajoin ennen toimintamme alkua omien alkuvalmisteluidemme takia, jolloin ehdimme tarvittaessa myös siistiä tilan.

Työskennellessämme tilalla toinen meistä ohjaajista kärsi silmien kuivumisesta ja nenän tukkoisuudesta, ja nämä oireet helpottuivat aina jonkin ajan kuluttua tilalta poistumisen jälkeen. Mietimmekin, onko tämä asia tullut ilmi muussa yhteydessä tai onko Etelävintin sisäilman laatua tutkittu lähiaikoina. Olisi ikävää, jos muutkin tilan käyttäjät altistuvat jollekin, mikä aiheuttaa kyseisen kaltaisia oireita. Mielestämme tämä asia olisi syytä tutkia varsinkin nuorten tilankäyttäjien vuoksi.

Yhteistyön merkitys korostuu työturvallisuuslaissa työpaikan turvallisuuden, työolojen terveellisyyden ja työhyvinvoinnin edistämisen yhteydessä. Käytännössä esimies vastaa näitä koskevien toimenpiteiden huomioimisesta kaikessa toiminnassa. Hän myös huolehtii, että ohjeet ovat kaikkien tiedossa. Lain mukaan työyhteisössä tulee olla ajan tasainen selvitys työhön liittyvistä haitta- ja vaaratekijöistä. Havaitut puutteet korjataan mahdollisuuksien mukaan välittömästi. Työpaikan turvallisuutta edistävät toimet kirjataan yhteistoiminnassa käsiteltävään työsuojelun toimintaohjelmaan. Myös ongelma- ja kriisitilanteiden varalle on laadittava menettelytapaohjeet. (Kaistila n.d., 15; Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.)

6.2.2 Toiminnan ja sen jatkumisen edellytykset

Tässä luvussa esiin tuomamme ja perustelemamme seikat on mielestämme välttämättömyyden huomioda kunnan toivottavasti jatkaessa varhaisnuorisotilatoiminnan tuottamista ja yleisesti jo olemassa olevaa nuorisotyötä toteutettaessa. Tiedostamme, etteivät nämä seikat ole niinkään oleellisia opinnäytetyömme varsinaisen raportoinnin kannalta, mutta tilaajan kannalta kyllä. Nostimme asiat tähän, koska opinnäytetyömme toimii samalla tilaajalle menevänä raporttina. Mietimme asiaa myös siltä kannalta, että mikäli itse toi-

misimme Sulkavan kunnan edustajina, haluaisimme saada tietoa työkentältä mahdollisista perustavanlaatuisista puutteista kunnallisissa palveluissa. Uskomme, että Sulkavan kunta ja sen peruspalvelut ja vapaa-aikatoimi haluavat varmasti tuottaa laadukkaita nuorisotyön palveluita kuntalaisille.

Etelävintin nuorisotilalta puuttuu selkeät tilan käyttöä ohjaavat säännöt, jotka sitoisivat jokaista tilankäyttäjää. Myöskään oman toimintamme osalta emme saaneet minkäänlaista ohjausta kunnan nuorisotyöllisistä toimintalinjauksista. Lisäksi ohjaustilanteita ohjaavat säännöt ja käytänteet, niiltä osin kun ne meille avautuivat, olivat puutteellisia. Arjen toimintaa ohjaavat toimintalinjaukset ja -mallit ovat kirjoittamattomia ja vaikuttavat mielivaltaisilta. Työntekijöillä tulisi olla käytössään toimipaikkakohtaiset selkeät, yhtenäiset, työtoimintaa ohjaavat ja ennalta mietityt sekä kirjatut käytänteet tilanteissa, joissa esimerkiksi tulee puuttua nuoren häiritsevään käytökseen, tilan välineiden kaltoinkohteluun, kiusaamiseen tai vaikka kiellettyjen aineiden tilalle tuomiseen. Tällaisten ohjeistusten olemassaolo ja tunteminen auttaa uuden tai vierailevan työntekijän toimimista tilalla sekä lisää ylipäätään työn sujuvuutta. Tilan sääntöjen tulisi olla yhtenäisiä ohjaajasta riippumatta ja osallistujia eriarvoistamatta. Tällainen toimintaa ohjaava yhdenmukaisuus on myös avainasemassa työhyvinvoinnin ja työyhteisön toimivuuden kannalta.

Cederlöfin (2004, 60) mukaan tukea antava esimies sekä työnohjauksen järjestäminen työntekijöille olisi erittäin tärkeä osa nuorisotyötä. Esimiehen tulisi tietää ja tiedostaa käytännön nuorisotyön sosiaalinen taso tekemällä säännöllisesti käytännön ohjaajan työtä sekä myös muuten työskentelemällä välittömissä suhteissa nuoriin. Nuorisotyön toimialan viranhaltijoiden työ tulisi hänen mukaansa olla eriytettyinä virastotyöaikojen raamista, eli työtä tulisi tehdä siihen aikaan kun sille on eniten tarvetta.

Tilajatahon kanssa tehdyn sopimuksen mukaan meillä oli oikeus hankkia varhaisnuorisotilatoiminnassa tarvitsemiamme raaka-aineita ja tarvikkeita yhdessä nuoriso-ohjaajan kanssa hänen osto-oikeudellaan tilaajan sopimusliikkeestä. Ajatuksena tämä oli hieno asia, mutta käytännössä ongelmia aiheutti se, että pääsimme hankkimaan tarvikkeita vain silloin, kun se työelämäkumppanillemme sopi. Lisäksi meillä kellään ei ollut tietoa toimintaamme käytettävissä olevasta budjetista, mikä vaikeutti toiminnan suunnittelua. Pyrimme joka tapauksessa hankkimaan raaka-aineet taloudellisuutta ja terveellisyttä silmällä pitäen ja tarvikkeista vain välttämättömimmät. Suurin osa toiminnassa

käyttämistämme tarvikkeista oli meidän omiamme. Työelämäkumppanimme hankki kanssamme samalla kertaa ja samaan laskuun syötävää ja tarvikkeita varsinaiseen nuorisotilatoimintaan, minkä vuoksi kokonaisostoksista yleensä vain alle puolet oli meidän toimintaan tarkoitettuja. Lisäksi osa meidän yksittäisiltä toimintakerroilta yli jääneistä raaka-aineista ja syötävistä, jotka olisimme käyttäneet myöhemmin, hävisivät tilalta toimintakertojemme välillä. Meille jäikin sellainen tunne, että isommille nuorille tarkoitettut ostokset näyttäytyivät tilaajalle virheellisesti meidän toimintaamme kuuluvina menoina. Halusimme nostaa tämän esiin, jotta tilaajataho saisi totuudenmukaisen käsityksen varhaisnuorisotilatoiminnan menoista, joista emme voineet tehdä tarkkaa erittelyä edellä mainittujen yhteisten ostotapahtumien ja raaka-ainehävikin vuoksi, ja toisaalta siksi, ettemme saaneet lainkaan käyttöömme kuitteja ostotapahtumista.

Kaistilan (n.d., 7) mukaan työyhteisön toimintaa koskevien ohjeiden ja sääntöjen tulee olla selkeät ja kaikkien tiedossa. Organisaation strategiat ja muut toimintaa ohjaavat tavoitteet tulee näkyä työyhteisön toiminnassa ja niiden tunnetuksi tekeminen sekä avaaminen työyhteisölle kuuluvat esimiehen tehtäviin. Hän myös vastaa toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Tämä edellyttää, että työyhteisössä on sisäistetty toiminnan tavoitteet ja niiden edellyttämät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit. Yhteistyössä laadittujen toimintaa ohjaavien pelisääntöjen vakiinnuttaminen kuuluu esimiehen tehtäviin. Pelisääntöihin sitoutuneessa työyhteisössä jokainen tietää oman perustehtävänsä sekä siihen kuuluvat vastuut ja velvollisuudet. Perustehtävää on hyvä selvittää määrääjain.

Puutteellisista toimintalinjauksista ja muusta ohjeistuksista johtuen tilaajatahon ja kunnan nuorisotyöstä vastaavalta virkamieheltä saatu esimiestyön tuki jäi kohdallamme olemattomaksi. Olimme kuitenkin erittäin tyytyväisiä siihen, että tilaajatahomme arvosti pilottikokeiluamme mahdollistamalla nuorisotilan varsinaisen työntekijän täysipainoisen osallistumisen toimintamme toteutukseen.

Yhteiskunnalliset ja yleiset linjaukset eivät voi sellaisinaan ohjata kunnallista nuorisotyötä, sillä työn toteuttamista tukee parhaiten juuri oman kunnan nuorisotoiminnan käytännön toteutuksesta ja sisällöstä nouseva tehtävämääritys. Nämä kunnan nuorisotyön tarpeeseen sidotut keskeiset tehtävämääritykset tulee kirjata konkreettisiksi ja

käytännössä toteuttamiskelpoisiksi. Nuorisotyön julkiset linjaukset toimivat vain yleisluonteisina ajatussuuntina, joita voidaan huomioida toteutuksissa monin eri tavoin. (Cederlöf 2004, 41, 45.)

Nuorisotilassa itsessään on myös joitain työskentelyn kannalta huomioinnin arvoisia seikkoja. Huoneiden erillisyys toisistaan vaikuttaa yhden työntekijän mahdollisuuksiin havaita tilalla samanaikaisesti tapahtuvia asioita ja tilanteita. Myös ohjatun toiminnan järjestäminen ja valvonnan yhdistäminen yhden työntekijän voimin on hankalaa, ellei lähes mahdotonta. Tätä havaintoa tukevat jo lyhyetkin sellaiset hetket toiminnan aikana, jolloin paikalla oli vain yksi työntekijä toisten ollessa jollain tapaa estyneitä. Toiminnan kannalta olisikin hyvä, että ohjaajia työskentelisi tilalla samanaikaisesti enemmän kuin yksi.

Työntekijällä saattaa olla tilalla kolmekin eri vastuutehtävää, jotka tulisi hoitaa samanaikaisesti. Ensinnäkin hänen tulisi valvoa koko nuorisotilaa ja nuorten vapaata oleskelua siellä, toiseksi ohjata ryhmätoimintaa ja kolmanneksi voi olla tarvetta myös tukea yksittäistä nuorta tai puuttua ongelmatilanteisiin. Myös Cederlöfin (2004, 25) tutkimukseen osallistuneiden pienten kuntien nuoriso-ohjaajien haasteena oli rinnastaa sujuvasti sekä avoin toiminta että yksilöllinen, sosiaalinen nuorisotyö. Näistä nuoriso-ohjaajista noin puolet painottivatkin työn mielekkään toteutuksen edellyttävän ainakin ajoittain toisen pätevän ohjaajan toimimista työparina. Myös tämä tukee näkemystämme siitä, että ohjaajien riittävä määrä on työn toteutuksen, työturvallisuuden ja laadun takaamisen kannalta olennaista.

Nuorisotyön laatua voitaisiin käytännössä parantaa jäsentämällä ja julkituomalla nuorisotyön sisältöä ja periaatteita sekä työntekijöiden omaa työnkuvaa että kunnan nuorisotyön konkreettisia tehtäviä. Samalla voisi korjaantua alan huono tuntemus ja myös mahdollisesti sen heikko arvostus. On hyvä tiedostaa, ettei ole oikeudenmukaista tai tuloksellista jättää nuorisotyöhön panostamista vain yksittäisten nuorisotyöntekijöiden harteille, sillä nuorisotyö on juuri sillä tasolla kuin sen kunnassa halutaan olevan. (Cederlöf 2004, 40, 70.)

7 POHDINTAA OPINNÄYTETYÖPROSESSISTA, TOIMINNAN ANNISTA JA SEN TULEVAISUUDEN MAHDOLLISUUKSISTA

Aloitimme varsinaisen opinnäytetyöprosessimme syksyllä 2014 opintojemme kolmannen lukuvuoden alkaessa. Sitä aiemmin olimme jo aloittaneet tahoillamme havainnoinnin mielenkiintoisen ja ajankohtaisen opinnäytetyöaiheen löytämiseksi. Keskustelimme omista havainnoinneistamme jatkuvasti toisen opiskeluvuoden aikana. Havainnoinnin pohjalta Sulkavalta löytyi ammattialaamme kytkeytyvä kehittämisen tarve ja lyöttäydymme yhteen, koska meitä yhdisti mielenkiinto tehdä kehittämistyyppinen opinnäytetyö. Olimme muutenkin koko edeltävän opiskeluajan tulleet hyvin toimeen keskenämme, joten opinnäytetyön tekeminen parityönä tuntui luontevalta.

Halusimme luoda varhaisnuorisotilatoiminnan, jonka sisältö on kasvatuksellista ja tavoitteellista, mutta näyttäytyy osallistujille vapaaehtoisena ja vaikuttamismahdollisuuksia tarjoavana paikkana. Pidimme tärkeänä, että osallistujat kokevat toiminnan mielekkääksi ja kaveriajan mahdollistavaksi. Suunnittelimme toiminnallisen osuuden koko lukukauden kattavaksi pilottikokeiluksi saavuttaaksemme toiminnalle asettamiemme tavoitteita ja voidaksemme kattavasti osoittaa toiminnan vastaavan osallistujien tarpeisiin. Näin osoitimme tuottamamme nuorisotilatoiminnan kohderyhmän tarpeita vastaavaksi ja siten Sulkavan kunnassa tarpeelliseksi palveluksi. Panostimme siihen, että toiminnasta saadaan hyvä kokonaisuus ja käyttöön toimintamalli, jolla voidaan vastata varhaisnuorten ajankohtaisiin haasteisiin.

Koimme opinnäytetyön yhdessä kirjoittamisen mielekkääksi ja huomattavasti hedelmällisemmäksi sekä ajattelua ruokkivammaksi kuin omissa ajatuksissa yksin puurtamisen. Kirjoittamisprosessi yhdessä tehden on vienyt tuhattomasti aikaa, koska se on synnyttänyt paljon keskustelua ja jatkuvaa pohdintaa tuoden esiin erinäisiä näkökulmia ja puntarointia niiden välillä. Meille oli kuitenkin jo alusta asti selvää, että työ tehdään yhdessä, jotta se on aidosti meidän yhteinen työ ja kaikilta osiltaan meidän kummankin omakseen tuntema ja omaksuma. Yhteistä tajunnanvirtaa olemme kirjoitustyön aikana nauraneet usein vedet silmissä. Olemme saaneet myös monta oivallusta niin työhömmö kuin ammatilliseen kasvuun liittyen.

Pilotoinnin lopussa tunsimme jäävämme tyhjän päälle kun tilaajatahomme ainut edustaja jäi eläkkeelle eikä koko vapaa-aikatoimen jatkosta ollut tietoa. Meille jäi epäselväksi mille taholle ja kenelle meidän tulisi opinnäytetyömme osoittaa. Olemme mietti-neet kuinka vahaisnuorisotilatoiminnan jatkolle käy, jos nuorisotoimesta vastaaminen ei kuulu kunnan virkamiehistä enää kenellekään.

Pilotoimastamme varhaisnuorisotilatoiminnasta koemme tuoneemme esille kaiken olennaisen ja perustelleet ja pohtineet siihen liittyviä asioita edellisissä luvuissa katta-vasti. Olemmekin sitä mieltä, että tässä yhteydessä ei ole enää tarpeellista nostaa jo kä-siteltäviä asioita uudelleen esiin. Tärkein asia, jonka haluamme vielä tässä mainita on se, että mielestämme olemme onnistuneet saamaan toiminnallamme aikaan tavoit-teidemme suuntaista edistymistä ja positiivisia muutoksia varhaisnuorissa. Meille itsel-lemme huippuhetkiksi muodostuivat ne, joissa osallistujat heittäytyivät aidosti toimin-taan ja nauttivat siitä silminnähden. Palkitsevinta oli havaita toimintamme aikaansaavan muutosta ja edistävän asioita.

Opinnäytetyömme tuotti Sulkavan kunnalle nuorisotyöhön valmiin palvelupaketin – nähtäväksi jää ottaako kunta siitä kopin. Toimintamalli on valmis, testattu ja toimivaksi havaittu. Kunnan käytettävissä on myös palveluun jo valmiiksi perehtynyt työntekijä. Mielestämme pilotti soveltuu jatkossa sellaisenaan ja riskittömästi kunnan tarjoamaksi palveluksi. Varhaisnuorisotilatoiminta vastaa kohderyhmän tarpeisiin ja toiveisiin. Li-säksi se on puuttuva palikka kunnan varhaisnuorilleen tarjoamissa palveluissa ja nuori-sotyölle keino varhaisempaan interventioon.

Toivomme, että varhaisnuorisotilatoiminta vakiintuisi Sulkavalle, sillä nykyään vapaa-ajan merkitys on mielestämme korostunut monissa yhteyksissä. Tätä näkemystämme tukee myös Kurki (2011, 43), joka esittää vapaa-ajan merkityksen korostuneen nuorten arjessa. Tämän vuoksi kokonaisvaltainen ja siihen liittyvä nonformaali kasvatus ovat nousseet hänen mielestään entistäkin tärkeämpään asemaan muodollisten kasvatusins-tituutioiden rinnalla. Kurjen (2011, 55) mukaan Cuenca Cabeza (2004) on mieltänyt kyseen olevan sellaisesta pedagogisesta kokonaisuudesta, joka liittyy jatkuvaan elin-ikäiseen kasvatukseen ja oppimiseen. Sen muodostumiseen vaikuttavat asenteet vapaa-ajasta sekä siihen liittyvistä tavoista, käyttäytymisestä, tiedoista ja arvoista. Sillä on oleellinen merkitys inhimillisen potentiaalin kehittymisen, hyvinvoinnin ja elämänlaa-dun tukemisessa. Tämän vuoksi katsomme, että vapaa-ajan viettämiseen tulee tarjota

varhaisnuorille mielekkäitä vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvia vaihtoehtoja, joissa on panostettu mahdollisuuteen tukea heitä kasvatuksellisesti. Oman opinnäyte-työmme pohjalta ainakin voimme todeta, että Sulkavan kunnan varhaisnuorista monella on sosiaalisten ja muidenkin taitojen osalta tuen tarvetta.

Pilotoinnin aikana teimme sellaisen havainnon, että kunnan palvelujen saavutettavuus eriarvoistaa kuntalaisista etenkin alaikäisiä, joista kauempana palveluista asuvat ovat riippuvaisia kyydityksistä. Meille heräsikin ajatus siitä, voisiko kauempana asuville tulevaisuudessa mahdollistaa kyydityksillä pääsyn nuorisotilalle esimerkiksi koulu-tytien yhteydessä, jotta toiminta voisi olla kaikkien halukkaiden käytettävissä tasapuoli- sesti.

Mielestämme tulevaisuudessa varhaisnuorisotilatoiminta voisi vastata Sulkavalla koh- deryhmäläisten koulupäivien jälkeiseen yksinäisyyteen tai päämäärättömään ajan kulut- tamiseen ja samalla ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Varhaisnuorisotilatoiminta voisi olla osallisena kouluysteistyössä. Tällöin koulu voisi hyödyntää toiminnassaan nykyistä ai- kaisemmassa vaiheessa nuorisotyöntekijöiden osaamista luokkien ryhmäyttämisessä, joka olisi mielestämme tarpeellista aloittaa jo alakoulussa. Lisäksi osaamista voisi hyö- dyntää teemapäivien tai retkien ynnä muun opetuksesta vapaamman toiminnan yhtey- dessä. Näistä esille tuoduista asioista löytyy varmasti useampi idea tuleville kehittäjille ja kehittämisen kohteen etsijöille.

Nyt opinnäyteprosessimme kalkkiviivoilla osallistujat ovat kyselleet meiltä usein toi- minnan jatkumisesta. He myös esittivät toiveita, että toiminta laajenisi sisältämään mah- dollisuuksia retkiin ja liikuntahallillakin tapahtuviin toimintakertoihin, sekä lisäystä toi- mintakertojen määriin kahteen tai kolmeen iltapäivään viikossa. Annoimme heille tun- nustusta siitä, kuinka hienoja ja käyttökelpoisia ideoita he olivat keksineet ja esittivät ne meille oma-aloitteisesti. Jouduimme kertomaan heille, ettei toiminnan jatkuminen ole valitettavasti meistä vaan kuntapäätäjistä kiinni. Myöhemmin tavatessamme he ker- toivat miettineensä kuinka voisivat itse edesauttaa toiminnan jatkumista. Meille tämä on vastaus osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyneiden tavoitteidemme saavuttamiseen sekä toimintamme että menetelmämme tavoitteiden osalta – sorretut ovat heränneet ja heillä on halu toimia.

LÄHTEET

- Cederlöf, Petri 2004. Nuorisotyö ja sen haasteet pienissä kunnissa – Laadullinen tutkimus nuoriso-ohjaajien ja nuorisotyöstä vastaavien työntekijöiden työstä sekä kunnallisen nuorisotyön sisällöstä ja asemasta. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, Julkaisuja 45.
- Filander, Karin 2007. Sosiaalipedagogiikan uusi ajankohtaisuus. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 76. 90–114.
- Freire, Paulo 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Gilchrist, Ruth 2010. Programmes, programming and practice. Teoksessa Jeffs, Tony & Smith, Mark K. (toim.) Youth work practice. Hampshire: Palgrave, 70–84.
- Gretschel, Anu 2007a. Nuori – ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 76, 243–262.
- Gretschel, Anu 2007b. Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 77, 193–208.
- Harte, Sean 2010. Activities in youth work. Teoksessa Jeffs, Tony & Smith, Mark K. (toim.) Youth work practice. Hampshire: Palgrave, 85–100.
- Hämäläinen, Juha 2007. Nuorisokasvatuksen teoria sosiaalipedagogisessa kehyksessä. Teoksessa Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Tampere: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, Julkaisuja 73, 169–200.
- Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY.
- Kaistila, Maija-Liisa n.d. Hyvä esimiestyö. Kuntatyö kunnossa. Työturvallisuuskeskus ja Kuntien eläkevakuutus. PDF-dokumentti. http://www.tyoturva.fi/files/1579/Hyva_esimiestyo_opas.pdf. Luettu 26.5.2015.
- Kankaanranta, Marja, Kirjavainen, Antti, Nousiainen, Tuula & Ukkonen, Milla 2006. Digitaaliset pelit nuorten arkipäivässä. Teoksessa Kylmäkoski, Merja, Lind, Kimmo, Hintikka, Timo & Aittola, Tapio (toim.) Nuorten tilat. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 125–148.
- Kauppila, Reijo A. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kiilakoski, Tomi 2007. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Kiilakoski, Tomi & Gretscher, Anu (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 77, 8–25.

Kiilakoski, Tomi 2011. Talotyön ja alueellisen nuorisotyön kehittäminen. Teoksessa Honkasalo, Veronika, Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti. Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä – Tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 114, 153–256.

Kiilakoski, Tomi 2012. Nuorisotalotoiminnan kehittäminen. Teoksessa Komonen, Katja, Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) Kehittyvä nuorisotyö. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 128, 125–148.

Kivelä, Valteri & Lempinen, Juho 2009. Arki hallintaan – Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turku: KOTA – Lasten ja nuorten hyvinvointi ry.

Kurki, Leena 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, Leena & Nivala, Elina (toim.) Hyvä ihminen ja kunnon kansalainen – Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 115–187.

Kurki, Leena 2007. Nuorisokasvatus sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä. Teoksessa Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Tampere: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, Julkaisuja 73, 201–228.

Kurki, Leena 2008. Innostava matkailu – Sosiokulttuurinen innostaminen ja vapaa-aika. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

Kurki, Leena 2011. Nuoret ja vapaa-aika. Teoksessa Hämäläinen, Juha (toim.) Sosiaalipedagoginen aikauskirja, Vuosikirja 2011. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 43–60.

Kylmäkoski, Merja 2006. Näkökulmia nuorten tilankäyttöön. Teoksessa Kylmäkoski, Merja, Lind, Kimmo, Hintikka, Timo & Aittola, Tapio (toim.) Nuorten tilat. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 6–21.

Kylmäkoski, Merja 2007. Eteinen, vessa, keittokomero ja huone – niistä on nuorisotila tehty. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 76, 393–409.

Lapsi- ja nuorisopoliittinen kehittämisohjelma 2012–2015 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6. PDF-dokumentti. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi>. Luettu 20.11.2014.

Lempinen, Juho 2010. Nuorten arki hallintaan seikkailukasvatuksella. Teoksessa Hämäläinen, Juha & Nivala, Elina (toim.) Sosiaalipedagoginen aikauskirja, Vuosikirja 2010. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 123–130.

- Nivala, Elina 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa, kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Kuopio: Snellman-instituutti, A-sarja 24/2008.
- Nivala, Elina 2010. Osallistuminen sosiaalipedagogisen toiminnan periaatteena. Teoksessa Hämäläinen, Juha & Nivala, Elina (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, Vuosikirja 2010. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 111–122.
- Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko 2007. Nuorisokasvatuksen teorian kohde ja konteksti. Teoksessa Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 73, 8–28.
- Nuorisolaki 72/2006. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi>. Luettu 3.10.2014.
- Nyyti ry 2015. Elämänhallinta – henkinen voimavara. WWW-dokumentti. <https://www.nyyti.fi/tietoa/elamanhallinta/>. Päivitetty 8.7.2015. Luettu 13.7.2015.
- Patton, Gill 2010. Enhancing group life and association. Teoksessa Jeffs, Tony & Smith, Mark K. (toim.) Youth work practise. Hampshire: Palgrave, 111–120.
- Purjo, Timo 2012. Nuoriso-ohjaajuudesta nuorisokasvattajuuteen. Teoksessa Komonen, Katja, Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) Kehittyvä nuorisotyö. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 128, 81–105.
- Rahikka-Räsänen, Niina & Ryyänen, Sanna 2014. Osallistuminen ja osallisuus lähidemokratiassa – Suomen Setlementtiliitto ry:n Uusi paikallisuus -hankkeen kehitysprojekti osallistumisen ja osallisuuden mahdollisuuksien lisäämiseksi lähidemokratiassa. Itä-Suomen yliopisto. WWW-dokumentti. <https://www.innokyla.fi/documents/779703/658008d1-9f65-44e8-8d9d-3b3bfbeeabdd>. Luettu 24.10.2015.
- Santa, Pia 2006. Hurmureita vai huijareita? – Nuoret miehet nuorisotalolla. Teoksessa Kylväkoski, Merja, Lind, Kimmo, Hintikka, Timo & Aittola, Tapio (toim.) Nuorten tilat. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 36–42.
- Similä, Jenni 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkolehti. <http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2012/1005/teemapalsta.html?lang=fi>. Päivitetty 5.10.2012. Luettu 29.10.2014.
- Sulkava 2014. Kunnan kotisivut. WWW-dokumentti. <http://www.sulkava.fi/>. Luettu 20.11.2014.
- Sulkavan kunnan perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma – lukuvuosi 2014- 2014. PDF-dokumentti. <http://www.sulkava.fi/uploads/Peruspalvelut/Toimintasuunnitelma%202014-2015.pdf>. Luettu 19.11.2014.
- Sulkavan lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma – Tavoitteet ja toimenpiteet vuosina 2014–2017 2014. PDF-dokumentti. <http://dynasty.sulkava.fi/kokous/2014802-12-3051.PDF>. Luettu 19.11.2014.

Sulkavan seurakunta 2014. Seurakunnan kotisivut. www.sulkavaseurakunta.fi/nuorisoty.php. Ei päivitystietoja. Luettu 15.6.2015.

Sulkavan 4H-yhdistys ry 2014. WWW-dokumentti. <http://sulkava.4h.fi/>. Ei päivitystietoja. Luettu 20.11.2014

Tiihonen, Marja-Leena 2007. Kyllä nuorisotalossa kehittyy. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 77, 208.

Tilastokeskus 2015. Väestö iän (1-v.) ja sukupuolen mukaan alueittain 1980–2014. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Päivitetty 28.7.2015. Luettu 28.7.2015.

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738. www.finlex.fi. Luettu 8.6.2015.

ALKUKARTOITUSKYSELY 4.–6.-luokkalaisten nuorisotilatoiminnasta Sulkavalla

1. **Jäätkö koulupäivien jälkeen kylälle?**
usein joskus en koskaan
2. **Onko mielestäsi Sulkavalla riittävästi ikäisillesi suunnattua vapaa-ajan toimintaa...**
- a. **heti koulun jälkeen?** kyllä ei en tiedä
b. **iltaisina?** kyllä ei en tiedä
3. **Haluaisitko päästä koulun jälkeen Etelävintin nuorisotilalle?**
kyllä en ehkä
4. **Mitä haluaisit tehdä Etelävintin nuorisotilalla?**
Rastita seuraavista viisi (5) kiinnostavinta.
- a. viettää siellä aikaa kavereiden kanssa _____
b. jutella aikuisen kanssa _____
c. pelata erilaisia pelejä _____
d. tehdä läksyjä _____
e. osallistua toimintaryhmiin: _____
- askartelu _____
leikit ja visailut _____
ilmaisutaito/teatteri _____
keskustelu _____
leivonta _____
5. **Mitä muuta haluaisit tehdä nuorisotilalla?**
-
6. **Onko nuorisotilatoiminta mielestäsi tarpeellinen 4.–6.-luokkalaisille?** kyllä ei ehkä
7. **Aiotko osallistua ensi keväänä alkavaan toimintaan Etelävintillä perjantaisin klo 13.00–15.30?**
kyllä en ehkä

Kerro miksi: _____

LOPPUKARTOITUSKYSELY 3.–6.-luokkalaisten nuorisotilatoinnasta Sulkavalla

1. Oletko pitänyt nuorisotilatoinnasta? kyllä en

Miksi? _____

2. Onko nuokkarilla ollut mielestäsi sopivasti ohjattua toimintaa?

kyllä ei

3. Onko ohjattu toiminta ollut riittävän monipuolista?

kyllä ei

4. Onko toiveitasi kysytty toiminnan aikana?

kyllä ei en osaa sanoa

5. Rastita ne toiminnot ja asiat, joista olet pitänyt.

ajan viettäminen kavereiden kanssa	_____
ohjaajan kanssa jutteleminen	_____
lautapelit (Alias ym.)	_____
biljardi	_____
biljarditurnaus	_____
askartelu	_____
karaoke	_____
leikit (esim. piilonen, toimintapeli "tähtipurkit")	_____
ilmaisutaito (esim. pantomiimi, sanatarina)	_____
bingo	_____
tietovisa	_____
leivonta ja kokkailut	_____

6. Mitä muuta nuorisotilalla olisi voinut mielestäsi tehdä?

7. Koetko, että ohjaajat ovat huomanneet ja huomioineet sinut joka kerta? kyllä en

Terveiseni ohjaajille: _____

8. Onko nuorisotilatoinninta mielestäsi tarpeellinen 3 – 6 -luokkalaisille?

kyllä ei ehkä

9. Haluaisitko jatkossa päästä koulun jälkeen Etelävintin nuorisotilalle?

kyllä en ehkä

10. Mitä muuta haluaisit vielä sanoa? _____
